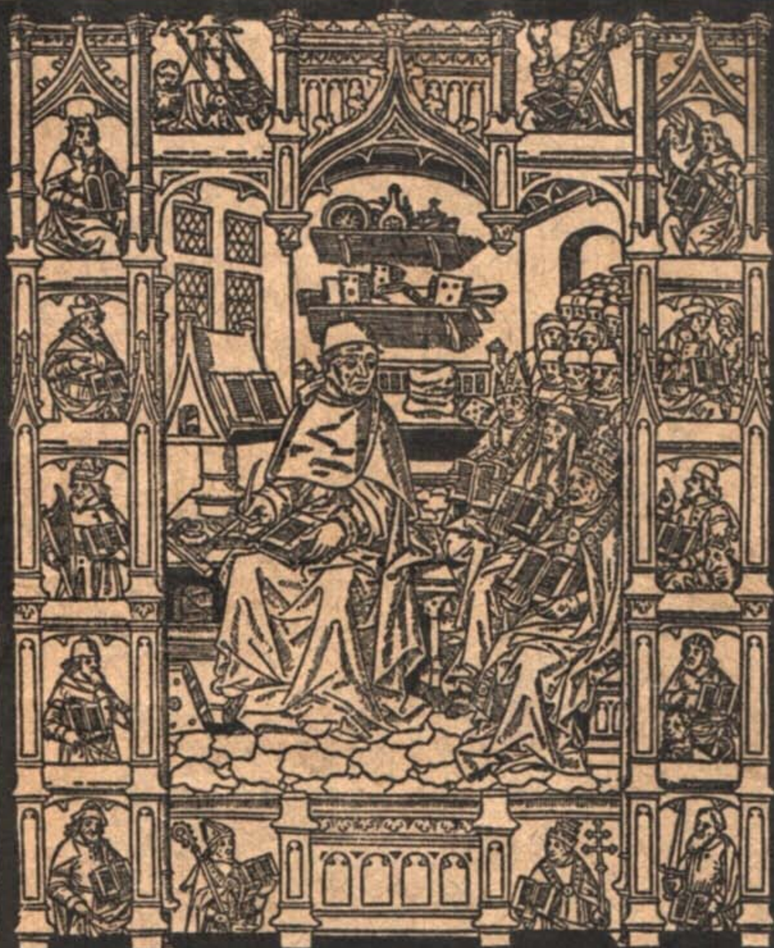

Dr IVO BLAŽEVIĆ

OBRANA VJERE

Dr IVO BLAŽEVIĆ

OBRANA VJERE

PUČKA APOLOGETIKA

JERONIMSKA KNJIŽNICA
UREĐUJE DR JOSIP ANDRIĆ
IZDAJE HRV. KNJIŽ. DRUŠTVO SV. JERONIMA
JERONIMSKA KNJIGA TRISTA I TREĆA

Nrus 5245.

Ordinariatus archidioecesis Zagrabiensis.

Nihil obstat.

Krešimir Pečnjak, m. pr.
censor.

Imprimatur.

Dr Dominicus Premuš, m. pr.
Vicarius gen., Cons, Episcopus,

Datum Zagrabiae, die 12. augusti 1929.

TISKARA NARODNE PROSVJETE U ZAGREBU

BOŽJE VELIČANSTVO

BLAGODATI VJERE.

Dok smo još bili djeca, rado smo i veselo vjerovali svojim roditeljima i vjeroučitelju, kad su nas poučavali o Bogu, o sv. Crkvi i svetim stvarima. Ali kad smo ostavili školu, susreli smo se s ljudima, koji su govorili, da ne vjeruju više ni u Boga, ni u raj, ni u pakao, i da su vjeru izmislili svećenici. Čujemo i sada na vlastite uši poruge na sv. Crkvu, na sv. Oca i na sv. ispovijed; čitamo u tolikim našim novinama i knjigama napadaje na razne ustanove sv. vjere i na samu uzvišenu osobu Božanskog Spasitelja. Pred njihovom vikom i navalama kršćanin-katolik ne će se dati smesti. Ti bezvjerski vikači — ili kako se oni vole nazivati »slobodomislioci« — nijesu nikakvi junaci u znanosti i poznavanju svete vjere, nego su obično ljudi slabe volje podane kojoj strasti, ili velike neznalice u vjerskim stvarima. Neki svjetski učenjak, koji je skoro sav svoj život posvetio proučavanju svete vjere, razgovarao je jednom s nekim gospodinom, koji je napadao i izrugivao se sv. vjeri i hvalio se, da je bezvjerac.

»Gospodine,« odgovori mu na koncu učenjak, »jeste li vi proučili kršćansku vjeru? Poznajete li vi knjige, koje brane i razlažu kršćanske istine?«

»Ne poznam.«

»Ako ne poznajete,« zaključi učenjak, »onda ne kažite, da ste slobodoumni mislilac, nego obični neznalica.«

Franjo Coppée (čitaj: Kope), član Francuske Akademije, gdje se kupe najumniji ljudi Francuske, izjavio je u svom životopisu, da je prije svog obra-

ćenja napadao na vjerske istine, jer ga je strast nečistoga grijeha bila obezumila.

Kao što slijepac, koji ne vidi sunca, ne zna procijeniti, kolike dobre plodove donosi sunce čitavom stvorenom svijetu, tako ni kršćanin, čiji je um obavijen u gusti veo krivih nazora i zasada, ne vidi neizmjernih blagodati, koje vjera donosi pojedinom čovjeku, obitelji i ljudskom društvu.

Ponajprije nam vjera olakšava tegobe života. Istina, vjera ne može da odstrani svako zlo, svu nesreću, jer je sve to posljedica istočnoga grijeha, i jer mi sami, pogodujući svojim strastima, navlačimo na sebe bolesti, siromaštvo i druge duhovne i tjelesne jade. Ali iako vjera ne može da nas izbavi od svih tih zala, jer je nemoguće poništiti istočni grijeh i učiniti čovjeka nepogrješivim, ipak nam sv. vjera olakšava sve te nevolje. Ona kaže siromaku: ti trpiš glad i bijedu, a blago siromašnima, jer su postali slični Isusu Kristu, i jer se Otac nebeski brine za svakoga, da ne nastrada. U isto vrijeme vjera podsjeća bogate na dužnost pravde i ljubavi prama našem bližnjemu i pronalazi valjana sredstva i načine, kako da smanji ljudsku bol. Tko bi izbrojio sve dobrotvorne ustanove, što ih je vjera podigla za olakšanje zemaljskog života? Pogledajmo samo one silne bolnice, sirotišta, ubožnice i zavode za međusobnu pripomoć. A tko je ponukao tolike osobe, da svoj život žrtvuju za ljudske bijednike, da se posvete gubavcima, da se dadu u otkup za nesretno roblje i da odu u divlje i neistražene krajeve svijeta, da donesu duhovnu slobodu svim narodima na zemlji? Valja to zahvaliti vjeri.

Vjera unosi blagoslov i veselje u obitelj. Što daje posebni čar raskošnoj palači i siromašnoj kolibici, jest vjerna drugarica života, koja dijeli sreću i nesreću sa svojim vjenčanim drugom, i ona mnogobrojna poslušna, kreposna i čista djeca. Vjera ih je povezala nerazrješivim vezom sv. Sakramenta i podala majci snage, da ima djece i da ih rado odgaja. Djeca slušaju svoje starije, jer je i Krist, Sin Božji, slušao svoje roditelje, i jer se Bog zaprijetio, da ne će biti dobro

neposlušnim sinovima i kćerima ni na ovom svijetu. Što je bila obitelj bez vjere, svjedoči nam stara povijest već naobraženog rimskog i grčkog naroda, gdje je muž mogao po volji istjerati i prodati ženu, gdje su djecu izlagali životinjama, a preostalu dali robovima na odgoj. I u našim krajevima obitelji bez vjere propadaju, jer bez vjere postaje obitelj leglo svake nesloge, psovke i tučnjave. Muž bez vjere opija se i rasipa zaslužbu; žena i djeca gladuju, te se daju na krađu i nećudoredan život, da se mogu ikako prehraniti. Jedan znameniti liječnik proučavao je kroz 20 godina 342 obitelji, koje su živjele nesložno i nesretno, i od tih su 320 njih bile bez ikakve vjere. Od 417 nevaljalih sinova i kćeri nijedno nije polazilo crkve, osim neko 12, a i ovi rijetko kada. Pred sudom za omladinu u Palermu (Italija) bio je osuđen petnaestgodišnji dječak na prisilan rad. Nakon što je posve mirno saslušao svoju osudu, zamoli za riječ i reče: »Opraštam sucima, koji su me osudili, jer je njihova osuda pravedna; opraštam i žandarima, jer su vršili svoju dužnost. Ali među slušateljima ima čovjek, kome ne mogu oprostiti. To je moj otac. On me je odgojio bez vjere, i zato se eto nalazim sada na optuženičkoj klupi.«

Vjera prosvjetljuje naš um i unosi mir u naše duše. Tko bi znao, zašto smo na svijetu, da nije vjere? Koliko su se već prvi učenjaci mučili, da pronađu, odakle ovaj svijet i život i odakle čovjek na svijetu, pa nijesu došli nego do nejasnih, sumnjivih i nedokazanih mišljenja. Vjernik zna sve jasno i stalno. Zna, da je Bog sve stvorio, pa i samoga čovjeka, da ga je postavio na zemlju za gospodara i da mu je dao za cilj života vječno blaženstvo. Vjera ga uči, što da vjeruje, čini i ljubi, te mu olakšava vršenje naravskog Božjeg i ljudskog zakona. Koliki su osjetili nemir u duši i silne duševne muke, dok su živjeli izvan zakona vjere, a kad su se utekli opet posvećujućim sredstvima vjere, ponovno su našli mir i svoje zadovoljstvo. Na smrtnom času tko će onom, koji umire, i rodbini, pružiti riječ utjehe? Zar vjera ili bezvjerje?

Već poradi navedenih blagodati opravdano je, ako vjeru smatramo najvećom dobročiniteljicom roda ljudskoga. Ali time nije njezina snaga iscrpljena. Vjera nas priučava kreposnom i poštenom življenju. Teško je biti danas i uvijek pošten i odhrvati se svojim zlim strastima, đavlu i svijetu. Čovjek mora naći saveznika i pomoćnika u borbi za svoje poštenje i krepost. Zar će mu pomoći ljudski zakon? Pa ljudski zakon dade se obići i sličan je paukovoj mreži, koja hvata mušice, a propušta grabežljive ptice. Ili zar će pomoći ljudska znanost? Bezvjerska znanost još umnožava grijehe i zločine, kako nam pokazuje život u velikim gradovima, gdje je svijet tobože prosvijetljeniji nego na selu. Ili zar će pomoći možda savjest? Ali savjest se dade čestim grijehom otupiti. Možda javno mnijenje? Javno mnijenje može katkada da spriječi javna zla djela, ali je nemoćno prema tajnima.

Jedino pomaže čovjeku vjera, koja je egipatskog Josipa sačuvala, da nije okaljao tuđe ognjište, koja oprašta grijehe i liječi rane. Iz krila su vjere izišli junaci i junakinje svetosti i kreposti kao sv. Izidor, sv. Franjo, sv. Dominik, sv. Ignacije, sv. Franjo Žaverski, sv. Terezija i Katarina i ostale nebrojene tisuće svetaca iz svih staleža, vremena i naroda.

Često puta se zaboravlja, da su baš ljudi vjere iznašli premnoge stvari, koje nam olakšavaju zemaljski i tjelesni život. Eno mladež u gimnazijama uči mudrost i ljepotu iz knjiga, koje su nam savjesnim i napornim prepisivanjem sačuvali stari redovnici. Pučke škole, srednje i sveučilišta osnivali su svećenici, kaptoli i pape. Tko je učinio, da se u dvije trećine Evrope može danas stanovati? Samostanci benediktinci i cisterciti, koji su prvi krčili šume, sušili močvarna polja i stvarali ljudske naseobine. Mlin na vodu otkrio je svećenik Ursus, a barut pronašao franjevac Švarc. Redovnik Diviš iz Moravske postavio je prvi munjovod, a svećenik Vianton izumio je bicikl (dvokolicu). Isusovac Lana pronašao je sredstva, da i slijepci mogu čitati, a opat Suger sastavio je prvi stroj na parni pogon. Svilu su u svojim šupljim štapo-

vima donijela iz Kine dva redovnika, a isusovac Dumm izumio je god. 1815. prvu svijeću na plin. Redovnici su pravili ure, boje, slike, zemljovide, gospodarske i kućne strojeve. Svjetovni poglavice, prije gotovo svi nepismeni ljudi, tražili su u svojim potrebama savjet u redovnika i njima davali u pohranu ugovore i obveznice. I danas nastoje ljudi vjere, da radom na gospodarskom, seljačkom i radničkom polju i u građanskom životu osiguraju svim staležima tjelesnu i duhovnu blagodat i zadovoljstvo.

Ako makneš vjeru iz života, maknuo si mu najčvršću podlogu. Svijet bi izgubio smisao za pravdu i poštenje, jer ne bi više bilo zapovijedi: ne ukradi i ne ubij; umnažala bi se svakovrsna zločinstva, nasilje bi preotelo maha, nitko ne bi htio slušati, svatko bi želio samo gospodariti, rušile bi se obitelji, a tresli temelji narodima i državama. Pa eto i sami francuski revolucijonarci zaključili su na 7. svibnja 1794. godine nakon govora samoga vođe Robespiera, da francuski narod priznaje Božanstvo, i da se ustanovljuju blagdani za štovanje Božanstva.

»Vjera naša« piše sv. Ivan apostol (I. 5, 4.) »je pobjeda, kojom pobjeđujemo svijet.« Zato su vjernici ponosni na svoju vjeru, pa ju čuvaju kao zjenicu oka svojega pred zabludama svijeta; a jer je prava vjera velika milost Božja, mole Gospodina, djelitelja svih darova, da im vjeru sačuva nepokvarenu i čistu kao zalog zemaljske i vječne sreće. Sv. Augustin je nakon svog obraćenja izrazio čežnju za vjerom i njezinom srećom kliktanjem svoje duše riječima:

»Stvorio si nas za sebe, Bože, i nemirno je srce naše, dok ne počine u Tebi!«

VELIČANSTVO BOŽJE.

Da postoji Bog, upisano je tako jasno u ljudskoj duši i uklesano u veličanstvenoj prirodi, da Sv. Pismo zove luđakom onoga, koji tvrdi, da nema Boga (Ps. 13, 1.) Nebo i zemlja i čitav svemir jesu upravo otvo-

rena knjiga, gdje je velikim i jasnim slovima zapisana istina: Ima Bog. A ako unatoč tome navodimo stanovite dokaze za opstanak Božji, onda biva to poradi toga, da se vjernici još jače utvrde u vjeri u Boga i da vide, da vjera u Boga počiva na dobrim temeljima. I bezvjerci uviđaju istinitost naših dokaza, ali ostaju i nadalje u svojoj nevjeri sakrivajući se za providne razloge, a potvrđuju time, da vjera u Boga ne ovisi samo o našem razumu nego i dobroj volji.

Već i djeca, kad dolaze k razumu, uvijek pitaju: Tko je to načinio, odakle ova ili ona stvar, zašto ili čemu to? I stariji razumni ljudi rado traže razloge i uzroke pojedinim pojavama u životu, te se ne smiruju, dok ne dođu po mogućnosti do zadnjeg razloga, koji ih zadovoljava. Gdje je dima, veli se u narodu, tamo ima i vatre. Kad vidimo lijepu palaču, crkvu, sliku ili sat, odmah pitamo, tko je to načinio, i divimo se onome graditelju ili umjetniku. Posve pravo. Na isti način opravdano zaključujemo odatle, što postoji ovaj svijet (svemir) i prema raznovrsnim pojavama u njemu, da postoji svemogući i premudri Stvoritelj.

Kako li je ogroman i velik svemir. Sama naša Zemlja obuhvata u pasu (ekvatoru) 40.000 klm. Brzi vlak, koji bi na sat prevalio 60 klm, trebao bi potpuni mjesec dan i noć voziti, da obiđe taj pojas. A naša Zemlja je samo sitna točka prama Suncu, koje je veće od zemlje za 1,280.000 puta. Sunce je od Zemlje udaljeno 150 milijuna klm, pa bi brzi vlak iste brzine trebao od Zemlje do Sunca 285 godina, da juri dan i noć. Istu duljinu svlada svijetlo u 498 sekunda, jer prevali u jednoj sekundi 300.000 klm. Još je udaljenija zvijezda nazvana Sirius, koja je udaljena za kojih 900.000 puta više, nego je udaljenost Zemlje do Sunca, a brzi vlak bi trebao 400 milijuna godina, da je dostigne. Ako za lijepe ljetne noći uprete pogled u nebo, opazit ćete bijeli maglen trak u svemiru, koji se zove Kumova slama ili Mliječni put. Kumova slama puna je zvijezda, koje su daleko veće od našega Sunca, a nama se pričinjaju radi silne udaljenosti kao najsitniji pijesak. Kao što nije moguće prebrojiti sav pijesak na

kopnu i u moru, tako je nemoguće izbrojiti i brojkama izraziti nebrojene te zvijezde i sunca Kumove slame.

Kako mora da je velik prostor, u kome se kreću tolike i tako velike zvijezde! Ne može ga promjeriti ni zvjezdoznanac sa najboljim dalekozorima, a kamo li prostim okom. Pa kad bi gledali te silne zvijezde i sa našeg Sunca, koje im je bliže od Zemlje, baš radi silne daljine prostora svejedno bi nam ostale malene i sitne. Tako na primjer zvijezde Vlašići nama se pričinjaju, kao da su srasli jedna uz drugu, a kad tamo čitave goleme zvijezde i sunca mogli bi se među njima kretati bez smetnje i sudara. Pa tko bi mogao i izbrojiti silne zvijezde? Prostim okom možemo ih raspoznati samo 3.300, a sa dalekozorom 300.000 jasnijih. Gdje su istom ostale, koje se u velikom svemiru posvema gube radi nepregledne udaljenosti našem pogledu!

Dok se divimo ogromnim tjelesima i silnom svemiru, u isto vrijeme čudimo se i malom svijetu. Učenjaci tvrde, da se na prostoru velikom kao palac nalazi do 10.000 sitnih živih bića, koji se mogu dobro vidjeti samo povećalom. Velike engleske vapnene hridine, kao i drugi spletovi lijepoga koralja u ogromnim dubinama velikih mora sastavljeni su od kostura tako malenih životinjica, da ni milijun njih ne bi ispunilo prostor od četvornog centimetra. Jedna kaplja vode sadržaje često u sebi više živih bića, nego ima svih stanovnika na kruglji zemaljskoj. Muha, koju možemo vrlo lako ubiti, ima do osam tisuća očiju; nekoji leptirići, kad lete, trepere krilima do 2600 puta u sekundi, a u jednoj mrvici kvasa živi do milijarde vrlo sitnih životinjica (bakterija).

Promatrajući dakle taj ogromni i raznovrsni svemir uviđamo, da ga je stvorilo Biće, veće i jače od čovjeka, koje je neizmjerno, a koje mi zovemo: Bog.

I kretanje svemirskih tjelesa zajedno sa našom Zemljom utvrđuje, da postoji Bog. Tvar se sama po sebi ne može micati i teži k mirovanju. Ako stroj ne staviš u pogon, ne će se micati. Ako ne zaokreneš

kotačem, ostat će miran. Ako kamen ne makneš nogom ili rukom, ležat će i dalje mirno na zemlji. Kako to, da se okreće Zemlja neprestano sama oko sebe i ujedno oko Sunca brzinom od 29 klm u sekundi ? Okreće se k tome još tako stalno, da označuje dane i noći, godišnje dobi i godine. Tko je pokreće ? Kao što se kamenčić, vezan oko ruke vrpcom, okreće, kad se zamahne rukom, tako se i Mjesec okreće oko zemlje; a gdje je ta ruka i odakle joj ta sila, da pokreće Mjesec na daljinu od 380.000 klm ? Zvjezdoznanci (astronomi) tvrde, da se sve zvijezde, koje vidimo, okreću oko jednog nevidljivog središta, makar da se nama pričinjaju, kao da stoje na miru (zvijezde stajačice). Gdje je ta sila, koja ih pokreće ? Pokreće ih nevidljiva ruka Božja.

U svijetu (svemiru) vlada divan red i sklad: svaka stvar i najmanje tjelešce ima svoje mjesto i svrhu, te nema nereda niti zbrke. Sve nebrojene tisuće zvijezda, što dolaze, odlaze i vraćaju se, u ovo 6.000 godina ljudske povjesnice nijesu se nikada sukobile. Mi možemo točno proračunati zalaz i izlaz Sunca, Mjeseca i svake zvijezde, jer tu nema preuranjenosti ili zakašnjenja. Tko je udesio i tko ravna tim voznim redom ? Zemlja je baš toliko udaljena od Sunca, da je blizina Sunca ne zapali, a daljina da je ne sledi. Osovina Zemlje nije uspravna, nego nagnuta pod kutom od 23½ stupnja, a taj položaj omogućuje četiri razna godišnja doba tako potrebnih za razvitak biljke, životinje i čovjeka. Zrak je baš tako sastavljen, da može hraniti naša pluća; mi zrak trošimo, a biljke ga obnavljaju. Da se mora i rijeke ozdo zalede, uginule bi sve ribe i vodene životinje. Ptice selice nađu bez zemljopisne karte i bez vođe put u južne i tople krajeve. Taj predivan red u svijetu nuka nas, da mislimo na Stvoritelja, koji je uveo tako divan red i sklad. Ni bolesti ni poplave, potresi i ostale nesreće ne survaju se na čovjeka pukim slučajem. Premudri Stvoritelj pripušta takve nevolje, da preko njih ispuni veće svoje ciljeve.

Odakle život na svijetu ? Živi bilina, živi životinja i živi čovjek. Taj život mogao je doći ili iz tvari

(materije) ili iz svemira, ili je stvoren od Boga. Iz tvari ne može proizaći život, jer je tvar mrtva, a što je mrtvo, ne može dati života. Niti je život došao iz svemira, jer bi u studenom svemiru, gdje ima 274 stupnja ispod ništice (po Celzijevu toplomjeru), uginuo svaki život. Ne preostaje dakle, nego treća jedna mogućnost, da je život stvoren od Boga. Dakle postoji Bog.

Dječak je ponosan, kad ima vlastiti sat, kao što imadu stariji ljudi. I on se ne će zadovoljiti time, da vidi, koliko je sati, već će pogledati, kako je sat iznutra izrađen. Tako se i mi ne zadovoljavamo gledajući samo vanjski svijet, koji nam jasno dovikuje, da ima Bog, nego gledamo i u svoju dušu. Svraćajući pogled u sebe osjećamo odlučni glas, koji se u nama javlja, kad hoćemo da činimo dobro ili zlo. Ako smo nakanili, da zlo radimo, odvraća nas nutarnji glas, prijeti kaznom, pa ako smo počinili zlo djelo unatoč njegovih opomena, on nas sada kori, grize nas kao crv i ne da nam mira ni danju ni noću, bili sami ili u društvu, u zabavi ili veselju. Pred dobrim djelom nutarnji glas nuka nas i nagovara, a kad smo učinili dobro djelo, osjećamo mir, pohvalu i zadovoljstvo. Taj glas zovemo : savjest. Svi ljudi imaju savjest, makar da nije kod svih ljudi jednako budna i jaka. A odakle ta savjest ? Nemamo je sami iz sebe, jer ona često svjedoči proti nama samima, i mi bi ju htjeli toliko puta utišati i podmititi, ali ona se ne da mijenjati. Ni odgoj ili naobrazba nam nijesu stvorili savjest, jer se savjest javlja i bez naobrazbe i bez odgoja. Zato savjest dolazi samo od onoga zakonodavca, koji je nad svim ljudima, pun pravde i svetosti, a to je jedino Bog.

Kad dakle postoji Bog, kako nam uistinu jednodušno posvjedočuje postojanje ogromnog svemira, veličanstveni i uzorni red u kretanju nebeskih tjelesa te vlastito svjedočanstvo naše savjesti, onda će se čovjek kao stvor Božji smjerno pokloniti pred veličanstvom Božjim, da mu tim poklonom izrazi štovanje, poslušnost i svoju ljubav. Ne smije se čovjek, kao razumno biće, dati zastiditi u poznavanju svemira

i štovanju veličanstva Božjeg pred nerazumnim svemirskim tjelesima, o kojima veli pobožni psalmista: »Nebesa slave veličinu Božju, a svod pokazuje djelo Njegovih ruku.« (Ps. 18, 2.)

KLANJANJE VELIČANSTVU BOŽJEMU.

Bogoduhi pjesnik staroga Zavjeta poziva sve narode i sva plemena, da hvale veličanstvo Božje: »Hvalite Gospoda sva plemena, hvalite Ga svi narodi.« (Ps. 116.) I ljudski rod od svog početka do danas odaziva se glasu proroka i daje hvalu veličansvu Božjem. Čitavo čovječanstvo, bilo ono u Evropi ili Americi, u gustim prašumama Afrike i Australije ili ledenim i visokim planinskim vrhuncima Azije, svi jednoglasno odaju štovanje Stvoritelju. Istina je, da svi narodi, kojih svjedočanstva iznosimo, nemaju prave kršćanske vjere, kao što je imamo mi katolici, i da je njihova vjera dosta izopačena i puna krivih pojmova o Božjoj naravi i broju božanstva. Ali iz svih vjerskih zabluda o Bogu, u koje su upali grijehom, ipak se raspoznaje istinita jezgra: da priznaju neko vrhovno biće svojim vrhovnim gospodarom i sucem, kome treba prikazivati čiste žrtve. Da se o tom uvjerimo, pogledajmo, kako su vjerovali stari i današnji poganski narodi. Ujedno ćemo se zaustaviti i na znamenitoj pojavi, kako su veliki umovi i učenjaci svijeta štovali Stvoritelja.

Što nam pričaju stari POGANSKI NARODI? Njihov povjesničar Plutarh veli: »Putujući od jednog kraja svijeta do drugog, možemo se namjeriti na gradove bez utvrda, bez zgrada, bez škole, bez porabe novca, bez poznavanja pisma, ali se još nitko nije namjerio na narod bez Boga, bez molitava, bez zakletava, bez vjerskih obreda i bez žrtava.« Današnja znanost o vjeri došla je do zanimivog i za nas vrlo važnog zaključka: doznalo se najme, da vjera starih pogana nije bila vjera u mnogo bogova (mnogoboštvo), nego vjera u jednoga Boga. Zato, što istražujemo dublje

u njihovu povijest, nalazimo sve uzvišenije i čistije misli o Bogu.

Indi imaju stare svete knjige, iz kojih učeni ljudi doznaju, da su častili jednoga Boga. Kasnije su dodali i druge bogove. Grci i Rimljani su, kako vidimo iz njihovih pjesničkih i filozofskih djela, štovali mnogo bogova, ali su ipak imali jedno božanstvo: Kronos ili Jupiter, iz čijeg su krila proizašli svi bogovi. Božanstvo kazni i nagrađuje čovjeka prama njegovim djelima; sudbina ljudska je u rukama nebesnika i čovjek se njima utječe u zaštitu molitvom i žrtvom.

Među najstarije narode spadaju Kinezi. U njihovim svetim knjigama ima tako lijepih rečenica, po kojima se zaključuje, da su vjerovali u jednoga Boga, gospodara čovjeka i prirode. Njegova su sva carstva na zemlji, a zemaljski carevi samo su njegovi namjesnici. Kineska se vjera pomalo iskvarila i došla do krivoboštva. Egipatske su knjige starije od Mojsijevih knjiga. Iz njih se razabire, da su Egipćani štovali jednoga Boga, koji je stvorio sve ljude i bogove, nebo i zemlju. On zna sve, vječan je, uslišava ljudske molitve i otpušta grijehe.

Što nam kazuju današnji poganski narodi? Takvih ima danas po Africi, Aziji, Australiji i Americi. Najviše nam o njima pripovijedaju misijonari (vjerovjesnici) i učenjaci, koji proboraviše kod njih lijep niz godina, pa im punim pravom više vjerujemo, nego izvještajima raznih putnika, koji se samo prolazno i mimogredce zaustave kod divljih naroda. Svi se slažu u uvjerenju, da nema dosada nijednog plemena, koje ne vjeruje u viša bića. Ako se našlo kakvo pleme, koje tobože nema vjere, onda je uzrok zastalno u tome, da se nije njihov život dovoljno ispitao. Tako je prirodoslovac Darwin tvrdio, da kod svog boravka u Ognjenoj Zemlji nije primijetio vjere kod tamošnjih divljih plemena. Ujedno nam je opisao ljude u tako crnim bojama, da bi jedva zaslužili ljudsko ime. A što se brzo ispostavilo? Da to malo divlje pleme ima lijepu vjeru i dobre običaje. Isto se dokazalo i za pleme Kubu na otoku Sumatri.

U Africi se daje mrtvima hrana i pilo, novac za put u vječnost, jer putuju velikom Duhu. Afričani misle, da se ne treba moliti velikom Duhu, jer je prepustio vladu svijeta nižim duhovima, koje zato mole i časte žrtvama. Za Australce, za koje se kaže, da su najiskvarenije pleme, pripovijedaju misijonari benediktinci, da vjeruju u dobre i zle bogove. Časte i štuju dobre bogove molitvom, žrtvama i plesom, jer će se time riješiti svojih grijeha i doći k njima u dvorove. Proti zlom duhu bore se i pljuju na njega te drže, da će ga otjerati pićem i vikom. Samo nekoji časte i zloga duha, ali iz bojazni, da im se ne osveti. Mnogi štuju i svoje pokojnike kao polubogove. Indijanci sjeverne i južne Amerike vjeruju u Duha, stvoritelja neba i zemlje, da ljudi po smrti živu, da je laž i neposlušnost isto tako griješan čin, kao krađa i umorstvo, te ih veliki Duh kazni jednako strogo.

Eto, kamogod skrenemo svoju pažnju, uočujemo prekrasnu i poučnu pojavu, da narodi nijesu bez vjere, nego da se unatoč svojih teških i velikih zabluda u sadašnjosti i prošlosti klanjaju Božanstvu.

Da li su VELIKI UMOVI bezvjerci ili štuju veličanstvo Božje ? Veliki umovi, bili katolici ili nekatolici, priznavaju Boga i besmrtnost duše. Nekoji su od njih u početku bili bezvjerci, ali kad su se zadubli u znanost, došli su do spoznaje pravog Boga prama ovoj rečenici : Temeljito znanje vodi do Boga, a polovično znanje odvodi od Boga. Nekoji katolički učenjaci bili su vrlo pobožni i uzorni muževi. Da samo spomenemo nekoja slavna imena iz hrvatske povijesti ! Naši prvi i znameniti kraljevi Tomislav, Petar Krešimir, Zvonimir bili su odlučni vjernici, koji su svoju duboku vjeru potvrdili zadužbinama. Državnici i banovi kao knezovi Šubići, Zrinjski, Horvati, Erdedi i Karlovići bili su vjerni sinovi katoličke Crkve potvrđujući svoju vjeru krvlju. Do njih moramo uvrstiti i vođu potlačenih seljaka Matiju Gubca. Ako se prenesemo duhom do hrvatskih velikana, koji su se odlikovali perom kao Gundulić, Marulić, Držić, Vetranić i još mnoštvo drugih od starijih hrvatskih pisaca, čujemo od

njihovih životopisaca, da su živjeli kao pravi kršćani. Za njima se ređaju druga poznata imena: Kačić, Gaj, Mažuranić, Preradović, Šenoa, Trnski i ostali veliki narodni preporoditelji, koji svi vjeruju u osobnoga Boga i pjevaju mu u čast lijepe pjesme. Naš zemljak Bošković, učenjak svjetskog glasa, kao fizičar, bio je isusovac. Najdublji duhovi hrvatskog naroda kao Štrosmajer, Haulik, Marković, Mahnić, Rački i mnogi drugi klanjaju se veličanstvu Božjemu.

A kako je kod drugih naroda? Tamo nalazimo još divnijih svjedočanstva. Da spomenemo samo nekoje važnije i znamenitije. Glasoviti grčki filozof Platon i njegov učenik Aristotel napisali su o Bogu tako lijepih misli, da ostajemo zapanjeni, kada čitamo ovakvu Platonovu izreku: »Svi, koji imadu i jedno zrno soli u glavi, zazivlju Božanstvo u pomoć pri početku svakoga djelovanja.! Drugi znameniti filozofi bili su Augustin iz Afrike i Toma Akvinski, obojica veliki sveci u katoličkoj Crkvi.

Od pjesnika spominjemo bogodanog Dantea, pa isusovca Kalderona, Engleza Shakespearea (čitaj: Šekspir) — sva tri pobožna i vjerna kršćanina. Glazbenici kao Mozart, Rosini, Hajdn, Perosi, Beethoven, Liszt, Dvoržak i naš Zajc te Lisinski ne mogu se proglasiti neznalicama, nego dapače prvacima u glazbi cijeloga svijeta, pa ipak su vjerno Bogu služili.

Prođimo letimice i na druga područja znanosti! Kopernik, koji je prvi naučavao, da se zemlja okreće oko sunca, bio je kanonik, Francuz Pasteur (Paster) pronašao je sterilizaciju mlijeka i voća, protulijek ugrizu bijesnog psa i time spasio hiljade i hiljade ljudi. Bio je revan i pobožan, te je izjavio: »Baš, jer sam mnogo učio i razmišljao, vjerujem kao Bretonac. Da sam još više učio, vjerovao bih kao Bretonka.« Bretonci su u sjevernoj Francuskoj poznati radi svoje iskrene vjere. Tko barem nešta pozna električnu silu i njezino raznovrsno i blagotvorno djelovanje, svakako je čuo za imena Ampère i Volta. A eto jedan i drugi bili su odlični katolici. Volta je svaki dan pribivao sv. Misi, sam kao svjetovnjak poučavao djecu u kate-

kizmu i davao im primjer za pobožno primanje sv. pričesti. Ampère je redovito u nekoj pariškoj crkvi klečeći dnevno molio krunicu, a zlatnu knjižicu »Nasljeduj Krista« znao je napamet.

Mogli bi još da nabrajamo imena vrlo mnogo učenih a ujedno i pobožnih glava, koji su sklapali ruke i klečali pred vječnom Mudrosti Božjom, ali ne bi dospjeli do kraja, jer je tako velik i častan njihov broj. Spomenut ćemo samo jednu činjenicu, koja se je zadnjih godina odigrala u učenom svijetu. Znanstveni urednik vrlo raširenog francuskog dnevnika »Figara« poslao je na znamenite učenjake upit, da li se ljudi znanosti protive Bogu. Dobio je 68 odgovora, i svi su bili složni u tome, da prava nauka dovodi do spoznaje i štovanja veličanstva Božjega. To su kazali prvaci znanosti. A znanje i odgovor jednoga prvaka vrijedi više, nego znanje i odgovor hiljada običnih ljudi. Jer stotinu budala zajedno ne mogu zajedno znati kao jedan pametan, ni stotinu površnih kao jedan učenjak. Učenjaci i izumitelji potvrđuju našu tvrdnju, a oni, koji nijesu izumili ni mišolovke, govorit će i nadalje po svom. Slični su onom poluučenjaku, koji reče u nekoj kršćanskoj kući: »Nijesam držao, da ću ja jedini imati čast u ovoj kući, da ne vjerujem u Boga.« — »Izvinite,« odgovori odmah kućedomaćica, »i moj pas, mačka i konj pripisuju takvu čast sebi, da ne vjeruju u Boga, samo s tom razlikom, da su ipak toliko duhoviti, pa se takvom budalaštinom ne hvale.«

LUDOSTI BEZVJERJA.

Kad se ljudi boje pogledati istini u oči, onda iznalaze svakovrsnih izgovora i prigovora, kojima hoće da zabašure istinu, i tako ostaju u tmini neistine i laži. Iznijet ćemo nekoje važnije stvari, da se vidi, kako su slabi ti prigovori, te ne mogu izdržati svijetlo zdravog razuma i kršćanske mudrosti.

1. *Uopće je ludo vjerovati, mi smo slobodoumnici!* —Tako govore jedni, no tko tvrdi takva šta, taj nije

slobodouman nego slabouman. Ljudi vjeruju jedan drugome i najteže stvari, jer se pouzdavaju u međusobno svjedočanstvo, a kako da ne vjerujemo Bogu, koji je najbolji svjedok, jer ne može varati niti prevaren biti? Takav hoće da je slobodouman? Pa ni slobodouman čovjek ne smije držati, da je 2×2=5 ili da je Zagreb izvan Hrvatske, a Sava da je najveća rijeka na svijetu! I slobodouman čovjek vezan je na istinu, pa gdje ona bila da bila!

2. *Nijesam praznovjeran, nego vjerujem, što se meni dopada.* — Smiješno bi bilo, kad bi tko kazao: ne sviđa mi se plaćati porez, pa me stoga oslobodite plaćanja! Vjera kao i porez nijesu stvar ukusa, nego porez određuje naš odnos prema državi, a vjera naš odnos prama Bogu. Iz toga odnošaja prema Bogu izviru vjerske istine i dužnosti, koje mi ne možemo mijenjati po volji, a da ne povrijedimo svoga Stvoritelja.

Kršćanska nauka ne uči praznovjerja; dapače osuđuje kao grijeh praznovjerje: gatanje, vračanje, čaranje, bacanje karata i kazivanje iz njih budućnosti, dozivanje mrtvaca (spiritizam). Baš oni, koji se hvale, da su bez vjere, obično su puni praznovjerja. Tko ne vjeruje u Boga, vjeruje u đavla i druge tamne sile!

3. *Vjeru su izmislili svećenici.* — Šta misliš, tko je bio prije: željezničari ili željeznica? Željeznica. Dakako, najprije su ljudi izumili željeznicu, a onda su došli željezničari. Tako je i kod vjere: najprije je bila vjera, a onda su došli svećenici. Vjera je stara kao rod ljudski i nije čovječanstvo ni časa postojalo bez vjere.

4. *Vjera je nastala iz straha.* — Strah prevladava kod nenaobraženih i divljih naroda. A mi eto znamo iz povijesti vjere, da vjeruju i naobraženi, oplemenjeni ljudi i narodi, pa odakle onda njima vjera? Osim toga ljudi su prije spoznali postojanje Boga, pa su onda istom misao o Bogu pogriješno prenijeli na strašne prirodne sile. Baš iz straha pred Bogom niječu bezvjerci Boga i vjeru.

5. *Vjera je privatna stvar.* — U jednu je ruku istina, da je vjera privatna stvar. Svaki naime čovjek mora sam da služi Bogu, kako najbolje zna i može, i sam će jednom odgovarati Svemogućem na posebnom sudu. Ali u drugu ruku nije vjera samo privatna stvar, nego i javna i općenita. Ako vjera ne bude javna stvar, t. j. ako vjerska i ćudoredna načela ne budu prožimala obiteljski život, državu, politiku, narodno gospodarstvo, školu i narodnu prosvjetu, onda će u kratko vrijeme sav narod biti bez vjere, pa ne će nitko ni privatno držati vjeru. Vođa socijalista Bebel, koji je svoje vjerske nazore pokupio od gospodskih bezvjeraca, otvoreno je izjavio: »Na vjerskom polju mi smo za načelo, da je vjera privatna stvar.« Znaju socijaliste dobro: kad vjera postane samo privatna stvar, da to ne će biti nikakva vjera. A zatim se i ide spomenutom krilaticom.

6. *Boga nije još nitko ni vidio ni našao.* — I ti ne vidiš svoj razum niti svoj mozak, pa ne ćeš tvrditi, da si bez razuma i mozga. Niti znaš uvijek, gdje je urar, koji ti je sat napravio, pa ipak ne kažeš, da ne postoji urar, koji je izradio tvoj sat.

7. *Da Bog postoji, ne bi na svijetu bilo grijeha i zla!* — Ima nažalost u svijetu i životu previše grijeha, nesreća i ostalih nevolja. Većina toga posljedica je naše javne i tajne opačine, naše ludosti i opakosti prema sebi samima i bližnjemu. Bog pripušta na nas zlo, da dođemo k sebi i obratimo se k izvoru svega dobra — Bogu. Mi uviđamo, da je takvo postupanje i pravedno. Stvorenje, koje se diglo na svog Stvoritelja, treba da i snosi posljedice te pobune.

Tjelesne nevolje: bolest, glad, siromaštvo, smrt nijesu zapravo zlo u kršćanskom shvaćanju života. Po kršćanskoj vjeri zlo je samo ono, što nas odvraća od Boga. A to je grijeh. Međutim sva nabrojena tjelesna zla ne moraju nas odvratiti od Boga, ako mi sami ne ćemo. Vidimo, da su muškarci i žene, koje mi danas slavimo kao svete i uzore za naš život, živjeli u velikoj bijedi i čemeru, da se baš u nevoljama pokazivala njihova krepost. Zlato se u vatri kuša.

8. *Zašto ima toliko bezvjeraca?* — Baš tako velikog broja tih bezvjeraca, koji bi bili uvjereni i osvjedočeni o svom bezvjerju, i nema. Daleko je više takvih, koji vjeruju, da ima Bog, ali žive kao bezvjerci. Pa i broj takvih bezvjeraca iščezava, ako ga isporedimo s uvjerenjem svih naroda i svih vremena, koji jednoglasno kroz vijekove jače od groma složno dovikuju pokoljenjima: ima nad nama Božanstvo, kojemu se treba pokoravati i klanjati.

9. *Postoji li protivnost između znanosti i vjere?* — Prave protivnosti između prave vjere i prave znanosti nema niti će ikada biti, jer i vjera kao i znanost potječu od Boga, koji ne pobija sebe u svojim djelima. Ako se opaža kakva opreka, biva to ponajviše zato, što se svakovrsna sumnjiva mišljenja i nagađanja proglasuju istinom i znanošću, pa se onda zlobno dovode u opreku sa vjerskim istinama.

10. *Svijet je nastao slučajno.* — Tko tako govori, ipak se klanja Bogu, samo ne pravome, nego krivome bogu — slučaju. Učenjaci tvrde, da se ne događa ništa bez dovoljnog razloga. Zato mora i svijet imati uzrok. Znanost ne pozna slučaja. U običnom životu govorimo o slučaju, jer ne poznamo uzroka, ali tim ne velimo, da uzroka uopće nema.

11. *Činim svakome dobro, to je moja vjera.* — Vrlo je lijepo, kad drugome činimo dobro. Ali time smo izvršili samo drugi dio Božje zapovijedi, koja nam nalaže, da ljubimo Boga i bližnjega. Hoćemo li da izvršimo punu zapovijed, onda moramo izvršiti i prvi dio: ljubiti Boga. Ljubiti Boga znači spoznati ga i služiti mu vjerno u svemu, kao svom Bogu i vrhovnom gospodaru.

12. *Vjernici nijesu bolji od nevjernika.* — Istina je, da svi vjernici nijesu sveci, jer im vjera ne oduzima slobode volje i mogućnosti da sagriješe. I u najboljoj pšenici ima kukolja, tako ima i zlih među vjernicima. Ali ako se čovjek malo ogleda oko sebe i po svijetu, uvjerit će se, da taj prigovor i inače nimalo ne odgovara istini. Pogledajte kaznione, zavode za popravak mladeži, ludnice i bolnice, pa ćete odmah primijetiti,

da su njihovi članovi ponajviše došli u te zavode, jer se nijesu držali baš propisa vjere.

13. *Ako živim po vjeri, rugaju mi se.* — To je istina! Ali ruganje nevjernika ne smije nas smesti, da živimo po svom uvjerenju. U trpljenju ojačat će se naša vjera. Imamo najbolji primjer u kršćanskim mučenicima i mučenicama, koji nijesu ni pred najgroznijom smrću ni riječju ni činom zatajili svoje vjere.

STVORENJE SVIJETA I ČOVJEKA.

Dokazali smo, da je ovaj svemir zajedno sa našom Zemljom djelo ruku Božjih. Kazuje nam tu istinu naš zdravi razum, kad promatra svijet i prirodu. Ali kad hoćemo da znamo, kako je i na koji način svemogućnost Božja stvorila svijet, i kako je na zemlju došao čovjek, onda nam nije nikako dosta, ako pitamo za savjet prirodu i prirodne znanosti, jer su njihove nauke vrlo manjkave i nesigurne. Sam Bog nam je u Sv. Pismu objavio, što nam je potrebno znati o postanku svijeta i o postanku čovjeka. I gle, riječi Božje baš se prekrasno slažu s onim, što je prava ljudska znanost pronašla o postanku svijeta i čovjeka.

ODAKLE SVIJET ?

Iz prve knjige Sv. Pisma znamo, da je Bog stvorio nebo i zemlju i u šest dana uredio i ukrasio svijet. Prvi dan postalo je svijetlo, drugi dan svod nebeski, treći dan pojavilo se kopno i morâ sa biljem, četvrti dan Sunce i Mjesec sa zvijezdama, peti dan krilate i vodene životinje, a šesti dan ostale životinje i bi stvoren čovjek, da bude kralj i gospodar svemu stvorenomu. Moramo ponajprije znati i imati na umu, kad čitamo taj Mojsijev opis stvorenja i ukrašivanja svijeta, kako mu je Bog objavio, da Sv. Pismo nema zadaće poučavati ljude u prirodoznanstvu, nego samo u onim stvarima, koje su potrebne za spasenje. Ne

valja po tom u Sv. Pismu tražiti odgovor na raznovrsna naučna pitanja iz prirodnih znanosti. Mojsije nema nakane, da nas pouči, u kojem su redu nastale stvari u svemiru i zemlji, nego nas hoće da pouči o temeljnoj istini: svijet nije od vijeka, jer ga je Bog stvorio. Sv. Pismo nije učenjačka knjiga, nego u prvom redu vjerska knjiga i zato govori o prirodi pučki, prema mišljenju onoga doba, i kako se običnom čovjeku priviđa (na pr.: da Sunce ishodi i zalazi), samo da narod razumije. Izvještaj Sv. Pisma o stvorenju i ukrašivanju svijeta hoće čovjeka da potakne, da Boga prizna stvoriteljem cijelog svemira, da bude Bogu zahvalan posvećujući sedmi dan Stvoritelju i ne radeći težačkog posla. Vjera nas ne obvezuje, da vjerujemo, da su sve vrste biljka i životinja, kakvih imamo danas, baš izravno od Boga stvorene. Bog je mogao stvoriti samo glavne i jače vrste i njima dati zakon i snagu, da prirodnim putem stvaraju druge, te bi se i radi toga morali diviti divnoj premudrosti i brizi Božjoj, koja je znala tako divno proizvesti raznolik i plodan život na zemlji iz malih po Bogu stvorenih početaka.

Prirodna znanost iznijela je dosada ovu prilično dokazanu nauku: Čitav svemir, vele prirodoznanci, bio je u početku plinovita i užarena ogromna kruglja, koja se u ogromnom prostoru okretala sama oko sebe. S vremenom, su se radi odbojne sile na krajevima užarene kruglje otcijepili od nje neki dijelovi, i tako su nastale naše zvijezde i ostala nebeska tjelesa, a među njima i naša Zemlja. Užarena Zemlja stala se okretanjem u svom svemirskom putu i hladiti, stvorila se kora zamaljaska, a na njoj kopna i mora. Nakon dugog vremena novi su talozi pokrili plodna polja, osušena mora i velike prašume i stvorile nam razne naslage ugljena. Na mnogim se mjestima zemaljska kora uleknula, pa su nastala brda i doline. Vulkanske provale stvorile su nove bregove. Vjetrovi, kiše, led i snijeg, mora i rijeke promjenjuju površinu zemlje. Okamenjene ribe, biljke i životinje, koje su nađene u iskopinama u zemlji, pokazuju, da su prije bile na

zemlji jače i drugojačije životinje, kojih danas više nema.

Za sav taj preokret i promjenu trebalo je hiljade i hiljade godina. Čitavom ovom razlaganju znanosti nije protivno Sv. Pismo, jer se šest dana stvaranja svijeta ne smije shvatiti ko naši dani u trajanju od 24 sata, nego kao dugi vremenski razmaci (periode). Nauka Sv. Pisma protivi se u prvom redu onoj nauci koja se zove materijalizam, i koja tvrdi, da je tvar (materija) vječna t. j. od vijeka i da prema tome nije stvorena u vremenu od Boga. Pa kako može tvar biti vječna ? Štogod je vječno, ima stalan oblik i veličinu, koja se nikad ni za sitnicu ne bi mogla povećati ni umanjiti. A eto prirodna znanost nam pokazuje, da se svemir a s njim i naša Zemlja, i te kako u vremenu mijenjao, pa zato nije od vijeka ni vječan, nego je stvoren u vremenu, te se po Božjim zakonima mijenja i usavršuje.

Ima i takvih ljudi, koji tvrde, da ni prvi život nije na svijetu nastao od Boga, nego iz zemlje t. j. iz nežive tvari. Kao da bi obični kamen, granit, mramor ili druga koja rudača mogla dati život biljki ili životinji ! Što nemaš, staro je pravilo, ne možeš ni dati. Ako nemaš u novčanici 100 dinara, ne možeš ih iz novčarke ni izvući. Ako smjestimo do stotinu ili tisuću lijepih kočija jednu do druge, ili jednu na drugu, ne će se ta gomila ili taj red kočija ni prsta naprijed pomaknuti niti će te kočije proizvesti nove kočije, pa makar im se broj digao na tisuće i tisuće i bile izložene najžešćem suncu ili ležale u dubokom i plodnome mulju. Učenjaci su u svojim radionicama sastavili sastavne dijelove najjednostavnijih tjelešca, miješali su ih i grijali i elektrizirali, svejedno su dijelovi ostali mrtvi i neživi. Zato su pravi učenjaci došli do zaključka : da živo biće postaje samo iz živog bića i živa stanica samo iz žive. Prvi život došao je dakle na zemlju od Boga, koji jedini živi od vijeka do vijeka ! Neki gospodin pripovijedao je ovaj istiniti događaj : »Kada smo na sveučilištu u Beču u tumačenju došli do pitanja : odakle život na svijetu, profesor je đacima kazao : moramo reći, da život dolazi ili iz

mrtve prirode ili od Boga. Na to su svi viknuli: ne od Boga, ne od Boga, nego iz mrtve prirode.« Eto, boje se Stvoritelja i zato ga zabacuju, i radije primaju ludu i nemoguću stvar za istinu. Punim je pravom zato izjavio znameniti učenjak Virhow na sastanku prirodoznanaca u Njemačkoj godine 1877. ovako: »Dakako da za svoju tvrdnju, da se život razvio iz mrtve (nežive) tvari, nijesu donijeli nijednu uvjerljivu činjenicu.« Što je u tu svrhu donio razvikani materijalista Ernest Häckel (Hekel), ili je obična prevara ili nema nikakve znanstvene vrijednosti.

ODAKLE ČOVJEK?

Po nauci Sv. Pisma zemlja je u početku bila prazna i nije bilo nikoga, tko bi je obrađivao. Svemogući Bog stvori prvi ljudski par: Adama i Evu, i oni su naši praroditelji, jer se iz njih narodio čitav rod ljudski i proširio se čitavom zemljom. Po nauci bezvjeraca nije čovjek kao najsavršeniji stvor na zemlji izašao iz ruku Božjih, nego se čovjek razvio iz majmuna. Čovjek je po njima vrlo savršeno razvijena životinja i ništa više! Za njegov razvitak trebalo je, vele, milijune i milijune godina, jer se najprije razvila lijepa ljudska glava, onda ustroj tijela, te je na koncu novi majmunski čovjek uspravno prohodao i postao pravi čovjek. Kako je sva njihova nauka izmišljena, samo da ukloni iz čovječjeg života Stvoritelja, na čiju je sliku i priliku stvoren!

Da dokažu svoju izmišljotinu, stali su da donose dokaze, koji počivaju na očitoj neistini, ili su opet iznijeli tako slabe i mršave, koji ništa ne dokazuju. Ponajprije su javili čitavom svijetu, da su našli žive ljude, koji su slični majmunima. Takvi majmunski ljudi nalaze se tobože na otoku Sumatri. A kad su ozbiljni učenjaci došli u te strane, da promotre točnije te neobične pojave, otkrila se prevara, jer su ti nazovi-majmunski ljudi bili posvema pravi pravcati ljudi kao i mi. Ni sada nijesu mirovali, nego su počeli prekopavati utrobu zemlje i tražili suhe kosti, da

barem tamo u prošlim pokoljenjima nađu poluljude ili polumajmune. Jer ako se čovjek razvio od majmuna, zastalno će se naći u zemlji veoma velik broj kostura, koji tvore prelaz ili most među majmunom i čovjekom. I zbilja, čuli su se glasovi, da su se takvi kosturi doista i našli, kao na pr. na otoku Javi ili kod nas u nekoj špilji kraj Krapine. Ali učenjaci se nijesu dali odmah zablenuti, nego su točnim mjerenjima i brojkama utvrdili, da tobožnji prelazni kosturi majmunskih ljudi nijesu drugo, nego kosturi potpunih majmuna ili potpunih ljudi, i da nema te razvikane sredine. Kada im se i tu iznevjerila sreća, stali su tvrditi, da se čovjek nije baš neposredno razvio iz majmuna, nego da su se čovjek i majmun uporedo razvili od zajedničkog pradjeda. Jedni su se potomci toga pradjeda razvili u čovjeka, a drugi u majmuna. I opet se počelo iskapati u zemlji, da se nađu kosturi, koji bi pokazali razvoj od pradjeda u majmuna na jednu stranu i razvoj od pradjeda do čovjeka na drugu stranu. Za razvoj majmuna našli su trideset posebnih rodova, a za čovjeka ni jednoga. To je dokaz, da je čovjek došao na svijet kao gotov čovjek i da nema pradjeda, a pogotovo mu nijesu majmuni pradjedovi.

Pa kolika je već razlika među čovjekom i majmunom! Isporedimo malo pobliže njihovu vanjštinu, da se osvjedočimo o neistinitosti porijekla od zajedničkog ili međusobnog razvoja. Lijepa je čovječja glava s plemenitim crtama na licu, koje su izraz duha. Čeljust mu nije upadna, a zubi su u njoj poredani po veličini, dok je čelo visoko. Naprotiv kod majmuna čeljusti se pružaju naprijed, nemaju brade, čelo nisko, a lubanja prama veličini tijela vrlo malena, te za to ima u njoj veoma malo mozga. Ljudska lubanja (1400 cm^3) je skoro tri puta veća od majmunske (500 cm^3) te je i čovječji mozak tri puta teži (1400 gr) nego majmunski (450 gr). Majmun ima četiri ruke udešene za penjanje tako, da su prednje veće od stražnjih. Čovjek ima dvije ruke za hvatanje i dvije noge za stupanje tako, da su noge dulje od ruku. Majmun nema stopala za ho-

danje, zato mu je položaj kod hodanja težak i nije čvrst. Ljudi imadu uspravan hod, jer imaju tako udešen mozak i teško pužu na noge i ruke, a još teže u puzanju gledaju. Kod životinja i kod majmuna je hod sagnut, jer imaju malo mozga i hrptenjača ne dosiže moždane odozdo, već u visini očiju, pa žele li vidjeti, moraju se spustiti na sve četiri ruke.

Učenjaci su kazali na temelju takvih iznašašća, da nema između majmuna i čovjeka ni jedne kosti slične, a kamo li jednake, pa da za to međusobni razvoj nije ni moguć.

Ogledajmo, kakav je način života kod životinja, a kakav je kod ljudi! Životinjama daje narav prama godišnjoj dobi i potrebno odijelo, dok čovjek mora sam sebi upotrijebiti životinjsku kožu i vunu, da zaštiti svoje tijelo. Priroda je životinje obdarila najjačim oružjem za obranu: zubima, noktima, kopitom, tjelesnom snagom, dok je čovjek upućen, da umjetnim načinom sebe brani. Da se prehrani, čovjek mora vrlo dobro da izrabi razna godišnja doba, dok se životinja bez većeg truda opskrbljuje. Kako se čovjek mora mučiti, dok izuči kakav zanat, koliko se knjiga napiše i prouči, da se štogod izumi, a mala lasta plete gnijezdo vrlo vješto bez ikakve pouke, mravi grade sebi veličanstvene podzemne stanove, pčelice prave najfinije saće bez truda i muke. Eto drugojačija je narav ljudska, a drugojačija opet životinjska.

Spomenimo još nešto! Jedini čovjek ima umjetno oružje, jedini upotrebljava oganj, a jedini se čovjek smije, jedini on govori, što misli, što zna i što želi. I najdivlja plemena dobro govore. Učenjaci kažu, da životinje imaju vrlo razvijen ustroj za govor. Pa zašto ne govore? Jer nemaju misli, da ih riječju izraze. A manjkaju im misli, jer nemaju razumne duše, kakvu imade čovjek. Zato majmun nema vjere ni napretka! Baš duša čini nepremostiv jaz između majmuna i čovjeka, ali o duši govorit ćemo kasnije. Mogli bismo toliko toga još nabrojiti, što nas razlikuje od majmuna, ali je suvišno, jer temeljiti razlozi nijesu

ionako doveli bezvjerce do njihove nauke, nego ih je do toga dovela težnja, da uklone Boga iz ljudskog života.

DUŠA JE LJUDSKA BESMRTNA.

Čovjek, koji niječe osobnog Boga, tvrdi: kad čovjek umre, prestaje svaki život, i sve je svršeno. Ova nauka krije u sebi pogubnu zabludu, da čovjek nema besmrtne duše. Ali prava istina glasi, da svaki čovjek ima dušu i tijelo. Dok su nam duša i tijelo sjedinjeni, dotle živimo; kad se rastave, onda umremo. Prestaje li smrću svaki život? Da, tijelo izgubi svoju ljepotu i svježinu, pretvori se u prah i pepeo, ali ne zauvijek. Opet će se obnoviti. Providnost Božja tako lijepo obnavlja sve u prirodi. U jeseni vene lišće i pada na zemlju, da sagnjije, a kad se javi proljeće, zalista se drveće svježim, mladim lišćem. Voda rijekâ i mora mijenja se u paru, koja se zgusne u oblake, da se opet u obliku kiše izlije ponovno u mora i rijeke. Zrno, bačeno u rodnu zemlju u pravo vrijeme, obnavlja se u punanom i prekrasnom klasu. Tako će biti i sa našim tijelom: u grobu će se izmijeniti i istrunuti, ali ga ne će nestati. Iza nekog vremena, naime na koncu svijeta, uskrsnut će na novi život, da se spoji sa dušom i živi vječni život.

U besmrtnost duše vjeruju svi narodi kruglje zemaljske. Pitajmo za savjet stare učenjake, kao Sokrata, Platona, Aristotela, i velike narode stare prosvjete i napretka, kakvi su bili Asirci i Babilonci, Egipćani i Grci, pa će se svi složiti u onom, što je kazao slavni rimski govornik Ciceron: »Vjerujemo, da duše iza smrti žive, i svi se narodi u tom slažu.« Današnja divlja plemena ispovijedaju isto uvjerenje, kad se mole svojim kućnim bogovima, kada meću s pokojnicima u grob hranu za prekogrobni život i sitan novac pod jezik, da plate vozarinu na drugi svijet, i kad prikazuju žrtve za sreću svoje umrle rodbine. U besmrtnost duše vjeruju i svi evropski učenjaci, koji vjeruju u osobnog Boga. Najdublji kršćanski mudrac

sv. Augustin ostavio nam je opisan značajni događaj, koji svjedoči o besmrtnosti života: Bio je neki bezvjerski liječnik, zvan Genadije. Taj je nijekao besmrtnost duše i život preko groba. U snu ugleda pred sobom jednom nekog mladića sva u bjelini. Mladić ga upita: »Genadije, vidiš li me?« — Liječnik odvrati: »Da, vidim te.« — Mladić nastavi: »Vidiš li me očima?« — Na to će Genadije: »Ne, jer moje oči spavaju.« — »Pa čime me gledaš?« — »Toga baš ne znam.« — Na to će mu mladić: »Vidiš Genadije, ti spavaš, a čuješ i vidiš i govoriš. Doći će vrijeme, kad ćeš, umrijeti i svejedno ćeš vidjeti, čuti, govoriti i osjećati.« Genadije se probudi iza sna i spozna, da mu je Bog poslao anđela, da ga pouči i obrati. I povjerova, da duša živi iza smrti i da je besmrtna. Jer kao što nema trčanja bez trkača, niti smijanja bez onoga, koji se smije, tako nema ni gledanja, mišljenja i osjećanja bez bića, koje gleda, misli i osjeća. To nije ni glava, ni, mozak ni srce, jer su to raspadljive i prolazne tvari. Duša misli i osjeća i gleda. Nije duša tjelesna, niti je od tvari, nego je duhovna, i zato se ne može raspasti i uništiti ni samom smrću.

Pa tko ne vjeruje danas u besmrtnost duše? Možda omladina čista srca i bogobojazna, kreposni muževi i vjerne žene? Podnipošto! Tko vrši savjesno svoje dužnosti, živi čisto i pošteno, vjeruje u budući život, jer očekuje s veseljem nagradu za žrtve za krepostan život. Samo okaljani grijehom i nepošteni mogu da kažu: našom smrću sve je svršeno, jer dobro znaju, da poslije smrti mogu samo očekivati oštar sud i strašnu kaznu. Zato i njihovo svjedočanstvo ne vrijedi mnogo, a pogotovu kad i takvi u sretnijim časovima u svom životu priznaju vjeru i besmrtnost duše.

Ljudsko srce stvoreno je i hlepi za srećom uvijek i neprestano. Za vrijeme zemaljskog života ne može postići sreće i umiriti se. Kad postigne jedno, odmah teži i za drugim. Dajte mu časti i bogastva, koliko samo želi, ne će biti sito niti zadovoljno. Ljudsko je srce odveć veliko u svojim zahtjevima, a da bi ga

mogle draži ovog svijeta zadovoljiti! Pa tko je stavio u čovjeka takvo srce s tom težnjom za srećom? Samo Bog. Ako bi duša uginula zajedno sa tijelom, Bog nam ne bi usadio u dušu temeljnu težnju, koja se ne bi dala nikada ostvariti, jer bi nam u srce stavio živi pakao i strašnu muku. Ludo je to i pomisliti od predobrog Boga. Ima dakle drugi život osim ovog zemaljskoga, gdje ćemo moći postići potpunu sreću i gdje duša živi besmrtno.

Čujmo još glas svoga srca i savjesti! Krvožedni tigar navali na putnika, ubije ga, raskomada ga i pojede, a onda legne i odmara se u miru. A čovjek, kad počini zločin zarinuvši bodež u srce svoga bližnjega, nema mira ni pokoja: trči, da se sakrije. I makar sa sakrio pred ljudskom pravdom, pomisao na čin para mu srce i ledi mu krv u žilama. Zašto? Jer se boji kazne Božje na drugom svijetu. Ili kada nam je umro otac, majka, draga sestra ili mili brat, vjerna supruga ili ljubljeno dijete, srce nam ne kazuje, da ih više ne ćemo vidjeti, nego se tješi dubokim uvjerenjem, da nam ih je smrt otela samo za kratko vrijeme: još oni žive i mi ćemo se domala s njima sastati.

Ljudi praznovjerni i krivo upućeni drže tajnovite sastanke i dozivaju duhove sad jednoga, sad opet drugoga mrtvaca, da ih pitaju za savjet. I ako se ne javljaju baš pozvani duhovi, javljaju se ipak duhovi i odgovaraju na upite, daju znakove svoje prisutnosti. Makar da su te pojave đavolske izmišljotine, da zavedu dušu u propast, ipak se zbivaju i dokazuju, da duše ne umiru, kada tijelo umre. Jasniji su nam i nepokolebivi dokazi one pojave s drugog svijeta, ispripovijedane u sv. Evanđelju. Mojsije i Ilija javili su se kod preobraženja Isusova trojici apostolâ: Petru, Ivanu i Jakovu. Krist je sam iza trećeg dana uskrsnuo. Lazar je četvrti dan oživio, a sin udovice iz Naima na dan pokopa. Duše su njihove Božanskom snagom Stvoritelja dozvane iz drugog svijeta u mrtva tijela.

Kad bi smrću prestao svaki život i ne bi bilo pravde barem iza smrti, onda bi bila ludost krepostan

život, a pravi mudraci bili bi raskošnici, rasipnici, koji piju punu čašu naslada i vode raspojasan i nepošten život. Zašto da se i ne nažive, kada smrću prestaje sve? Ne buni li nam se duša na takvo razlaganje? Eto, zdravi nam osjećaj kazuje, da nije smrću sve gotovo, već da ima život, gdje dolazi pobjeda vječne Pravde.

Svjedočanstvo svih naroda, glas našega srca, duše preminulih, glas Božji i zdrav osjećaj potvrđuju, da je čovječja duša besmrtna. Ako je naša duša besmrtna, njezina je vrijednost vrlo velika. Sam Spasitelj kaže: »Što koristi čovjeku, ako zadobije čitav svijet, a svojoj duši škodi? (Mat. W16. 26.).« Stoga se ljudima nameće dužnost, da se brinu za dušu više nego za tijelo, te dobrim djelima i životom osiguraju sretnu besmrtnost.

I S U S   K R I S T

SV. PISMO I USMENA PREDAJA.

Svojim zdravim razumom može čovjek, kako smo vidjeli, da spozna pravoga Boga. Ali mnogi i mnogi ljudi ipak se nijesu poslužili svjetlošću svoga uma i nijesu došli do spoznaje Boga, nego su ostali na pola puta i stali su štovati idole (krive bogove). Drugi su opet spoznali pravoga Boga, ali je njihova spoznaja ostala manjkava, kriva i nesigurna, te su pali u razne zablude. Tako su neki tvrdili, da se Bog nakon stvorenja svijeta više ne brine za svijet, a drugi su učili, da je u Bogu samo jedna osoba, kao što je i jedna narav. Da što više ljudi spozna pravoga Boga, i da takva spoznaja bude što bolja i stalnija, objavio se Bog sam ljudima.

Tko niječe Boga, takav naravno ne vjeruje, da se Bog objavio. Ali tko vjeruje u Boga, taj vjeruje i u njegovu svemogućnost i sveznanje, da se može objaviti i ljudima govoriti. I doista, Bog je govorio Adamu, Noi, Abrahamu, Mojsiji i mnogim drugim ljudima u starom Zavjetu. U novom Zavjetu govorio nam je Isus Krist, Sin Božji, sam osobno i preko svojih apostola. Stari i novi Zavjet među sobom su povezani, jer je stari Zavjet priprava za novi Zavjet, a novi Zavjet opet je ispunjenje i usavršenje starog Zavjeta. Uzvišene misli o Bogu, o ženidbi, o čistoći, o ljubavi prema bližnjemu u starom i novom Zavjetu nadmašuju sadržaj svetih knjiga drugih vjera, kao n. pr. Korana. Stari i novi Zavjet sačinjavaju objavu Božju.

Nekoja lica, kojima se Bog objavio i govorio, kao Mojsiji, Jozui, Samuelu, Salamonu, pa prorocima Izaiji, Jeremiji, Ezekijelu i Danijelu i ostalima, napisali su, što je njima ili drugima Bog objavio, te tako

imamo Sv. Pismo staroga Zavjeta ili Bibliju. U novom Zavjetu pisali su Božju objavu evanđelisti: Matej, Marko, Luka i Ivan, i drugi apostoli kao Petar, Pavao i Juda Tadej. Te spise ili knjige zovemo Sv. Pismo ili Biblija novoga Zavjeta. Mojsije je prvi počeo pisati oko 1.500. godine prije Krista, a zadnji je pisao sv. Ivan oko 100. godine poslije Krista, tako da je između prve i zadnje knjige Sv. Pisma prošlo 1.600 godina. U sv. Pismu nema ni jedne nauke, koja bi bila protivna mišljenju zdravog razuma i protiv prave, istinite nauke, jer je i znanost kao i objava u Sv. Pismu djelo Boga, koji ne može sam sebi protusloviti. Radi toga razloga nema u Sv. Pismu objavljenih nauka, koje bi se protivile jedna drugoj. Ali u Sv. Pismu ima takvih nauka, koje proširuju i uvećavaju naše vjersko znanje, a ima i takvih istina, koje mi zovemo »tajne vjere«, jer ih našim ljudskim umom ne možemo dokučiti ili shvatiti. Pa to je posve prirodno, da nam Božja objava donosi neshvatljivih istina. Božji putevi nijesu uvijek ljudski putevi. Zato, ako naiđemo na takve poteškoće u Sv. Pismu, ne će nam se uskolebati vjera u Božju objavu.

Mnogi bi htjeli naći pogrešaka u Sv. Pismu. Sv. Jeronim, naš zemljak, poručuje takvima ovako: »Tko je zlatar i ispituje zlato, ne može u isto vrijeme istraživati Sv. Pismo, a tko se bavi vinom, ne može tumačiti proroke i apostole.« Katolici imaju za tumačenje smisla Sv. Pisma neprevarljivo crkveno Učiteljstvo, te su katolička izdanja Sv. Pisma odobrena od crkvene duhovne vlasti i providena tumačenjem sv. crkvenih otaca. S toga razloga katolik posve sigurno čita i razmišlja takvo odobreno izdanje Sv. Pisma. Inovjerci tumače svaki po svoju smisao Sv. Pisma, pa nije onda ni čudo, da su se podijelili u stotine raznih vjera: koliko glava, toliko je protuslovnih tumačenja istih riječi.

Sv. pisci starog i novog Zavjeta nijesu napisali svoje vlastite misli i mnijenja, nego kao glasnici Božji kazuju nam ono, što im je Bog zapovjedio i kako ih je nadahnuo. Sva objava ima jedan cilj i jedno

središte: Gospodina našeg Isusa Krista. Po Duhu Svetomu nadahnuti pisci pisali su najsavjesnije, ništa ne dodavajući niti zatajujući. Tako su iskreni i tako ljube istinu, da opisuju vlastite svoje mane i grijehe. Učenjaci su u nedavno vrijeme na raznim stranama na Istoku pretražili iskopine, i te potvrđuju, da su podaci i tvrdnje u Sv. Pismu istinite.

Svete knjige došle su do nas neiskvarene. Starozavjetne knjige čuvali su kao zjenicu svoga oka Židovi, a od njih ih je preuzela Crkva i do danas ih jednakom brigom nepokvarene čuva. Novozavjetne knjige preveo nam je na latinski jezik sv. Jeronim iz rukopisa, koji su bili prepisi apostolskih i evanđelistarskih sv. spisa, a brižno su pohranjeni u Crkvi.

Evanđelisti i apostoli nijesu napisali sve, što je Krist govorio i činio. Evanđelist sv. Ivan veli na koncu svoga evanđelja: „Isus je još mnogo činio i govorio, što nije napisano u ovoj knjizi." (Iv. 21, 25.) Pa Isus nije ni htio, da sve ostane samo napisano. Sam nije ništa napisao, a apostole je poslao, da govore i propovijedaju a ne da pišu, što su od njega čuli i vidjeli: »Idite i naučavajte sve narode.« (Mat. 28, 19.) Apostoli su poslušali Isusa, te su u glavnom propovijedanjem učili narod i širili Kristovu vjeru i Crkvu. Te objavljene istine, koje su apostoli usmeno naučavali, a nijesu napisali, zovemo usmenom Predajom. Tako n. pr. ne znamo iz Sv. Pisma, kako se krsti, koga valja krstiti, da li djecu ili samo odrasle, da trebamo baš nedjelju svetkovati, koje knjige spadaju u Sv. Pismo, i kako se moraju razumjeti pojedine istine. Sve te potrebne nauke nalazimo u usmenoj Predaji. Mnoge su takve nauke usmene Predaje kasnije zabilježili crkveni Oci u svojim djelima, koje danas posjedujemo. Iz njih opažamo, da su prvi kršćani vjerovali istu vjeru, primali iste sakramente i vršili službu Božju, baš kao što se danas vjeruje i drži u katoličkoj Crkvi. Usmena predaja je prema tomu kao i Sv. Pismo vrelo, iz kojeg mi crpimo svoju kršćansku vjeru, te se usmena Predaja i Sv. Pismo nepokvareno čuvaju i tumače kod neprevarljivog Učiteljstva u Crkvi.

PROROČANSTVA.

Sv. Oci lijepo uspoređuju Sv. Pismo sa pismom, koje je Bog dao napisati za ljude. Kod svakog pisma vrlo je važan potpis, jer se po njemu pozna pisac pisma. U Sv. Pismu se nalazi dvostruki potpis, koji ne može nitko da krivotvori: proroštva i čudesa. Oni vrijede kao pečat Božji i potvrda, da Sv. Pismo nije ljudsko, nego Božje djelo.

Što je proroštvo? Odgovor će nam dati najbolje ovaj primjer: Krist je prorekao razorenje grada Jeruzalema pred svoju smrt ovim riječima: »I okružit će te neprijatelji tvoji opkopom, i opkolit će te, i obuzet će te odasvud, i o zemlju lupit će tobom i sinovima tvojim, koji su u tebi, i ne će ostaviti kamen na kamenu.« (Luk. 20, 43. 44.) I doista, proroštvo se ispunilo od 66. do 70. godini poslije Krista. Rimski car Vespazijan i njegov sin Tito osvojiše grad i sravniše ga sa zemljom. Preko milijun Židova poginulo je kod osvajanja što od mača, a što opet od gladi. Dakle proroštvo je stalno kazivanje događaja, koji će se dogoditi. a za koji se ne može unaprijed doznati na naravski način. Tko je mogao 35 godina prije znati, da će biti Jerusalem vojskom opkoljen i razvaljen? To može stalno i bez sumnje znati samo onaj, koji sve zna, a to je Bog. Sv. Luka je ovo proroštvo napisao u svom Evanđelju, dok je Jerusalem još postojao i bio u potpunom cvatu i ljepoti.

Prema tome nije proroštvo, kad se, istina, nešto unaprijed kazuje, ali nesigurno i nestalno. Niti je proroštvo, kad se kazuju unaprijed takvi događaji, koji se dadu proračunati po stalnim zakonima, kao n. pr. pomrčina sunca ili promjena vremena. Sva današnja gatanja iz karata, sna, iz dlana na ruci, spiritizam, čitanje misli mogu se protumačiti naravskim silama ili su obična prevara, pa stoga ne vrijede za prava proroštva.

Proroštva o Mesiji ispunila su se na Isusu Kristu. Ponajprije se proriče odmah iza Adamova grijeha, da će Krist svladati đavla, zatim da će biti iz Semova

roda i potomak Abrahamov, i to iz plemena Judina i kuće (obitelji) Davidove. Kralj David oko 1.000. godine prije Isusa Krista proriče, da će Krist umrijeti na križu i uskrsnuti. »Probodoše ruke moje i noge moje i prebrojiše sve moje kosti. Podijeliše moju odjeću među se, a za moju haljinu bacise kocke.« (Ps. 21, 27.—29.) »Ti ne ćeš pustiti moje duše u kraljevstvu smrti i svome svetome dati gledati raspadanje.« (Ps. 15, 10.) Prorok Izaija oko 700. godine prije Isusa unaprijed nam kazuje vrste Kristovih čudesa: ozdravljenje slijepih, hromih i nijemih. »Sam Bog će doći i vas izbaviti. Tada se otvaraju oči slijepome, i uši se gluhoga otvaraju. Tad skače kao jelen uzeti, i jezik se nijemoga odriješuje.« (Iz. 35, 4—6.) Miheja proriče 600 godina prije Krista i točno kazuje, da će se Krist baš u Betlehemu roditi. »Ti Betleheme u zemlji Judinoj, nijesi ni po čem najmanji među kneževskim gradovima Judinim, jer iz tebe će izaći knez, koji će vladati nad narodom Izraelovim.« (Mih. 5, 2 i Mat. 2—6.)

Ispunjenje tih mesijanskih proročanstva pokazuje nam, da su proroci, koji su ih unaprijed kazali, bili doista od Boga poslani i da su u ime Božje govorili, te da je ono, što su govorili, doista živa istina. Bog, koji je vječna istina, ne može ispunjenim proročanstvom potvrditi laž. Kad dakle ispunjena proroštva govore o Isusu Kristu, da je Spasitelj i Bog, onda je Isus Krist uistinu Bog i Spasitelj. Na to ispunjeno proroštvo pozvao se i sam Krist, kad mu je Ivan Krstitelj poslao svoje učenike, da ga pitaju: »Jesi li ti onaj, koji ima doći, ili da očekujemo drugoga?« — Krist odgovara Ivanovim učenicima, neka kažu ono učitelju, što vide, a što se o Mesiji proreklo: »Slijepi gledaju, hromi hodaju, gubavci se čiste, gluhi čuju, mrtvi ustaju.« (Mat. 11, 5.) Kad je došao u Nazaret i u zbornici pročitao Izaijino proročanstvo o Mesiji, reče sakupljenima: »Danas se izvrši ovo pismo u ušima našim.« (Luk. 4, 21.)

Ali Krist je i sam proricao i tim proroštvima potvrđivao svoje Božanstvo. On nije bio prorok kao ostali starozavjetni proroci, koji su proricali samo

onda, kada su bili od Boga nadahnuti, i kada im se od vremena do vremena zavjesa budućnosti roda ljudskoga malo odgrnula. Isusu su bile neprestano pred očima i najskrivenije misli i želje ljudskoga srca. On nije to trebao za proricanje nikakvog nadahnuća s neba, pred njim je knjiga povijesti roda ljudskoga i svakog pojedinog čovjeka bila širom otvorena. Evo samo nekojih!

Andrija mu dovede svoga brata Šimuna. Gospodin ga pogleda, promotri svu njegovu budućnost i reče mu značajne riječi: »Ti si Šimun, sin Jonin, ti ćeš se zvati Kefa,« (što će reći: Petar). (Iv. 1, 42.) Drugi dan dovede mu Filip Natanaela. Kada ga Isus ugleda, reče mu: »Gle, pravog Izraelca, u kom nema lukavstva.« — Začudi se Natanael i upita ga: »Odakle me poznaješ?« — Isus mu odgovori: »Prije nego te pozva Filip, kad si bio pod smokvom, vidjeh te.« Natanael uvidi Isusovo Božansko sveznanje i priznaje: »Učitelju, ti si Sin Božji, ti si kralj Izraelov!« (Iv. 1, 47—49.) Isto je tako iznenadio Isus i Samaritanku kod Jakovova zdenca, kad joj je kazao, da je imala pet muževa, a koga sada ima, da joj nije muž. Samaritanka prizna: »Gospodine, vidim, da si prorok.« (Iv. 4, 16—19.) On pozna to no namisli svojih protivnika kod ozdravljenja čovjeka sa suhom rukom, proriče da će ga Juda izdati, Petar tri puta zatajiti, da će biti razapet i uskrsnuti. Prorekao je Petrovu mučeničku smrt na križu, razorenje Jeruzalema i vječno trajanje svoje Crkve.

Ljudski pogled ne dopire tako daleko. Budućnost je otvorena i jasna samo sveznajućim očima Božjim. Poklonimo se poput Natanaela pred Isusom i priznajmo: Gospode, Ti si Sin Božji!

BOŽJA ČUDESA.

Svi sljedbenici bezvjerskih struja kao u jedan glas dovikuju: nema čuda! Ne dolaze oni do toga zaključka na temelju kakvih opravdanih razloga, nego iz stalne predrasude, da čuda jednostavno ne

smije biti. Jer nevjernici znaju dobro, da onaj tko prizna čudo, mora odmah odgovoriti na pitanje: tko je čudo učinio? A baš se odgovora na to pitanje oni vrlo boje. Odgovor naime glasi: čudo je učinio onaj, koji je gospodar prirode i svih zakona. A to je Bog. Odbacujući Boga odbacuju i čudo.

Mi, koji vjerujemo u pravoga Boga, vjerujemo i to, da su čuda moguća. Bog je gospodar prirode i svih prirodnih zakona. On može zakone mijenjati i zaustaviti njihovo djelovanje posvema ili na neko vrijeme. Tako je na pr. Isus hodao po vodi. Po prirodnom zakonu morao je Isus potonuti, ali nije potonuo, jer je Isus kao Bog svojom silom spriječio potonuće. Čudo je baš izvanredno vidljivo djelo, koje ne može izvršiti ljudska sila, nego svemogućtvo Božje. Osim toga mi znamo, da je Bog kao stvoritelj svijeta iz ništa učinio svijet. Kad Bog može stvoriti ljudsko tijelo, ili njegove dijelove kao oko, uho i ostale česti, te vjetar i more i druge prirodne sile, onda zastalno može i ono, što je manje od stvaranja: povratiti vid, obnoviti zdravlje, uskrsnuti te utišati vjetar i valove. Konačno znademo iz povijesti, da su se čudesa događala, i da se još i danas događaju, n. pr. u Lurdu,* pa stoga punim pravom tvrdimo, da su čudesa moguća.

Protivnici čuda tvrde nadalje, da mi ljudi ne poznamo svih prirodnih sila, te njihovu snagu i moć, a da bi mogli kazati: evo, ovaj događaj je čudo. Eto tko bi, — navode oni za potvrdu, — mogao bio i pomisliti pred 50 godina, da ćemo zrakom letjeti? Tko bi bio slutio, da ćemo moći govoriti na radio, da nas čuju i daleke strane svijeta? Tko bi mislio, da ćemo sa podmornicama ploviti kao ribe u moru? Nitko; a eto, ipak se dandanas to lako čini! Na takav prigovor nije teško odgovoriti. Istina je, da ne pozna-

---

*) Čitaj knjigu „LURDSKA UKAZANJA", koju je napisao dr Pavao Lončar, a izdalo ju je Hrvatsko Književno Društvo sv. Jeronima. U njoj ćeš moći čitati i o lurdskim čudesima, koja se i sada događaju. Isto tako čitaj mjesečnik „NAŠA GOSPA LURDSKA", koji izlazi svakog mjeseca te u svakom broju donosi po jedno novo lurdsko čudo.

jemo dosada svih prirodnih zakona i sila. Ali to nije nama ni potrebno. Nama je dosta dokazati, dokle ne sežu prirodne sile, i da se nešto dogodilo protiv poznatih prirodnih sila i zakona, i eto čuda. Je li dosta izreći riječ, da se utiša oluja i da ne bude valova na moru? Je li ikoji liječnik bez ikakvih lijekova ozdravio čovjeka, koji je već 35 godina ležao na krevetu neizlječiv? Je li dosta samo jedna zapovijed, da mrtvac, koji već leži u grobu četiri dana i zaudara, ustane živ i zdrav zdravcat? Nije dosta, jer prirodne sile tako daleko ne dosežu. Liječnici su već mnogo učinili za bolesne oči. Ali nikomu ne će poći za rukom, da slijepcu vrati vid blatom napravljenim iz pljuvačke i zemlje, kako je Isus učinio. Baš bi mu mazanjem blatom po prirodnom zakonu moralo biti još gore. Vidimo, da u ovim događajima ne dostaje prirodna sila. Njih i druge, koje ćemo još spomenuti, izvršila je sila veća od prirode i čovjeka, a to je Božanska sila.

Osim toga tvrde protivnici čuda, da se Bog čineći čudo mijenja, jer mijenja prirodni zakon. Bog bi se onda mijenjao, kad on ne bi bio predvidio čudo od vijeka, već se kasnije sjetio, da ga učini. Kao što je Bog htio prirodni zakon od vijeka, tako je za čudo odlučio od vijeka, da bude u stanovito vrijeme. Bog se ne igra čudesima kao dijete s igračkama, već ga u tvorenju čudesa vodi sveti promisao.

Nevjernici pripisuju mnoga čudesa Kristova djelovanju tajnih sila kao magnetizmu, hipnotizmu i sugestiji. Sve te tajne sile mogu da djeluju u vrlo ograničenom području bolesti. Ali ni jedna od njih nije slijepcu od poroda povratila vid, oživjela mrtvaca i u tili čas zacijelila gubu. Hipnotičari, magnetičari i sugestioničari vrše svoje više ili manje uspjele pokuse na osobama slabih živaca, još slabije volje i malene otporne snage. Svoje pokuse obavljaju s velikim naporom i dugim vršenjem, a učinak je vrlo sumnjiv i traje kratko vrijeme. Čudesa Kristova događaju se u tili čas, bez ikakvih naprava, na osobama svih vrsta, u svako doba sa trajnim uspjehom, javno po bijelu danu,

u časovima najvećeg i najmanjeg očekivanja. Da uzmognemo dakle spoznati čudo, nije potrebno, da budemo kakvi učenjaci ili da poznamo sve sile i zakone, dosta je, da imademo zdrav razum i pošteno srce, da priznamo činjenice Božjeg izvanrednog djelovanja.

Isus je tvorio vrlo mnogo čudesa po čitavoj Galileji i Judeji tako lako, kao da je čudo obično svakodnevno djelo. Toliko ih je napravio, da ih evanđelisti i nijesu mogli svih zabilježiti. Zabilježili su nam točnije opisanih samo 35 čuda, a neopisanih ima daleko više. Evanđelist Matej piše: »I pristupi k njemu narod, mnogi imajući sa sobom nijemih, slijepih, hromih, kljastih i drugih mnogih. I položiše ih k nogama njegovim, a on ih je iscijelio tako, da se ljudi divljahu, videći nijeme gdje govore, hrome gdje hodaju, slijepe gdje gledaju.« (Mat. 15, 30. 31.) Spasitelj je vršio čudo nad mrtvom prirodom kao n. pr. kada je pretvorio vodu u vino, umnožio kruh u pustinji i hodao po vodi, te umirio vjetar i valove. Ozdravljivao je bolesne ljude kao gluhe, nijeme, gluhonijeme, hrome, uzete i gubavce. Oživljavao je mrtve: mladića iz Naima, kćer Jairovu i Lazara. I sam je uskrsnuo. Osim toga gonio je iz opsjednutih ljudi zle i nečiste duhove.

Ni najljući Isusovi protivnici farizeji nijesu mogli zanijekati njegovih čudesa, tako ih je bilo mnogo i raznovrsnih, jer ga je slušala bolest, smrt, sotona i čitava priroda. Stoga su njegovu čudotvornu moć pripisali đavlu, ali ih je Krist sam upozorio na taj ludi zaključak, kad im je doviknuo: »Ako sotona goni sotonu, kako može opstati njegovo kraljevstvo?« (Mat. 12, 26.) Krist nije tvorio čudesa, da se samo istakne, da zadovolji ljudskoj radoznalosti ili da pobere slavu, jer je jednom apostolima i zabranio, da pripovijedaju čudo. Sv. Ivan nam jasno kaže, zašto je Isus činio čudesa: »Isus je i mnoga druga čudesa učinio pred učenicima svojim, koja nijesu pisana u ovoj knjizi; a ova su napisana, da vjerujete, da je Isus Krist Sin Božji, i da vjerujući život imate u ime njegovo.« (Iv. 20, 30—31.) Pa tko bi drugi i mogao mijenjati pri-

rodne zakone, zaustaviti njihovo djelovanje, biti gospodar nad životom i smrti, uspješno zapovijedati duhovima drugog svijeta, ako ne Bog? A ako je Isus izvršio nebrojeno takvih čudesa, i to svojom vlastitom snagom. Dokazao je, da je doista onaj, za koga se izdaje: Spasitelj svijeta i Sin Božji.

ISUSOVO USKRSNUĆE.

Kristovo uskrsnuće jest njegovo najveće čudo i najjači dokaz za njegovo Božanstvo. Ako je Krist doista uskrsnuo, istina je, da je Bog, i da je njegova vjera Božanska vjera, ako pak Krist nije uskrsnuo, naša kršćanska vjera je isprazna i neistinita. Nevjernici uviđaju veličinu i zamašitost Kristova uskrsnuća, pa su upregli sve sile tvrdeći, da Krist nije ni umro nego obamro, da su apostoli bili tatovi te ukrali Spasiteljevo tijelo, ili lakovjerni, pa da su nasjeli vlastitoj svojoj obmami. Hvala Bogu, svi takvi i slični prigovori ne vrijede mnogo, jer je uskrsnuće Isusovo nepobitna činjenica, kako ćemo to odmah i dokazati.

Već je u starom Zavjetu bilo prorokovano, da Spasitelj mora doduše trpjeti i umrijeti, ali da će uskrsnuti od mrtvih. U novom Zavjetu, na blagdan prvoga i javnoga djelovanja, govori Spasitelj o svom uskrsnuću kao dokazu za Božansko poslanje i istinitost svoje nauke, pokazujući na svoje tijelo: »Razvalite ovaj hram, i za tri dana ću ga podignuti.« (Iv. 2, 19.) Kad su ga kasnije Židovi pitali, da im dade znak svog Božanskog poslanja, odgovara im: »Jer kao što je Jona bio u trbuhu ribe tri dana i tri noći, tako će biti Sin čovječji u srcu zemlje tri dana i tri noći.« (Mat. 12, 40.) I kod mnogih drugih zgoda Spasitelj je unaprijed kazao svoje uskrsnuće.

Krist je zaista umro. Pozivamo se u prvom redu na službeni izvještaj časnika podastrt Pilatu nakon izvršenog čina, kao vrhovnom sucu i zapovjedniku. Takvi izvještaji nijesu lažni, jer je rimski časnik znao dobro razlikovati među životom i smrti, a u razapi-

njanje su se dobro razumjeli, jer im ovaj slučaj nije bio prvi. Da se vojnik osvjedoči o smrti, bode kopljem među rebra, te proteče krv i voda za znak, da je raztvaranje krvi već počelo. Osim toga značajna je činjenica, da od ondašnjih ljutih Kristovih neprijatelja nije nijedan posumnjao u Kristovu smrt, gledajući grozne njegove muke. Ako tko još ne vjeruje, neka pokuša, da prođe na sebi Kristovu muku : glad, žeđu, rimsko bičevanje, rimsko razapinjanje na križ, ogromni gubitak krvi, upalu rana te probadanje kopljem, pa da vidi, hoće li umrijeti ! Konačno da je Krist samo obamro, ono čvrsto povezivanje plahtama i rupcima za pogreb i silna miomirisna mast bili bi ga u malom prostoru groba onako slaba i izmučena i onesviještena jednostavno zagušili.

Krist je zaista uskrsnuo. Evanđelisti nam opisuju, kako su Isusovi prijatelji spremili i ukopali tijelo u novi grob i položili na nj težak kamen, a Židovi, Isusovi neprijatelji, da su još postavili stražu i kamen zapečatili. Treći dan ujutro Isusa nije više bilo u grobu. Došla je Marija Magdalena sa pobožnim ženama na grob, da još bolje pomažu Isusa, a sa groba eto odvaljen kamen i grob prazan. Marija se Magdalena žuri javiti taj događaj Petru i apostolima. Na tu vijest požuriše se grobu Petar i Ivan i oni vidješe, da je grob zbilja prazan.

Gdje je Isus ? Apostoli ga nijesu ukrali iz groba. Istina, ukrasti tijelo mrtvaca mogli bi tatovi od zanata, a takav je među apostolima bio samo jedan — Juda, ali i taj se već prije objesio. Ostali su apostoli bili plašljivice, koji su se još za života Kristova posakrili u sigurna zakloništa. Tko bi se od njih usudio da se približi grobu, gdje straži stroga rimska straža ? Tu laž o krađi bacili su po naputku Židova među narod prvi vojnici, htijući se tobože ispričati za slabo čuvanje. U laži su kratke noge, a u njih je pamet bila još kraća. Jer ako su spavali, kako mogu svjedočiti ? Niti je potres progutao Krista. Potres je otvorio zemlju i zemlja se raspukla u času Kristova uskrsnuća. Ne bi potres čekao na Krista, dok odmota plahte

i ručnike, dok ih savije i stavi na stranu, pa da ga onda rastvorena zemlja proguta!

Krist je uskrsnuo i javio se Mariji Magdaleni, ostalim pobožnim ženama, Petru, dvojici učenika na putu u Emaus i svima apostolima na dan Uskrsa bez apostola Tome, kad je ustanovio sakramenat pokore. Tjedan dana kasnije, javio se ponovno svima apostolima zajedno sa Tomom. Iza toga u 40 dana svoga boravka na zemlji još se više puta objavio Isus apostolima: na jezeru Genezaretu, kad je Petru predao vrhovnu vlast, te apostolima i 500 učenika na brdu u Galileji dajući im nalog, da propovijedaju i krste. Tako su se apostoli mogli dovoljno osvjedočiti o Isusovu uskrsnuću, jer on je za to vrijeme s njima jeo, dao se doticati, poznavali su ga po glasu i ranama. Zato je i ludo, kada se prigovara, da su apostoli u najboljoj vjeri zavarali sami sebe, a onda varali tobožnjim uskrsnućem Kristovim i druge ljude. Apostoli su bili ljudi iz puka, priprosti ali pošteni ribari iz Galileje, zdravih živaca i pameti, a takvi ljudi dobro znaju, što je obmama i istina, te nijesu po svom poštenju ni sposobni da varaju druge ljude. Pa tko bi konačno za laž i obmamu pretrpio bičevanje, progone pa i samu smrt, kako su to apostoli učinili za istinu Kristova uskrsnuća!

Krist je dakle uskrsnuo unatoč svih smicalica nevjernika. Činjenica je to, koja se ne da nijekati, i dokazuje Božanstvenost Isusa Krista. Ali ta temeljna vjerska istina ima za sve vjernike živu opomenu po sv. Pavlu: »Kao što je Krist od mrtvih uskrsnuo, tako moramo i mi novim životom hodati.« (Rim. 6, 4.) Kristovo uskrsnuće je zalog i jamstvo, da ćemo i mi na sudnji dan uskrsnuti. Uskrsnuće bit će nam na slavu, ako smo za vrijeme zemaljskog života slijedili Krista, te živili životom pravoga kršćanina.

ISUS KRIST, SIN BOŽJI.

Prvi su počeli slobodoumni protestantski vjerski pisci naučavati, da Krist nije Bog, premda su i sva kršćanska starina i najveći umovi držali i vjerovali, da je Isus Sin Božji. Po njima je Krist samo mudar i svet čovjek. Ako je Krist sam sebe smatrao Bogom, a nije bio Bog, onda je to učinio svijesno ili nesvijesno. Ako je to tvrdio nesvijesno, onda nije bio ni mudar ni svet, nego zanešenjak i luđak, koji se nije dao osvijestiti ni najtežim kaznama. A ako je bio sebi svijestan svoje laži, onda je bio varalica, smutljivac, zavađač naroda, odvratan i jadan čovjek, koji nije bio niti svet niti ikakav uzor za ćudoredan život. Krist ili je Bog, ili luda ili zločinac! Oni, koji ne priznavaju Krista Bogom, ponizuju ga ispod ljudskog dostojanstva i proglasuju ga ludom ili zločincem.

Pogledajmo, što kazuju učenici Isusovi o svome Učitelju. Njihovo je svjedočanstvo od svih najvjerodostojnije, jer su ga pratili od prvog dana javnog naučavanja do uzašašća na nebo. Vidjeli su njegov sveti život, čuli duboku nauku, bili svjedoci čudesima i proroštvima po svoj zemlji. Učenici nijesu bili lakovjerni. Polako su se dizali do uvjerenja, da je Isus pravi Bog, i za tu su vjeru i nauku pošli i u najtežu smrt.

Apostol Petar dva je puta javno u ime svih apostola priznao Krista Bogom: jednom u Kafarnaumu, kad su mnogi učenici baš radi pomanjkanja vjere u Božanstvo Kristovo posumnjali, da Krist može tijelo svoje i krv dati za hranu i pilo. A drugi puta opet javno ga je priznao u kraju kod grada Cesareje Filipove, kada je u ime svih apostola odgovorio na Isusovo pitanje, što apostoli drže o njemu: »Ti si Krist, sin Boga živoga!« (Mat. 16, 13.) Krist je njegove riječi potvrdio i podijelio mu vrhovnu pastirsku vlast u Crkvi. Sv. Ivan Apostol napisao je čitavo svoje Evanđelje, da dokaže, da je Krist Bog. Prve izreke u njegovu Evanđelju glase: »U početku bješe Riječ (Sin Božji); Riječ bijaše kod Boga, i Bog bijaše Riječ.

I Riječ tijelom postade, i prebiva među nama, i vidjesmo slavu njezinu, slavu kao jedinorođenoga od Oca, puna milosti i istine.« (Iv. 1, 1 do 15.) A na svršetku opisa Isusova života zaključuje: »...a ova (čudesa i govori Isusovi) su pisana, da vjerujete, da Isus jest Krist Sin Božji.« (Iv. 20, 31.) Apostol Pavao zove Krista: »Bog, hvaljen u vijeke.« (Rim. 9, 15.) U poslanici Filipljanima čitamo ove riječi: »Imenu Isusovu neka se poklone sva koljena na nebu, na zemlji i pod zemljom.« (Fil. 2, 10.) Klanjamo se samo Bogu, pa ako moramo pokleknuti i pred Kristom, onda je i Krist Bog! Apostol Toma bio je jedan od apostola, koji nije htio da vjeruje pripovijedanju drugih, da je Isus uskrsnuo, prije nego sam ne vidi i opipa Krista uskrsloga. A kada ga je vidio, pada na koljena pred Božanskim Spasiteljem i izriče svoju vjeru u riječima: »Gospodin moj i Bog moj!« (Iv. 20. 28.)

Pitajmo samo Isusa, što tvrdi o sebi! Isus je otvoreno i jasno kazao više puta, pred velikim mnoštvom naroda, pred duhovnim i svjetovnim vlastima, da je Sin Božji. Vjeru u svoje Božanstvo tražio je kao uvjet za spasenje. Između mnogih Isusovih izjava o njegovu Božanstvu spomenut ćemo samo važnije. Jedamput je pitao Isusa Filip, da pokaže već jednom njemu i ostalim apostolima lice Oca nebeskoga, o kome im je toliko govorio. — »Filipe,« odgovara Isus, »tko mene vidi, vidi također i Oca. Ne vjeruješ li, da sam ja u Ocu, a Otac, da je u meni?« (Iv. 14, 10.) A kada su ga Židovi opkolili za vrijeme praznika posvećenja hramskog u trijemu i u nestrpljivosti stali mu govoriti: »Dokle ćeš mučiti duše naše? Ako si ti Krist, kaži nam otvoreno?« — odvraća Isus: »Kažem vam, i ne vjerujete. Djela, koja ja tvorim u ime Oca mojega, ona svjedoče za mene. Ja i Otac jedno smo.« (Iv. 10, 22. do 30.) Na tu otvorenu izjavu o njegovu Božanstvu uzeše Židovi kamenje, da ga kamenuju, ali ih Isus upita, za koja ga dobra djela hoće da kamenuju? Židovi odvratiše: »Za dobro te djelo ne kamenujemo, nego za hulu na Boga, i što ti, čovjek budući, gradiš se Bog.« (Iv. 10, 31.—32.). Samaritanki u razgovoru

kod Jakovova zdenca o Kristu Spasitelju, koji će spasiti sve ljude i poučiti ih u svakoj istini, izjavljuje: »Ja sam (Krist), koji s tobom govorim.« (Iv. 4, 26.) Kada je susreo izliječena slijepca, reče mu: »Vjeruješ li ti u Sina Božjeg?« — »Tko je, Gospode, da vjerujem u njega?« — »I vidio si ga, i koji govori s tobom, on je,« (Iv. 9. 35. do 37.) odgovara Spasitelj. Još da navedemo jedno svjedočanstvo, koje je važno radi toga, jer ga je dao baš uoči svoje smrti, pred vrhovnom židovskom duhovnom vlasti, i jer mu je ta izjava zapečatila osudu na smrt. Doveden pred veliko Vijeće, pita ga veliki svećenik svečano u ime čitavog izabranog naroda: »Zaklinjem te živim Bogom, da nam kažeš, jesi li ti Krist, Sin Božji?« (Mat. 16, 63.) Odgovori mu Isus: »Ja jesam« (Mark. 14, 55.) Veliki svećenik i vijećnici dobro su ga razumjeli, samo što su Isusovu izjavu o Božanstvu smatrali pogrdom i osudili ga na smrt. I makar da su ga radi te izjave osudili na smrt, Isus ju nije opozvao, nego ju je i drugi dan na ponovni njihov upit opet ponovio.

Krist se nije samo zadovoljio, da je tvrdio o sebi, da je Bog, nego je svoju tvrdnju potvrdio pozivajući se na proroštva, koja su o njem u starom Zavjetu bila kazana. Kako smo vidjeli govoreći o proroštvima, daleko prije nego je došao na svijet, da živi zemaljskim životom, javio je Spasitelj preko proroka svoj dolazak i svoje poslanje: deset stoljeća prije svog rođenja dao je opisati svoj život od Betlehema do Kalvarije, od jaslica do groba. Njegov život i smrt, njegova nauka i djela, poniženje i proslava, poruge i trpljenje, njegova čudesa i pobjeda tako su živo opisani i tako su se slagali za zbiljskim Kristovim životom, da je mogao doviknuti svojim neprijateljima: »Upitajte pisma, i ona govore za mene!«

Vidjeli smo, kakva je Krist činio čudesa, da potvrdi svoje Božanstvo. Tko je taj, čijem se glasu pokorava nebo, zemlja i pakao? Zapovijeda vjetru, moru, dijeli zdravlje i život, iz grobova diže na život lješine i oduzima smrti njezine žrtve? Izdan i prodan od svog učenika, jednom riječju preplaši oboružane

neprijatelje, jednom riječju smete svoje tužitelje i suce. Pribijen na križ, pogrđen i ismjehivan, otvara kraljevstvo nebesko skrušenom razbojniku, kad ga moli. Moli oproštenje i za onoga, koji ga ubija. Zadnji put viknu glasno pred smrt i umre kao krivac, ali na njegov zadnji glas sunce se pomrča, gusta tama obuze zemlju, zastor se u hramu prepolovi, pećine popucaju, grobovi se otvaraju, a mrtvi ustaju i vraćaju se u grad. Tko može sve to učiniti ? Samo Isus Krist, Sin Božji!

Obazrimo se na njegov život i čudesne događaje do javnog djelovanja! Odbačen od svih stanovnika Betlehema, rodi se u bijednoj štalici, položen bi u jasle na malo slame, kao da je zadnji od sinova ljudskih. Ali u isto vrijeme silazi s neba četa anđela, da pjeva nad štalicom, a drugi zbor poziva pastire, da se dođu pokloniti Spasitelju svijeta. Na istoku zove čudnovata zvijezda tri Mudraca ili kralja k njegovoj kolijevci. Simeon ga na prikazanju u hramu prepoznaje i javno proglasuje Spasiteljem svijeta. Kao osuđenik na smrt bježi pred Herodom u tuđu zemlju, a u isto vrijeme trese prijestoljem svome progonitelju. Kao dječak od dvanaest godina polazi u hram, da nauči zakon, i sjeda među učitelje zakona, ali dubina njegova znanja tolika je, da zakonodavci ostaju začuđeni. Prije nego je započeo javno naučavanje, dolazi pred Ivana Krstitelja, da ga krsti, ali Duh Sveti prosvjetljuje svetog Preteču, te ga pokazuje narodu kao Jaganjca Božjeg, koji oduzima grijehe svijeta, i u taj čas otvaraju se nebesa i čuje se glas Oca nebeskoga: »Ovo je Sin moj ljubazni, koji je po mojoj volji!« (Mat. 3, 17.)

Promotrimo još nauk i život Isusov, jer i oni svjedoče, da je Isus Bog. Kad je imao trideset godina, počeo je javno naučavati po selima i gradovima te i u samom Jerusalemu, gdje su naučavali prvi učenjaci židovskog naroda. Ali Isus nije polazio nikakvih pučkih ni visokih škola, već se bavio teškim tesarskim radom, pa odakle njemu znanje za proučavanje drugih i javno propovijedanje ? A ipak je njegov nauk dublji, uzvišeniji nego najvećih svjetskih mudraca, pa su ve-

liki umovi kao sv. Augustin i sv. Toma Akvinac proveli čitav svoj život proučavajući njegovu nauku, a da ju nijesu ni izdaleka iscrpli; današnji mudraci svijeta pišu debele i omašne knjige o naukama, koje su u Isusovim propovijedima kratko i jezgrovito kazane. A s druge strane njegova je nauka opet i tako jednostavna, da su ga i djeca s razumijevanjem rado slušala. Njegove nauke za život posve odgovaraju ljudskim potrebama i zahtjevima duše i tijela, i nema ništa u njima, što bi bilo protiv istinâ zdravog razuma. Način, kojim je drobio kruh riječi Božje, bio je tako ljubezan, uvjerljiv i s puno ugleda, da su ljudi išli za njim u pustinju, trpjeli glad, dolazili na noćne pouke, samo da slušaju njegovu riječ. Govorio je u slikama i pričama, da su ga svi ljudi dobre volje mogli shvatiti. Narod se čudi snazi njegovog učenja, kad ga isporeduju sa načinom i naukom, kojom su ga hranili farizeji i narodni starješine, te javno pitaju: »Otkuda ovome sve to? I kakva li je mudrost, što mu je dana?« (Mar. 6, 2.) A na drugome mjestu čitamo opet ovo: »I kad svrši Isus ove riječi, divljaše se narod nauci njegovoj, jer ga naučavaše kao onaj, koji ima vlast, a ne kao književnici njihovi i farizeji.« (Mat. 7, 28. 29.) Mi se ne ćemo čuditi sa židovskim narodom, jer znamo, da nadvisiti sve ljude u nauci može samo onaj, koji je sašao i donio svoju mudrost s neba i postao čovjekom. Zato se je Isus i nazvao Istinom t. j. Bogom.

Isus je provodio sveti život. Navedimo samo nekoliko primjera i dokaza. Pô godine pred svojom smrti napali su ga u jeruzalemskom hramu strastveno Židovi, jer im je u lice predbacio zasljepljenost, zlobu i laž, kao da im je sam đavao otac. Ali kada im je dobacio: »Tko će me od vas prekoriti za grijeh?« (Iv. 8, 46.), nitko mu nije mogao predbaciti ni najmanje nesavršenosti, ni sjenku grijeha, premda su ga uhodili na svakom koraku i vrebali po svojim doušnicima na svaku njegovu riječ i čin. Sad je bila prilika, da ga utuku pred čitavim narodom, ali njegovi protivnici šute, jer je Isus presvet i bez svakoga grijeha. Juda

Iskariot zastalno je Spasitelja dobro poznavao, jer mu je bio učenik i apostol tri godine. Imao je pokvarenu dušu, đavao je nadvladao i glas milosti i savjesti, i on je iz lakomosti prodao svoga Učitelja. A kada je opazio, da je Isus uhvaćen i osuđen na smrt, zapeče ga savjest, te se kaje i leti u hram, pa dovikuje narodnim starješinama: »Izdao sam nevinu krv!« (Mat. 23, 34.) Sigurno se Juda ne bi bio pokajao, da je na Isusu bio vidio i najmanju pogrješku, nego bi njom bio ispričao svoj gadni čin. I sam Pilat, rimski vrhovni sudac u Judeji, koji je točno ispitao Isusov život, ne nalazi nikakve krivice na njemu. Poglavari narodni prijetnjom su iznudili od Pilata smrtnu osudu, ali Pilat javno izjavljuje: »Uzevši vodu umi ruke pred narodom govoreći: Ja nijesam kriv u krvi ovoga pravednika.« (Mat. 27, 24.) I razbojnik na križu sam priznaje, da Isus nije ništa zla počinio i da nevino trpi.

Ali Krist nije bio samo bez grijeha, nego je on bio pun svih kreposti. Nije bilo niti jedne kreposti, koja ne bi u njegovu životu najsavršenije sjala. Ljubazan je bio prema svakome, pa nije nikome, koji ga je čistom nakanom zamolio, ikada koju molbu odbio. Najradije se kreće i daje svoju pomoć siromasima i jadnim bolesnicima, ali pomaže i one, koji su u službama i pripadaju bogatijima. Za sebe ne traži ništa, živi vrlo siromašno, da nema kamo ni svoju glavu zakloniti, a hranio bi se onim, što bi sa apostolima naprosio. Kad nije ni toga bilo, onda su brali dozrelo klasje i time glad utažili. Primao je k sebi nejaku dječicu iza najvećeg umora i rada preko dana, a putio je na bolji život i ugledne židovske učitelje kao i pogane. Ljudi ga nijesu slušali, kako je zaslužio, jer su ga iz rodnog mjesta Nazareta otputili i više puta su mu o glavi radili, da je morao u obranu uteći Božanskoj svojoj sili i umaći im, da ne okrvave svoje ruke. Bio je ponizan i ustrpljiv, te im nije nikada u pravednom gnjevu naplatio za opake namisli i čine osvetom, već im je opraštao, jer je ljubio sav svijet. Tako je ljubio svijet, da je i svoj život dao za spasenje i otkup svijeta i žrtvovao posljednju kap krvi kao nedužni

Jaganjac bez ikakve obrane, da iskaže ljubav i pokornost svomu Ocu nebeskomu, čiju je slavu propovijedao za čitavog svog života zemaljskoga. Nitko ne može zamisliti svetijeg bića na zemlji od Isusa Krista. Sve su kreposti krasile njegov život i srce tako, da se čaru njegove svetosti ne može oteti nijedno ljudsko srce. Zato nije čudo, da su svi staleži, muško i žensko, razne dobi i raznih naroda, bilo kojeg vremena, nalazili najljepši, najživlji i najsvetiji uzor svome životu baš u Kristu i nastojali se približiti do tog uzora velikim žrtvama i samoprijegorom.

Puni štovanja sa sv. Pavlom poklonimo se Isusu: »Ti si Krist, sin Boga živoga!« Poštujmo ga i ljubimo u njegovu sv. Imenu izgovarajući ga uvijek s poštovanjem i oplakujući one nesretnike, koji ga psuju i grde. Poštujmo ga i ljubimo u njegovim zakonima, te se ne stidimo, što nosimo na svom čelu njegov sveti znak krsta i što vojujemo pod njegovom zastavom. Štujmo ga i budimo zahvalni mu za neizmjernu blagodat svete kršćanske vjere, koju je on donio na svijet. Pred trajnim i neprestanim čudom presv. oltarskog Sakramenta, koji se čuva u našim katoličkim crkvama, gdje je Isus među nama onakav, kakav je pred hiljadu i devet stotina godina hodao i naučavao po židovskoj zemlji, samo što je tu pod prilikama kruha kao pravi Bog-čovjek — pred tim Otajstvom pokleknimo i molimo, da nam umnoži vjeru u svoje Božanstvo. Krist je Bog, zato Krist pobjeđuje, Krist kraljuje, Krist vlada!

Promišljavajmo i promatrajmo mnogo iz dobrih katoličkih knjiga život Gospodina našega Isusa Krista.* Poznavanje osobe Isusa Krista, njegovih djela i nauke, bilo je uvijek potrebno za spasenje, a u naša vremena još je potrebnije, kada su bezvjerje i kriva znanost

---

*) Čitaj divnu knjigu „ISUS KRIST", koju je napisao dr Rudolf Vimer, a izdalo ju je Hrvatsko Književno Društvo sv. Jeronima. U tri sveska na kojih 900 strana opisan je tu život našega Spasitelja tako krasno, da tu knjigu treba svaki katolik da ima i uvijek da čita.

pokušali, da svakuda rasiju sumnje i klevete proti njemu, te nijesu se ustručavali nijednog sredstva, da mu sa čela skinu sjaj Božanstva.

ISUS IZ NAZARETA.

Danas se bije najljući boj, negdje javni, a negdje tajni, za Isusa ili proti Isusu. Isusovi vojnici moraju biti vrlo dobro oboružani u toj borbi ne samo dobrom voljom i ljubavi do Krista, nego i znanjem, da i na tom polju pobiju neprijatelje Kristove, koji iznose i najteže klevete na osobu Kristovu i prikrivaju ih plaštem tobožnje savremene znanosti. Tako tvrde slobodni mislioci, da Isus Krist nije uopće ni živio, nego da je on izmišljena osoba, te da kršćanska vjera nije plod njegova djelovanja i nauke, nego da je kršćanska vjera sama po sebi iznikla i rodila se u prilikama velikog rimskog carstva.

Mi naprotiv znademo, da je Isus iz Nazareta živio. Znademo o njemu, jer nam o njemu govore u prvom redu kršćanske povijesne knjige t. j. Evanđelja četvorice evanđelista, koji su savjesni i pošteni ljudi, koji su živjeli s njim, pratili ga u javnom životu i naučavanju i sav život baš za Krista žrtvovali. O prvim Isusovim godinama i njegovom skrovitom životu u Nazaretu pripovijedala je evanđelistima samo Majka Kristova. Prvo Evanđelje (t. j. blagu, radosnu vijest o Spasitelju) napisao je Matej apostol, a prije poziva među učenike Isusove carinik u Kafarnaumu. On ga je napisao u židovskom jeziku ondašnjeg načina govora za Židove u Palestini dokazujući, da je Isus Krist obećani Mesija. Marko, pratilac sv. Petra, pisao je za Rimljane na grčkom jeziku ističući veliki broj Kristovih čudesa kao dokaz, da je Isus Bog. Luka, učenik sv. Pavla, opisao je poganima i kršćanima Isusa kao dobrog, blagog i milosrdnog Spasitelja. Sva ta tri evanđelja napisana su prije propasti grada Jeruzalema između 55. i 65. godine po Kristu. Četvrto Evanđelje napisao je Ivan apostol

u zadnjim godinama svoga života oko 100. godine poslije rođenja Kristova. Ivan je iznio najdublje tajne o Isusovu Božanskom i čovječanskom životu.

Nemamo razloga, da ne priznamo svjedočanstvo evanđelista o Isusu Kristu. Matej i Ivan kao apostoli pripovijedaju, što su na vlastite uši čuli i vlastitim očima gledali. Marko i Luka iznose ono, što su im apostoli Petar i Pavao pripovijedali. Tako su mogli doznati sve o Kristu. Ali evanđelisti su i htjeli da napišu pravu pravcatu istinu. To razabiremo odatle, što nam opisuju svoje vlastite mane i pogrješke, na pr. kada su se takmili, tko će biti prvi uz Krista, Petrovo zatajivanje, njegov bijeg pred neprijateljima Kristovim. Osim toga evanđeliste su bili trijezni i sabrani ljudi, a po naravi nikako skloni lakovjernosti. Takvi ljudi misle sigurno i bistro, promatraju ozbiljno sve događaje i riječi, te ne lažu. Kako nam samo opisuju evanđelisti časove Isusove slave kod čudesa, kad ga narod u velikom oduševljenju hoće proglasiti kraljem! Nema ni jedne riječi, da mu se dive, da ga kuju u nebesa. Kako ga opet rišu u časovima poniženja i muke! Opet bez ijedne samilosne riječi, bez poticanja i bez opravdanja. Doista su evanđelisti uzor za onoga, koji hoće da piše savjesno, što je čuo i vidio. Daleko je lakše shvatiti i vjerojatnije držati, da su evanđelisti napisali zgoljnu istinu o Isusovu životu, nego držati, da su neuki apostoli izmislili tako duboke vjerske i ćudoredne nauke i tako uzvišen, divan i čist i nedostižan lik Isusa Krista! I to sva četvorica jednako, neodvisno jedan od drugoga i bez međusobnog protuslovlja!

Evanđelisti su i morali napisati istinu. Njihova su se Evanđelja odmah, čim su bila napisana, čitala kod službe Božje pred onima, koji su kao i evanđelisti vidjeli, čuli i doživjeli iste opisane događaje. Da je išta bilo krivo ispripovijedano, ti bi svjedoci bili odmah ustali protiv krivog pripovijedanja događaja po evanđelistima.

Konačno, za čiju bi korist evanđelisti pisali laž? Oni su naprotiv bili sigurni, da perom, kojim

pišu Evanđelje, pišu i sebi smrtnu osudu. Pa tko će lagati sebi na štetu?

Osim Evanđelja posjedujemo i drugih kršćanskih povjesnih knjiga iz prvog stoljeća, koje nijesu uvrštene u Sv. Pismo novoga Zavjeta, a svjedoče za život i djela Božanskog Spasitelja. Takva se jedna knjiga zove »Nauka dvanaestorice apostola«, koja je napisana 90 godina po rođenju Kristovu. O osobi Kristovoj i njegovom životu pisao je sv. Ignacije, koji je umro kao biskup grada Antiohije mučeničkom smrću u Rimu godine 107. Do njih se redaju svjedočanstva o osobi Isusovoj od Polikarpa, biskupa iz Smirne, i Ireneja, biskupa iz Lijona, kao i mnogih drugih pisaca iz kršćanske starine.

Osim navedenih i zajamčenih kršćanskih svjedoka svjedoče nam za opstojanje i život Isusa iz Nazareta sami poganski povjesničari, kojih iskrenost i istinitost moraju priznati i protivnici osobe Božanskog Spasitelja. Rimski povjesničar Tacit živio je od godine 54. do 119. god. po Kristu, kada su živjeli još mnogi, koji su Krista dobro poznavali. U svojoj povijesti rimske države, koja se zove »Ljetopisi«, opisuje, kako je car Neron zapalio Rim, pa onda zbacio svu krivnju na kršćane. Tacit piše ovako: »Da tu vijest — da je naime Neron dao Rim zapaliti — uguši, optuži druge kao krivce i kazni najtežim mukama one, koje je narod zvao kršćanima. Ovo ime dolazi od Krista, koji je za vladanja cara Tiberija bio osuđen na smrt od upravitelja Poncija Pilata.« Za povjesničara Tacita kazuju učenjaci, da je vrlo ljubio istinu i pisao samo istinite događaje. Makar da je bio poganin, koji je prezirao kršćanstvo kao praznovjerje, pripovijedao je o Kristu isto, što u apostolskom vjerovanju kazujemo riječima: »Mučen pod Poncijem Pilatom, raspet, umro i pokopan.«

Slično svjedočanstvo daje nam i drugi povjesničar Svetonije, koji kaže, da je radi Krista nastao silan pokret u Judeji. Spomenimo još i prijatelja i pouzdanika cara Trajana, upravitelja Plinija Mlađeg, koji tvrdi, da je Krist živio i da ga kršćani slave kao

Boga. Vratimo se jednom povjesničaru, čije će nam svjedočanstvo biti najsigurnije, jer je bio po rodu i plemenu Židov, a živio je najbliže Kristu: Flaviju Josipu. U svojoj knjizi »Starine« daje ovakvo svjedočanstvo o Spasitelju: »U ono vrijeme živio je pak neki mudar čovjek po imenu Isus, ako ga smijemo čovjekom zvati. On je tvorio čudesna djela i bio je učitelj ljudi, koji su istinu rado primali. Mnoge je Židove i mnoge pogane k sebi privukao. Pilat ga je na tužbu naših prvaka osudio na smrt. Ali oni, koji su ga od početka ljubili, nijesu otpali od njega, i do danas nije nestalo roda kršćana, koji se po njemu nazvaše.«

Iz svih tih svjedočanstva jasno se razabire, da se Krist rodio u vrijeme cara Augusta, a umro za cara Tiberija. Tko bi ovako jasnu povijesnu činjenicu zanijekao, počinio bi veću ludost nego onaj, koji bi ozbiljno tvrdio, da nije živio kralj Tomislav, kralj Petar Krešimir, ban Jelačić i biskup Štrosmajer. Za takove bi se moralo ozbiljno pripaziti, da li su pri zdravoj pameti.

Za nas vjernike po svjedočanstvu objave Božje iz Evanđelja nije Krist samo živio kao običan čovjek, nego je, kako smo dokazali, i Bog. Ako je Bog, onda je i naš Kralj. Papa Pijo XI., otac i glavar svega pravovjernog kršćanstva, odredio je 11. prosinca godine 1925., da se na čitavoj kruglji zemaljskoj, gdjegod ima kršćana-katolika slavi zadnje nedjelje mjeseca listopada svečanost i blagdan Krista-Kralja. Krist-Kralj neka zakraljuje u svim ljudima, u svim obiteljima, u svim narodima i državama, da ih ne stigne teška riječ Božanskog Spasitelja: »Tko nije sa mnom, taj je proti meni; tko ne skuplja sa mnom, raj rasipa.« (Luk. 11, 23.)

KRŠĆANSTVO SE BRZO ŠIRI.

Prije svoga uzlaza u nebo poslao je Krist svoje apostole širom svijeta, da šire i propovijedaju nauku, koju je on sam tri godine naučavao po Galileji i Judeji. I apostoli su poslušali glas svog Božanskog Učitelja,

te su širili kršćanstvo po svim krajevima svijeta i među svim slojevima i narodima. Ali kako su se mogli usuditi njih dvanaest siromašnih ribara, bez školske naobrazbe i bez bogatstva i sile, da naučavaju kršćansku nauku, koja je bila protivna tadašnjim poganskim običajima i krivim naukama? Svijet je bio naučan, da udovoljava najgorim strastima, a Kristova nauka naučava i traži svladavanje samoga sebe, svog srca i svoga osjećaja. Na mjesto oholosti neka stupi poniznost, mjesto mekoputnosti žrtva, mjesto pohlepe za bogatstvom i novcem jednostavnost i siromaštvo, mjesto želje za svim tjelesnim nasladama neka dođe služba zakonima Božjim, govorili su novi vjerovjesnici. Kako će se apostoli usuditi da se uhvate u koštac s poganstvom, koje je već prešlo u krv, koje su branili carevi i zemaljski mogućnici sa svojim vojskama i veoma velikim brojem svećenstva, što je živjelo od poganstva? Skoro bi čovjek pomislio, da će jednostavni propovjednici nauke Kristove i malene i prezrene Judeje badava udariti na poganske idole i rušiti njihove oltare, kad su baš ti bogovi bili zaštitnici ljudskih mana i strasti, a na njihovo mjesto uvesti štovanje presvetog i nevidljivog Boga i njegova Sina Isusa Krista, koga je poganska vlast dala kao roba pribiti na sramotno drvo križa.

Pa ipak su apostoli i njihovi nasljednici unatoč svih silnih i ogromnih poteškoća širili kršćansku vjeru. Tek što ih je okrijepila nadnaravna i Božanska snaga Duha Svetoga, na propovijed sv. Petra obraća se na kršćansku vjeru 3000 ljudi, a na drugu propovijed istog apostolskog prvaka broji kršćanstvo već 5000 sljedbenika. Toliko je već bilo pristaša, da su židovski svećenici i narodni starješine zabranili apostolima propovijedanje u ime Isusa Krista. Ali badava, jer se apostoli daju bičevati, ali ne odustaju od naredbe Božanskog Spasitelja. Iz Palestine širi se kršćanstvo u obližnje gradove i zemlje što po apostolima, što po njihovim učenicima, a što po ostalim kršćanima. Petar putuje iz Jerusalema u Antiohiju, a odanle u središte svijeta, u Rim. Pavao putuje Malom Azijom,

Grčkom, Balkanom, u Italiju i u Španiju; Toma polazi u Indiju, Juda Tadej u Armeniju, Šimun u Egipat, a Matej u donje krajeve Afrike. Malo pomalo svagdje niču kršćanske bogomolje, vjernici se sabiru na službu Božju u gradovima zemalja oko Sredozemnog mora: Antiohiji, Ateni, Efezu, Korintu, Aleksandriji i Rimu, a iz tih središta proširuje se kršćanska nauka i u manje gradove te na sela. Nije proteklo ni 10 g. po smrti Kristovoj, a već je Petar mogao pisati svoju poslanicu kršćanskim općinama razasutim po teško prohodnim stranama Male Azije. Po vremenu prodrlo je kršćanstvo i u carsku obitelj, među prve državnike i doglavnike careve. Najčestitiji časnici i vojnici bili su kršćani, svećenstvo se odvraćalo od štovanja kumira, pa je već u trećem stoljeću kršćanski pisac Tertulijan mogao s ponosom poganima doviknuti: »Sve smo vaše prostorije napunili, vama smo ostavili samo vaše poganske hramove!«

Koliko je samo teških kušnja moralo proći kršćanstvo, opirući se silnoj navali vanjskih sila i unutarnjih neprijatelja! U 250 g. prvog opstanka kršćanstva, kazuje nam povijest, da je bilo najmanje deset velikih progona u rimskoj državi, a da ne spomenemo one manje u pokrajinama. Tko bi ostao vjeran kršćanstvu, toga bi čekala strašna smrt, koju je samo ljudska okrutnost i mržnja mogla izmisliti. Jedne bi bacali u vrelo ulje, druge bi pržili na tavama, a hiljade i hiljade bili su pribijeni na križ. Kad bi carevi priredili svečane igre za svjetinu u cirkusima, veselio bi se poganski puk, kad bi straže dovele kršćane, nejačad i odraslije iz tamnica, a iz kaveza bi jurnuli izgladnjeli lavovi i tigrovi, da se zasite mesom i kostima svetih mučenika. U carskim vrtovima o ponoći bi planule hiljade i hiljade čudnih svjetiljaka: uz stupove privezani kršćani živi bi gorjeli namazani lako upaljivom smolom. Još sa za najlakšu smrt smatralo odrubljivanje glave mačem, kojom su kažnjavali samo kršćane građane rimske. Kršćane, koji bi umakli teškim progonima, izbaštinili bi i bacili na prosjački štap. Ako bi koji pogazio Kristovu vjeru, čekala bi ga slo-

boda i lijepa nagrada. Takvih nevjernika bio je vrlo malen broj, dok je broj mučenika narastao do tri milijuna, i to od junačkih časnika do slabih djevojaka, od carskih dostojanstvenika do robova, od muževa do djece. Sve grozote progonstva nijesu zaustavile primanje sv. krsta ni kod onih osoba, kod kojih bi tko se najmanje nadao. Tako su žena i kćer najžešćeg progonitelja kršćanstva cara Dioklecijana (Dukljanina) bile svete kršćanke. Ispunjavala se riječ jednog savremenog pisca, da je krv mučenika samo sjeme, iz kojega niče novi rod i novo pokoljenje kršćana.

I unutarnji neprijatelji razganjali su kao grabežljivi vuci stado Kristovo i razdirali haljinu jedne i svete Crkve. Nekoji naime kršćani zlobno su izvrtali kršćanski nauk, miješali ga sa naukom poganskih mudraca i zavadili kršćanski svijet. Nastajala su krivovjerja i raskoli, kršćani su se stali boriti protiv kršćana na radost pogana, koji su počeli još i pomoću pera i knjiga da pobijaju pojedine kršćanske istine i da im se izrugavaju.

Sudeći eto po ljudsku: silne i nepremostive zapreke sprečavale su širenje kršćanstva. Izobraženi ljudi i prosta svjetina, carevi i državna sila te sami zli i sablažnjivi kršćani složiše se i udariše na kršćanstvo snagom uma i snagom sile i mača. Bez očite zaštite Božje kršćanstvo bi bilo ostalo sitno gorušično zrno.

U povijesti svijeta nema primjera, da se ikoja vjera tako brzo raširila kao kršćanstvo. I muhamedanstvo (islam) brzo se širilo, ali ga nije propovijedala ljubav i križ, nego krvava sablja demeškinja i popuštanje ljudskim strastima i nagonima. Kalvin i Luter žurno su poveli za sobom čete sjevernih naroda s pomoću nauke, koja je prijala zemaljskim knezovima i građanstvu, dovikujući: vjeruj vjeru, spasit će te vjera, a za dobra djela ne trebaš se brinuti. Propovijedali su vjeru, koja godi ljudima, pa nije čudo, da su zaveli tolike, dok je kršćanstvo rušilo grijeh i zloću, a postavljalo na oltare srca svetosti.

Dvanaest siromašnih galilejskih ribara u kratko su vrijeme sami i po svojim nasljednicima izmijenili

lice zemlji i doveli ljude do toga, da vjeruju, što inače ne bi nikad vjerovali, da ljube ono, što su prije mrzili, da obnove sebe, obitelj i čitavi društveni poredak. I to skoro bez ikakvih ljudskih sila, samom riječju i dobrim primjerom dokazujući tako, da je kršćanstvo djelo Božje, a Krist, koji ga je donio, da je Sin Božji.

Zar bi se kršćanstvo tako brzo širilo, da je djelo kakvog mudraca, makar i najslavnijeg i najumnijeg ? Nikako, jer najslavniji mudraci svijeta nijesu mogli predobiti za sebe ni jedan grad, a kamo li sela i države. Je li kršćanstvo djelo kakvog osvajača ? Ruke osvajača okrvavljene su krvlju naroda, a njihova djela unište godine i druga pokoljenja. Isus Krist je svoj prijesto podigao u srcima milijuna kršćana svetom Božanskom ljubavlju svoga presvetoga Srca.

Kada je Napoleon I, silni francuski car, koji je pod sobom imao dvije trećine naroda Evrope, bio pobijeđen i zasužnjen na samotnom otoku sv. Jelene, kazao je svom pratiocu vjernom generalu: »Ljubav Kristova najveća je snaga, kojom se kršćanstvo raširilo i uzdržalo. Njemu je jedinom pošlo za rukom, da osvoji srca ljudska do žrtvovanja samoga života. To je, čemu se ponajvećma divim i što mi svakako dokazuje Kristovo Božanstvo. Ja sam u prijašnje vrijeme znao oduševiti gomile ljudi, da su i umirali za mene. Ali otkako sam ovdje na otoku sv. Jelene, tko će mi izvojevati pobjede i predobiti carstva za mene? Tko uopće misli na mene ? Tko se u Evropi miče za me ? Tko mi je ostao vjeran ? To je sudbina velikih ljudi: zaborave nas brzo i sjećaju nas se samo u školama. Još kratko vrijeme, i ja ću umrijeti i crvi će uništiti moje tijelo. Kakva li ponora između moje bijede i vječnog kraljevstva Isusa Krista, koji se još danas propovijeda, ljubi, slavi, kome se i danas klanjaju te uvijek živi u čitavom svijetu.«

Božanska je dakle sila utemeljitelja širila kršćanstvo tako brzo i uspješno po svem svijetu i proti silnim i velikim zaprekama i protivštinama. Ljudske sile bile bi smalaksale i ne bile dovoljne, da prošire i učvrste kršćansku vjeru.

VJERA KRISTOVA PREPORAĐA LJUDSKI ROD.

Prije dolaska Kristova vladalo je i kod najprosvjetljenijih naroda osim kod Židova mnogoboštvo. Bogova bijaše u samom Rimu do 3.000 ne samo muškoga nego i ženskoga roda, koji su bili daleko od svetosti i pravednosti. Poganski bogovi čine preljube, otimaju djevojke, kradu, nasjedaju ljudima, svoje ljubimce štite, makar su i opaki. Kasnije su i najgore ljude, na pr. cara Nerona, koji je ubio vlastitu majku i ženu, proglasili bogovima. Svoje bogove štovali su često na vrlo okrutan način, kao žrtvovanjem odraslih i male djece, te na griješan način, kao čaranjem, bludnošću, samoubojstvom i pijanstvom. Takvim bogovima i takvom štovanju odgovarao je i život pogana. Sv. Pavao poznavao je pogane vrlo dobro, pa im predbacuje najstrašnije sodomske grijehe, preljub, ubojstva, neposluh prema roditeljima, nemilosrđe, zavist, oholost i ostale grijehe. Makar da su Židovi vjerovali u jednoga Boga, ipak je i njihova vjera bila raskidana mnogim vjerskim strankama, koje su vodile među sobom rat do istrage. I život im nije bio mnogo bolji nego u pogana. Plemenitiji pogani osjećali su strašan položaj, u kojem se nalazio rod ljudski, i kušali su, sa poprave život i vjeru svojih sunarodnjaka. Njihov trud i napor bio je uzaludan, jer je čovječanstvo bilo slično teškom bolesniku, koji se već pretvorio sav u jednu veliku ranu, te mu nije mogao pomoći nikakav ljudski liječnik, nego jedino Bog. A taj je došao kao Isus Krist iz maloga židovskoga gradića Betlehema. Njegova vjera — kršćanstvo — promijenila je lice svijeta.

Po kršćanstvu dobilo je dijete svoju vrijednost. Sam Sin Božji postao je nejakim djetetom, a kasnije kao Spasitelj rado je kupio djecu oko sebe i postavio ih je za uzor svima, koji žele unići u njegovo kraljevstvo. Na dijete se stavlja znak sv. krsta što prije iza poroda, i time dijete postaje baštinik svih duhovnih

dobara sinova Božjih, i roditeljska je vlast nad njim omeđena Božjim zakonom. Poganin mogao je dijete izgladniti, usmrtiti i prodati. Za preostalu djecu malo se tko i ozbiljno brinuo u odgoju, jer su ih roditelji prepustili robovima. Ako ih robovi nijesu iskvarili, onda su ih zastalno pokvarila nećudoredna kazališta, okrutne igre u cirkusu i bestidno igranje i pjevanje u glumačkim školama. Ni položaj žene nije bio bolji, jer je žena bila kao rob mužu, pa ju je mogao prodati ili ustupiti kao odijelo. Brakovi su se rastavljali, da se opet sklapaju. Zato su žene izgubile svoj ponos i svoje dostojanstvo, pa su se ljudi počeli sve više sustezati od ženidbe. Obitelji su počele propadati, jer nije bilo djece tako, da su carevi raspisivali nagrade za novorođenu djecu. U kršćanstvu je žena podložna mužu, ali mu je družica, te imaju pred Bogom jednaku čast i dostojanstvo. Zato Krist naređuje nerazrješivost ženidbe, podiže je na vrijednost sv. Sakramenta. Iz sv. Pisma razabiremo, da je Krist tvorio prvo čudo baš kod ženidbe u Kani Galilejskoj, te da su ga pobožne žene pratile na križu i do ukopa, da su bile prisutne kod dolaska Duha Svetoga i pomagale širiti kršćansku vjeru. Poganstvo skoro da nije ni znalo, što je djevičanstvo i čistoća, a Krist je sam živući djevičanski postavio u svojim evanđeoskim savjetima temelj za evanđeosku čistoću. U pogansko doba bilo je mnogo robova kod imućnih ljudi, a njima je bilo gore nego nerazumnim životinjama. U glavnom grčkom gradu Ateni bilo ih je na pr. oko 400.000, a u Rimu do jednoga milijuna. Najradije su ih kažnjavali razapinjanjem na križ, a meso su im kidali ribama za hranu. Kad bi umro gospodar, često bi ubili s njim i sve njegove robove. Kršćanstvo je malo pomalo odstranilo ropstvo naučavajući, da s čovjekom postupamo čovječanski, da ljubimo bližnjega, pa bio nam i neprijatelj, i da smo svi ljudi pred Bogom jednaki. Za bolesnike dizali su kršćani bolnice, kamo su primali i pogane, a za siromahe skupljali bi milostinju. Građanin i plemić sramili su se raditi; raditi trebao je i morao samo rob. Sv. Pavao je naučavao kršćansku na-

uku dovikujući svima i svakome: »Tko ne radi, taj ne treba ni jesti.« (Sol. 3, 10.) Stoga u kršćanstvu vrijedi za sve pravilo : moli i radi.

Koliko je zdrave prosvjete donijelo kršćanstvo svima narodima a naročito nama Slavenima i Hrvatima! Eto, dok u poganstvu nijesmo imali svoga pisma i knjige, sv. apostoli Ćiril i Metod prnalaze za nas slova i prevode svete knjige te postavljaju temelje našoj narodnoj prosvjeti. U vrijeme narodnih vladara Domagoja, Branimira, Trpimira, Tomislava, Zvonimira, Krešimira bio je vrlo raširen benediktinski red, u koji su stupali hrvatski seljački i plemićki sinovi. Uz samostane otvarali su samostanci škole, gdje je mladež učila pismo i knjigu, te bi se spremala za svećeničku službu ili za građanske i svjetovne poslove. Naši benediktinci otvarali su graditeljske, slikarske i kiparske škole a učili su seljačke sinove i gospodarskim radnjama, zanatima i poslovima. Gdje nijesu uspjele ili mogle da tu zadaću izvrše samostanske, vršile su tu časnu prosvjetnu narodnu zadaću biskupske ili kaptolske škole u središtu biskupija ili bi u najdaljim šumskim i brdovitim stranama revni kršćanski duhovnici otvarali župske škole. Njima su kasnije pomagali dominikanci, franjevci i bijeli fratri ili pavlini. A sav taj blagotvorni i korisni rad za narod radili bi službenici Božji redovito badava, a narod bi se odužívao vjeri lijepim i pobožnim zadužbinama. Koliki su seljački sinovi siromašnog naroda našli hranu, okrepu i stan u samostanima i iškolali se za obrazovane ljude, koji su u narodnom životu vodili glavnu riječ! U novije doba, kad su se Hrvati iza godine 1848. stali hvatati u kolo s ostalim prosviјećenim narodima zapadne Evrope, nije katolička vjera stavljala tome razvoju nikakvih zapreka, nego ga je potpomagala obilnom novčanom potporom. Tako je sveučilište u glavnom gradu Hrvata osnovano zaslugom biskupa Štrosmajera, gdje se školuje narodna inteligencija, a prosvjetni zavod za hrvatski puk Društvo sv. Jeronima osnovao je kardinal i prvi nadbiskup zagrebački Haulik,

Kao što su na sveučilištu, tako su i u Društvu sv. Jeronima bili muževi prožeti kršćanstvom glavni i najbolji radnici za hrvatsku narodnu prosvjetu.

Što je bilo s narodima, koji nijesu primili kršćanstva? Židovi su izgubili svoju vlastitu državu i rasuli se po čitavom svijetu. Upali su u pohlepu za blagom zemaljskim i novcem, pa teže za što većim uplivom u svjetovnoj vlasti preko štampe i novinstva malo se brinući za dan velikog i zadnjeg Suda.

Nekoji su se kršćani s vremenom zasitili pravoga kršćanstva, te su stali naučavati i takve nauke, kojih Krist nije naučavao niti nas je putio na takav život. Takvi kršćani otpali su od zajedničke Crkve, te ih je stigla kruta sudbina. Otpali narodi na Istoku pali su pod arapsku i tursku vlast, te su prešli velikim dijelom na islam, kao kod nas Hrvata bosanski bogumili ili patareni. Oni, što su ostali vjerni svome kršćanstvu, pali su u željezni zagrljaj državne vlasti, koja ih nemilosrdno kvači i sprečava u blagoslovljenom djelovanju. Otpali narodi na Zapadu kao protestanti i kalvini počeli su naučavati, da čovjek nema slobodne volje, pa zato ne može ni zapovijedi Božje držati, a što čini, ne može mu se računati u grijeh. Takva nauka rodila je teškim posljedicama za obiteljski i društveni život. Njemački službeni ured za brojenje pučanstva izjavio je, da na 10.000 katol. brakova dolazi 67 rastava, a na 10.000 protestantskih otpada 265; na jedan milijun katolika dolazi 58 samoubijstava, a kod protestanata doseže taj broj 190.

Vjera, koja donosi tako dobre uspjehe i veliku korist ljudskom rodu kidajući mane i korov strasti, brinući se za mir, poredak i blagostanje pojedinaca i naroda, nosi na sebi značajku prave Božanske vjere. Jer da je naša kršćanska vjera djelo ljudskih sila, okaljala bi se ljudskim manama i ne bi mogla obnoviti ljudski rod, nego bi ga još utvrdila u zlu. Djela Apostolska pripovijedaju nam, da je pred vijećem ustao na obranu apostola znameniti židovski učitelj Gamalijei. On je zagovarao, da se apostoli puste na slobodu i da slobodno propovijedaju novu vjeru. Jer, sudio je

mudri Gamalijel, ako je kršćanska vjera djelo ljudskih ruku, raspast će se sama od sebe, a ako je kršćanska vjera od Boga, ne će je satrti sve sile zemaljske i đavolske. Pravo je i sudio.

Kršćanska katolička vjera još se uvijek širi po revnim kršćanskim vjerovjesnicima ili misionarima. I tu se opaža prst i zaštita Božja. Dok druge vjere imaju zaštitu državne sile i mnogo novaca, vjeru njihovu primaju pogani u malom broju. Katolički vjerovjesnici oskudijevaju na najnužnijem za život, proganja ih vlast, pa ipak pogani hrle u katoličku Crkvu Kristovu. Mi smo sretni i ponosni, da smo već s majčinim mlijekom usisali kršćanstvo, stoga zahvalnost prema Kristu zahtijeva od nas, da pomognemo misionarima molitvom i milostinjom, da dovedu što više ljudi k spoznaji prave kršćanske istine. Sami ćemo se odužiti Kristu tako, ako pustimo, da naš život i djelovanje prožme sveta istina vjere i sveti zakon Božji. Onda će i naš život biti živi dokaz, da je kršćanska vjera Božanska vjera.

* * *

Kršćanska nadnaravna objava, koju su nam donijeli Krist i apostoli, veliko je djelo milosrđa Božjega. Ona nam je ispravila, popunila i usavršila naravnu spoznaju našeg zdravog razuma o Bogu i pravoj vjeri. Kada tko ne bi htio kršćanstvo primiti, taj bi omalovažavao Boga, koji je ljudima objavio i donio kršćansku vjeru ili objavu. Istine kršćanske objave tvore sigurnu i čvrstu pećinu, na kojoj može i treba svaki stajati, kad ga napadne bura i oluja života i vlastitih strasti. Ne možemo odstupiti ni od jedne jedincate objavljene kršćanske istine, jer bi to značilo, da smo se počeli već sklizati niz pećinu, da nas proguta bezdan nevjerja i strasti.

Štujući naravnu i svrhunaravnu objavu Božju kao sveti amanet, valja nam se u kršćanstvu utvrditi proti navalama protivnika kršćanstva slušanjem propovijedi, kršćanskog nauka i marljivim čitanjem knjiga, koje razlažu i brane kršćanstvo. Sv. Ivan

Zlatousti opominje nemarne kršćane ovako: »Zar ne bi bilo zlo, kad bi obrtnik ili liječnik znali doduše braniti svoju vještinu i umijeće, a kad onaj, koji tvrdi, da je kršćanin, ne bi bio sposoban, da obrani svoju vjeru? Nemarnost ove prve dvojice donijela bi njima samo novčanu štetu, dok bi nemarnost u vjerskim pitanjima štetovala samoj besmrtnoj duši.« Zato nas pisac zlatne knjige »Nasljeduj Krista« odmah u prvom poglavlju živo opominje na marljivo proučavanje života i djela Isusa Krista, da vidimo, što je Isus radio i što je učio: »Tko ide za mnom, ne hoda po tmini, kaže Gospodin. To su riječi Kristove, koje nas opominju, koliko ćemo ga slijediti u životu njegovu i vladanju, ako hoćemo, da se istinski prosvijetlimo i da se oslobodimo svake sljepoće srca. Zato neka nam bude najveća briga, da razmišljamo o životu Isusa Krista.«

CRKVA KRISTOVA

ISUS KRIST OSNIVA CRKVU.

Kad govorimo o Crkvi, onda ne mislimo na zgradu od kamena u našim gradovima i selima, kamo se vjernici skupljaju na molitvu i službu Božju, nego pod Crkvom mislimo društvo vjernika, u kom se vjeruje jedna te ista Kristova vjera, drže Kristovi zakoni, primaju njegovi sakramenti, te koja pod vrhovnim glavarom sv. Ocem Papom vodi ljude u život vječni. Crkva nastavlja zadaću, koju je Krist vršio na zemlji za vrijeme svog zemaljskog života. Njoj je njezin utemeljitelj kao svojoj zamjenici povjerio uz tu zadaću još i vlast i riznicu svoga duhovnoga blaga, da bude sposobna dovesti svoje članove u nebesko kraljevstvo.

Oduvijek je, a pogotovu u današnje vrijeme, bilo žestokih napadaja na Crkvu Isusovu. Ne samo da je grde bezvjerci i razni krivovjerci, koji su otpali od Crkve radi svojih grijeha, nego je prečesto i njezini vlastiti članovi pogrđuju nečasnim predbacivanjem i kršenjem njezinih naredaba. Svi takvi ne poznaju još prave Crkve Kristove. Oni su vidjeli samo iznakaženu sliku njezinu, kako im ju je u njihovim dušama naslikao stari neprijatelj Crkve Božje na zemlji — đavao. Dešava im se, kako se dešavalo i nekom vrijednom slikaru. Slikao je slikar u svojoj radionici prekrasnu sliku i ulijao u njezine crte svu milinu i nebesku ljepotu neke čiste duše. No kako se preplašio dobri majstor, kada je nakon nekog popodnevnog počinka našao svoju sliku nagrđenu : netko je drljao kistom po platnu uzduž i poprijeko bez svakog razumijevanja. Žalostan slikar popravi djelo, koliko je mogao. Ali se ta nesreća ponovi i po drugi put i treći put. Stade vrebati, tko je taj zločinac. Tajna se brzo otkrila. Sa prozora susjedne

kuće motrio je umjetnika u poslu neki majmun, pa čim se majstor udaljio, proverao se majmun u majstorovu radionicu, pokušao je oponašati slikara-umjetnika i tako je pokvario svu sliku. Tako je i Isus Krist, Sin Božji, stvorio na zemlji divotno i Božansko djelo: svoju Crkvu. U nju je ulio svu svoju ljepotu i ljubav. Ali eto đavla, koji pokvari i iznakazi sliku Crkve u dušama mnogih, pa je zato takvi ne ljube, nego još mrze. Naprijatelji Crkve govore o njoj baš obratno, nego što jest, i ne žacaju se pred nikakvom laži, da je oblate držeći se savjeta starog francuskog bezbošca Voltaira (čitaj: Voltera): »Lažite, braćo, jer od laži uvijek nešto ostane!«

Mi ćemo promotriti Crkvu onakovu, kakva je proizašla iz ruku Božanskog Spasitelja. Promotrit ćemo i njezino djelovanje za pojedince i narode u ovo 1900 godina opstanka. Oprovrgnut ćemo laži i klevete bačene na nju i ponosno ćemo istaknuti, da je ona naša majka, koja nas preko svih klisura i ponora, ojačane kruhom nebeskim, vodi ovom suznom dolinom kroz uska vratašca groba u ljepši vječni život.

Božanski Spasitelj govorio je očito i u pričama, da će osnovati svoje kraljevstvo ili Crkvu. To je ono kraljevstvo, koje je već anđeo Gabriel navijestio Mariji: »Rodit ćeš Sina... Gospodin Bog dat će mu prijestol Davidov i vladat će u vijeke i kraljevstvu njegovu ne će biti kraja.« (Luk. 1, 31.—33.) U propovijedi kod jezera Genezaretskog objavljuje Isus, da će njegovo kraljevstvo na zemlji — Crkva — biti duhovno kraljevstvo od velike vrijednosti, vrednije od bisera i blaga u zemlji. U njemu će biti dobrih i zlih članova kao raznovrsnih riba u mreži, kao pšenice i kukolja na njivi. Velika će biti nutarnja snaga Crkve kao kvasca za nadizanje kruha; ali će se i vanjštinom proširiti, kao što se širi stablo izraslo iz zrna gorušična. Crkva ne će biti samo nevidljivo kraljevstvo Božje u srcima, nego će se vidjeti kao grad sagrađen na gori ili svijetlo postavljeno na stol. Izrično je izjavio, da će na Petru sagraditi svoju Crkvu, koju ne će nadvladati ni sva đavolska sila.

Što je Spasitelj govorio, to je i činio. Stao je propovijedati nauku božansku i skupljati pristaše, koji su se nazivali učenicima. Između njih izabrao je dvanaestoricu, koji će biti uvijek s njim i koje je napose poučavao u svojoj nauci i zakonima. Ti su se zvali apostoli t. j. poslanici. Slao ih je i same, da nagoviještaju njegovu nauku, i dao im je moć, da čine čudesa. Iz zbora apostola odabra Petra te ga postavi za poglavara čitavom apostolskom zboru. Kao što svakom dobro uređenom ljudskom društvu stoji na čelu vodstvo, odbor ili poglavarstvo društva, koje ima dužnost da upravlja društvom, a članovi su društva obvezani, da ih slijede i slušaju, tako je i Spasitelj postavio apostole s Petrom na čelu, da budu poglavari u njegovoj Crkvi. Zato im je dao svu potrebitu vlast. Podijelio im je učiteljske vlasti : »Idite dakle : naučavajte sve narode krsteći ih i učeći ih, da drže sve, što sam vam zapovjedio.« (Mat. 18, 19.) Obdario ih je svećeničkom vlasti, kada im je na zadnjoj večeri dao vlast prikazivanja sv. mise, a vlast otpuštanja grijeha uvečer na dan Uskrsa. Predao im je i vlast, da upravljaju vjernicima, da im sude i da im daju spasonosne zakone : »Zaista vam kažem : štogod svežete na zemlji, bit će svezano i na nebu ; i štogod razriješite na zemlji, bit će razriješeno i na nebu.« (Mat. 18. 18.) Krist utvrđuje tu trostruku vlast apostola dajući im u zalog svoj božanski ugled : »Tko vas sluša, mene sluša ; i tko vas prezire, mene prezire.« (Luk. 10, 16.). Tako je Božanski Spasitelj u Crkvi očito napravio razdiobu među poglavarstvom i vjernicima. Jedino je poglavarstvu dao vlast, a vjernicima je naložio, da slušaju u svemu svoje crkvene poglavare : »Ako li njih ne posluša (grješnik), kaži Crkvi (poglavarima) ; a ako li ni Crkve ne posluša, neka ti bude kao neznabožac i javni grješnik.« (Mat. 18, 77.) Tko ne bude htio slušati naučavanje apostola, bit će mu na dan sudnji gore nego pokvarenim gradovima Sodomi i Gomori. Takvi će biti na dan sudnji pogubljeni : »Koji uzvjeruje i pokrsti se, spasit će se, a koji ne uzvjeruje, osudit će se.« (Mat. 16, 16.) Crkveno

poglavarstvo ne upravlja Crkvom svojom silom, nego po Božanskoj snazi i sili Duha Svetoga, koji ostaje uz njih do svršetka svijeta.

Iz navedenih Kristovih riječi slijedi također važna nauka, da je svećenička služba u Crkvi uređena i ustanovljena od Spasitelja, i da ne može biti prave Crkve Kristove, gdje nema svećeništva. Ne može narod dati svećenicima vlast, nego je sva svećenička vlast došla od Spasitelja t. j. Boga, jer je on sam izabrao poglavarstvo Crkve : »I popevši se na goru dozva k sebi, koje je on htio, i dođoše mu. I postavi ih dvanaestoricu, da budu s njim.« (Mark. 3, 13.) Nema dakle svaki vjernik i kršćanin-katolik vlasti da propovijeda, da dijeli sv. sakramente, da tumači valjano sv. Pismo, nego samo od Boga određeni i po poglavarstvu Crkve posvećeni svećenici i biskupi u zajednici sa rimskim biskupom ili papom.

Ako uvažimo očitu volju Spasiteljevu, kako mora biti njegova Crkva podijeljena : u vjernike, koji slušaju, i u poglavare, koji upravljaju, primijetit ćemo odmah, da su svi prigovori, koji se dižu protiv takve uredbe, protukršćanski i spojeni s očitom ili prikritom namjerom protiv utemeljitelja Crkve Kristove.

Ne treba nama, govori se, nikakvih posrednika između veličanstva Božjeg i ljudi. Ili drugim riječima : što će nam biskupi i svećenici, mi se možemo sami moliti i dušu spasiti bez ičijeg tutorstva. Odgovaramo : katoličko svećenstvo sa biskupima uredio je Isus Krist, osnovatelj Crkve i tako treba da ostane u Crkvi. Iz povjesničkih knjiga vidimo, da je Crkva od svog osnutka bila podijeljena u kler (svećenstvo) i narod. Svećenstvo su sačinjavali đakoni, svećenici i biskupi, kojima su apostoli posebnim obredima podijelili vlast. Ta se vlast sačuvala u sakramentu sv. reda sve do dana današnjega. Samo se po sebi razumije, da se svećenstvo radi svog položaja utvrđenog po volji Spasiteljevoj ne nameće kao ograda i zapreka u štovanju Boga. Opažamo naprotiv, da su se baš zasebne pobožnosti razvile u katoličkim župama, u obiteljima, u vjerskim društvima i kod pojedinaca više nego kod

svih drugih vjera. Katolička Crkva uči oduvijek, da se ne će nitko spasiti, ako se s a m ne bude htio spasiti. Svećenički stalež nije vezan ni na rod, bogatstvo i veliku mudrost, jer svatko može stupiti u nj po pozivu Božjem. Zato je taj stalež i najomiljeliji u kršćanskom puku, neiskvarenom po besavjesnim vođama.

Čemu još zapovijedi Crkvene, kad imamo Božje? Da se Gospodin Bog zadovoljio dajući nam svoje Božje zapovijedi, bilo bi dakako dovoljno, da se držimo samo njih. Ali ako je Bog dao, kako smo vidjeli, i Crkvi vlast, da postavlja zakone, koje pronađe potrebnima i spasonosnima za naše duše, i takve zakone valja nam držati. Što bismo rekli za sina, koji ne će da se pokori majčinim nalozima, makar da je otac na odlasku kazao: »Ako ne budeš slušao majku, jao tebi!« Zar ne bi takav neposlušni sin zavrijedio oštru kaznu? To vrijedi i za kršćane, koji se ne će pokoravati ponajboljoj majci sv. Crkvi. Jer ne može imati Boga za oca onaj, koji nema Crkve za majku. Ako nam dakle Crkva nalaže post ili nemrs na stanovite dane, ili nam nalaže godišnju sv. ispovijed ili pričest o Uskrsu, ili nas veže na nedeljnu svetu misu, nalaže nam u ime vlasti dane joj od Krista. Većina crkvenih zapovijedi samo nam pobliže tumače Božje zapovijedi o štovanju Boga, o čišćenju duše pokorom. Crkva nalaže, da nedjeljom i blagdanom slušamo sv. misu, a već je prije Bog zapovjedio: »Spomeni se da svetkuješ dan Gospodnji.« Crkveni zakon o postu i nemrsu pobliže tumači Spasiteljeva zapovijed: »Ako ne budete činili pokore, svi ćete poginuti.« Uskrsnu dužnost utvrdio je Isus riječima: »Ako ne blagujete tijela Sina čovječjeg i ne pijete njegove krvi, ne ćete imati života u sebi.«

Čemu crkveno poglavarstvo, kad smo svi pred Bogom jednaki? Istina je, da smo pred Bogom svi jednaki, ali samo toliko, koliko imamo jednu besmrtnu dušu, za koju ćemo sami odgovarati pred veličanstvom Božjim bez odvjetnika. U koliko smo članovi Crkve, nijesmo pred Bogom jednaki, kao što u obitelji nijesu svi jednaki, nego je na čelu starješina, koji se

zove otac, u državi kralj ili predsjednik, u općini načelnik, te im se moramo pokoravati, tako su i u Crkvi starješine papa te biskupi i svećenici, koji su nad nama, i mi ih moramo slušati. Ne ćemo, dovikuje se osobito u sadašnje vrijeme, svećeničke (popovske, klerikalne) vlasti nad sobom! Ovaj je poklik redovito na ustima protivnika kršćanstva i Crkve, kad hoće da sa svojih opakih djela ili tamnih ciljeva svrate krivnju na drugoga. Ali on je lažan, jer svećenstvo ne teži za zemaljskim gospodstvom, jer je pozvano po Kristu, da traži duhovno kraljevstvo Isusovo u srcima vjernika. Crkva nije nikada stezala državnu vlast, makar da je država znala mnogo puta po svjedočanstvu povijesti goniti Crkvu, bacati u tamnicu i ubijati njezine poglavare i kratiti joj najobičniju slobodu rada i djelovanja u crkvama i vjerskim društvima. Crkva traži slobodu za vršenje svoje uzvišene zadaće, za odgoj, za brak, za školu i propovijed. Njezina je vlast i zadaća duhovna i za vječnost, zato je ona i nad svjetovnom vlasti, koja po naravi svojoj i po cilju ima da se stara za vremenita i tjelesna dobra. Briga je Crkve, da Božji zakon vlada kod pojedinaca, u obitelji, u općini, u državnom, gospodarskom i političkom životu.

Crkva je zaručnica Božanskog Spasitelja i za nju je Spasitelj dao svoj život. Mi smo udovi i članovi Crkve Božje na zemlji. Upoznajmo i štujmo sv. Crkvu. To je uređeno društvo ili vojska sa svojim časnicima, generalima i vrhovnim zapovjednikom, koga se boje protivnici na zemlji i sam đavao, budući da je Crkva nepobjediva vojska na zemlji, koju je izumio i uredio sam Bog. Nije dosta, da smo kao članovi toga društva kršteni i samo dobili krsni list, nego nam je potrebno, da svoje pripadanje Crkvi pokažemo i vanjskim načinom: moramo vjerovati nauku, koju nam Crkva predlaže na vjerovanje, osim toga živo nastojati, da savjesno vršimo Božanske i crkvene zapovijedi i da primamo svete sakramente. U tome će se pokazati na najbolji način naša prava ljubav k Crkvi. Ljubav k Crkvi dat će nam i snagu, da se opremo ži-

vom riječju i djelom protivnicima Crkve. Veliki vođa katoličkog irskog naroda u borbi protiv zatiranja narodne slobode sa strane protestantskih Engleza, O' Connel, kazao je na samrtnoj postelji: »Svoje tijelo ostavljam Irskoj, a srce neka počiva u središtu sv. Crkve u Rimu!« Po njegovu uzoru spojimo i mi ljubav k domovini sa ljubavlju prema sv. Crkvi. Te se dvije ljubavi nikad ne isključuju, nego popunjuju i jačaju za svetu i pravednu borbu za narodnu i crkveno-vjersku slobodu.

CRKVA KRISTOVA JE JEDNA I SVETA.

Iz Sv. Pisma znademo, da je Krist Gospodin osnovao za sva vremena, doklegod bude ljudi i vijeka, jednu Crkvu. Ali mi po svijetu vidimo više crkava, koje se nazivaju kršćanskim: katolička, pravoslavna, protestantska, starokatolička i više drugih.

Nekoji ljudi primjećuju tu pojavu, ali krivo zaključuju govoreći: ne zna se, koja je prava Kristova Crkva. Vrlo se dobro zna, koja je prava Crkva. Isus je kao Bog unaprijed vidio, da će se iz njegove Crkve izlučiti mnoga krivovjerja i raskoli, te da će svaka svojatati za sebe Krista za utemeljitelja i nazivati se njegovom pravom Crkvom. Da spriječi takvu zabludu, Krist je svojoj Crkvi ostavio vidljive biljege, po kojima se ona kao sa četiri dragulja sjaji, da ju možemo dobrom voljom i sa malo truda odmah raspoznati između drugih crkvi, koje se naopako skrivaju za Božanski ugled Kristov.

Pogotovu su na krivom putu onakvi ljudi, koji tvrde, da su sve sadašnje crkve prave Kristove crkve i s toga su oni ravnodušni prema svakoj crkvi, pa stupaju iz crkve, sklapaju mješovite ženidbe te prelaze u drugu crkvu. Sve crkve nijesu prave crkve Kristove, jer svaka od njih uči drugačiju vjersku nauku i oprečne zakone. Tako katolici uče, da je ženidba sv. sakramenat i nerazrješiva, protestanti vele, da je ženidba obični ugovor, a pravoslavni naučavaju, da je ženidba

istina sakramenat, ali da se može razriješiti. Krist je učio samo jedan zakon i jednu vjeru. Pa kao što dva puta dva ne može u isto vrijeme biti ni šest ni pet ni deset, nego samo četiri, tako ni crkve, različne i protivne po nauku i zakonu, ne mogu u isto vrijeme biti istinite i Kristova Crkva. Ako bi tkogod zabacio sve Crkve govoreći, da su sve, pa i prava Crkva, krive, taj bi zabacio time život, djela i smrt Isusovu za spasenje roda ljudskoga, jer zabacujući među krivim crkvama i pravu, ne bi bilo nikoga, tko bi nam dijelio plodove otkupljenja Kristova i njegovih zasluga. Spasitelja bi proglasio okrutnikom, koji se igra našom srećom i spasom. Krist se kao zaručnik Crkve pobrinuo, da svi njegovu Božansku Zaručnicu mogu odmah po stalnim znakovima prepoznati i u tu joj je svrhu ostavio jedinstvo, svetost, katolištvo i apostolstvo, kao što ispovijedamo u velikom Vjerovanju, koje se pod misom moli i pjeva: vjerujem u jednu, svetu, katoličku i apostolsku Crkvu.

Crkva Kristova mora biti jedna po broju i jedna u sebi. Krist Gospodin osnovao je samo jednu Crkvu, jer je sam kazao: »na toj stijeni sazidat ću svoju Crkvu.« Njegova Crkva ne će imati više stada i više neovisnih pastira, nego će imati jedno stado i jednog pastira. Kao jedna sveta Božja obitelj bit će Kristova Crkva, u kojoj će po riječima sv. Pavla biti: »Jedan Gospodin, jedna vjera, jedno krštenje, jedan Bog i otac svih.«

Svi će vjernici vjerovati u istu vjeru, držati iste zapovijedi i pokoravati se istom poglavarstvu, da po volji Spasiteljevoj »budu svi jedno« (Iv. 17, 21). Kao što svako zemaljsko kraljevstvo propada, ako je u sebi podijeljeno, tako bi i prava Crkva propala, ako bi nekoji njezini članovi vjerovali ovo a drugi ono, ako bi neki slušali jedne poglavare a drugi druge i ako bi jedni na pr. primali sv. pričest i ispovijed, a drugi te sakramente kao zla i đavolska djela odbacivali.

Biljeg ili dragulj jedinstva vjere sja se samo u rimokatoličkoj Crkvi. Samo su u njoj svi njezini članovi

uvijek i u svako doba vjerovali istu nauku. Što su vjerovali naši pradjedovi pred 1000 godina, vjerujemo i mi sada. Katolički Crnac u žarkoj Africi vjeruje isto što i najučeniji katolik u Zagrebu. Malo hrvatsko i katoličko dijete uči isti katekizam, što ga uči i njemački katolički učenik samo na drugom jeziku. Sa svih katoličkih propovjedaonica, bile one u Americi, Aziji, Australiji ili Europi, propovijeda se ista nauka. U svima katoličkim crkvama na svijetu čita se ista sveta misa uz malu razliku vanjskih obreda, dijele se isti sv. sakramenti i molimo se jednako Bogu, Spasitelju i svecima. Svaki je katolik podvrgnut svom biskupu, a svi zajedno sv. Ocu Papi kao vrhovnom poglavaru čitave katoličke Crkve.

Druge vjeroispovijesti nemaju biljega jedinstva. Pravoslavni nemaju jednoga vrhovnoga poglavara, nego pravoslavni Grci imaju svoga, Rusi svoga, Srbi svoga, već prema kraju i državi, u kojoj se nalaze. Niti imaju kakve druge veze među sobom. Protestanti nemaju ni iste vjere, jer su pocijepani u više od 700 različitih vjera, a pogotovu im manjka jedan vrhovni glavar. Nesloga i pocijepanost u nekatoličkim vjeroispovijestima s jedne strane, a s druge strane jedinstvo vjere, liturgije i uprave u katoličkoj Crkvi već je mnoge pravoslavne i protestante ponukalo na ozbiljno razmišljanje i pristup u rimokatoličku Crkvu: tako u zadnje vrijeme učenog Rusa Solovjeva i protestanta sveučilišnog profesora Ruvilla (čitaj: Rivila).

2. Crkva Kristova mora biti sveta. Spasitelj je došao na svijet, da otkupi rod ljudski od grijeha. Zato nas je svojom smrću na križu pomirio s Ocem nebeskim. Plodove svoje muke i smrti ostavio je Crkvi, da ih dijeli po sv. misi i po sv. sakramentima. Krist je ostavio Crkvi i svetu nauku, kao što je nauka u propovijedi na gori o osam blaženstva, po kojoj ćemo živjeti, da postanemo sveti, i da se spasemo. Kada je dakle utemeljitelj sv. Crkve svet, kada je njezina nauka sveta, kada su sredstva za spasenje sveta t. j. sv. misa i sv. sakramenti, onda je i Crkva sveta. Bo-

žanski je Spasitelj na zadnjoj večeri zato i molio Oca nebeskoga, da posveti njegovu Zaručnicu sv. Crkvu, da može ona posvećivati ljude i dovoditi ih u kraljevstvo nebesko. Kako bi Crkva posvećivala svoje članove i spasavala ih, kad ne bi bila sama sveta?

Rimokatolička Crkva je doista sveta. U prvom redu njezin osnovatelj Isus Krist jest svet. Ona posjeduje čistu, nepromijenjenu i svetu nauku te sredstva za posvećenje svojih članova, kao što su: sv. sakramenti, sv. misa i sv. molitve i raznovrsne pobožnosti. Nikada još nije nijedan rimokatolik čuo koju nauku, koja ne bi bila Bogu ugodna i sveta. Crkva nas opominje, da se molimo, da svetkujemo nedjelju, te nas nuka, da svaki posao radimo iz ljubavi prema Bogu. Zašto baš mnogi ne trpe rimokatoličku vjeru, nego zato, jer toliko opominje svijet i svoje vjernike, da živu pobožno, čisto i neokaljano i da čine dobra djela milosrđa i bratske ljubavi? Sva njezina moć i snaga, da ljude posveti, nije prazna slama. Rimokatolička je vjera dovela do velike svetosti one, koji su slijedili njezine opomene. Kao što po dobrim plodovima poznajemo dobru voćku, tako po velikom broju svetaca i svetica poznajemo svetost rimokatoličke Crkve. Otvori samo koledar i pregledaj ga od prvog do posljednjeg dana godine: sveci, koji življahu po primjeru Kristovu, svi bijahu katolici. Kao što bistro gorsko vrelo baca neprestano mlazove svježe i čiste vode, tako i iz krila rimske Crkve proizlazi rod za rodom svetih ljudi. Eno sv. Franje i sv. Antuna, koji su siromaštvom i žarkom ljubavlju Božjom obnavljali lice zemlje, sv. Bernarda, koji je živom riječju oduševio za Spasiteljev grob svu Europu ili sv. Ignacija i Franju Ksaverskog, kojima je duša gorjela u obraćenju nevjernika za slavu Božju. Kamilo Lelijski i Vinko Paulski i toliki drugi junaci djelotvorne ljubavi prema siromasima i nevoljnima imaju i danas kod katolika svojih sljeditelja. Imamo svetaca dobrostiva i blaga srca, kao sv. Filipa Nerijskog i Franju Saleškog, kao i stroge pokornike i isposnike poput Petra od Alkantare i Ivana od Križa. Imamo i svetica u najnovije vrijeme,

koje se mogu takmiti sa svetošću Katarine Sijenske, Terezije, Elizabete i Franjice Šantal. Nije kod katolika nestalo ni svetaca djevičanstva, koje sv. oci toliko slave i hvale u svojim govorima, a za koju su sv. Stanko i sv. Alojzije žrtvovali kneževske krune, a toliki drugi sveci naslade i uživanja svijeta. Rod mučenika nije zamro u rimokatoličkoj crkvi. Kao što su njezini članovi pogibali za vrijeme rimskih progona u prvo doba kršćanstva, tako pogibaju i u dvadesetom stoljeću. Tako je na pr. za vrijeme bokserskog ustanka u Kini natopila obilno katolička krv istočne zemlje. Svi sveci imaju u Kristu svoj uzor i od njega su primili snagu za svet život ili za mučeničku smrt. Zato su sveci rimokatoličke crkve živ dokaz, da Krist u njoj živi i djeluje, te da je prema tome ona doista prava Kristova crkva.

Drugim vjeroispovijestima manjka svetost. Ponajprije njihovi utemeljitelji nijesu bili sveti. Tako je osnovatelj pravoslavne vjeroispovijesti Focije otcijepio istok radi častohljeplja od rimske Crkve; za Lutera se zna, da je nekršćanski živio i otpao od svećeništva, a engleski anglikanizam rodio se iz požude njihovog kralja Henrika Osmog za ženama. Pravoslavni imaju još sv. žrtve i sakramente, ali se u vjerskim naukama povađaju u zadnje vrijeme za protestantima, koji već sumnjaju o božanstvu Isusovom, zabaciše sve ili većinu sakramenata, te se preko njih rađa novi rod evropske pogančadi. Dapače neke nekatoličke vjeroispovijesti postavile su i takve nauke, iz kojih se ne mogu roditi sveci. Tako uče, da čovječja volja nije slobodna, da čovjek mora griješiti i da dobra djela nijesu ni potrebna za spasenje. Dakako, da onda ni nemaju svetaca niti se staraju, da ih imaju.

Ovim nije kazano, da nema među drugim vjerama poštenih i vrijednih ljudi. Ima ih dakako, i Bog neka ih umnoži i blagoslovi! Pravoslavni pokazuju još i svoje svece u koledaru. Ali oni ne življahu sveto po snazi i načelima svoje vjeroispovijesti, nego po onoj snazi ćudoredne i vjerske nauke, koja je u njihovoj vjeroispovijesti ostala od prijašnje veze s rimokatoličkom Crkvom. I kad sunce zađe, još se uvijek vidi,

jer se njegovi traci zaustavili i odsijevaju sa tisuću zračnih i svijetlih tjelešca u svemiru.

Protivnici predbacuju kat. Crkvi, da mijenja vjeru, kad često uvodi nove vjerske istine (dogme), kojih da tobože nema u sv. Pismu niti da su ih vjerovali prvi kršćani. Naša kat. Crkva u ovih dvadeset stoljeća svoga opstojanja vjeruje isto, što se vjerovalo za vrijeme apostola, niti je što dodala niti oduzela ili izmijenila. Nego kad bi odmetnici od Crkve počeli naučavati nauku, koja ne bi bila sadržana u sv. Pismu i usmenoj Predaji, katoličko bi crkveno Učiteljstvo ustalo na obranu prave nauke iznašajući staru vjersku istinu u novom ruhu. Tako, kad je neki otpali svećenik nijekao Božanstvo Spasiteljevo, a carigradski patrijarka Nestorije govorio, da Majka Božja nije Bogorodica, crkveno je Učiteljstvo javno proglasilo, da je Isus Krist pravi Sin Božji, a njegova Majka da je Djeva i Bogorodica.

Niti je istina, da katolici preziru sv. Pismo : stoga da katol. vjera nije sveta. Baš naprotiv mi katolici tako častimo sv. Pismo, da ga mećemo na oltar, a pod svečanom sv. misom ga kadimo tamjanom.

Ali gdje je svetost katol. Crkve, kad ima toliko zlih katolika pijanica, varalica, ubojica, tatova i bludnika? Ima, na žalost, i takvih katolika. Već je Bož. Spasitelj to unaprijed znao i kazao, da će na njegovoj njivi biti pšenice i kukolja do kraja žetve t. j. da će u njegovoj Crkvi uz dobre biti i zlih do sudnjega dana. Što ima zlih katolika, nije katol. Crkva kriva, jer dokle katolik živi prema zakonu svoje Crkve, ostaje dobar, ali čim joj okrene leđa, pada u grijeh. Nikada katolik ne postaje zao radi svoje vjere, jer katolička vjera prva osuđuje i kazni grijeh! Koliki su već toliki grješnici uskliknuli : Kamo sreće, da sam se držao Božjeg i crkvenog zakona, nikada ne bih bio tako duboko pao! Ako ima i zlih katolika, ipak oni daleko zaostaju po svom broju za zlim pripadnicima ostalih vjera. Tako nam je za protestante poznato, da počine tri puta više samoubojstava nego katolici. Kod nas je u Bosni i Hercegovini godine 1923. bilo zatvoreno

i suđeno zbog zlih djela katolika samo 279 (17.2%) a muslimana 670 (41.3%), te pravoslavnih 642 (39.7%). Kolike li razlike!

Dne 16. veljače 1896. godine slavni je danski pisac Ivan Jörgensen (čitaj: Jergensen) stupio u krilo katoličke Crkve i priznao: »Što više živim kao katolik, to više osjećam u sebi porast života, snage i sunca«. Lijepo bi doista bilo na svijetu, kad bi ljudi živjeli onako, kako nas uči sveta katolička Crkva. Na vratima ne bi trebalo ključanice ni u sobi čvrstih blagajna protiv provale. Mlađi bi slušali starije, a nevinost bi cvala, obitelji bi se bogatile dobrom i zdravom djecom, pošteno bi ime ostalo netaknuto, a ljubav prema Bogu i bližnjemu bi kraljevala. Obnovilo bi se zlatno doba i došli bi dani slični danima raja zemaljskoga.

CRKVA JE KRISTOVA KATOLIČKA (OPĆENITA) I APOSTOLSKA.

1. Spasitelj je umro na križu, da se svi ljudi spasu. Plodove svoga otkupljenja po žrtvi na Kalvariji t. j. sakramente, sv. vjeru i molitvu podijelio je Crkvi i naložio joj, da ih dijeli na spasenje svim ljudima svih vremena: »Idite i naučavajte sve narode... I evo, ja sam s vama sve do svršetka svijeta.« (Mat. 28, 19. 20.). Zato prava Crkva Kristova mora biti općenita t. j. katolička.

Taj dragulj sjao se samo kod naše rimokatoličke Crkve. Ponajprije jedina se ona naziva od svih drugih vjera katoličkom t. j. raširenom po svim narodima do dana današnjega. Ona jedina opstoji od Isusa Krista već neprekidno tisuću devet stotina godina tako, da se sv. Pacijan mogao ponosno nazvati: kršćanin mi je ime, a katolik prezime. Naša katolička vjera raširena je i širi se po cijeloj kruglji zemaljskoj, jer u svim krajevima nalazimo vjernike katoličke Crkve i katoličku službu Božju. Broj katolika na svijetu narastao je do 300 milijuna tako, da nema nijedne države i većeg naroda, a da se tamo ne bi pojavila naša

katolička vjera. Pa ako ima još divljih krajeva, kud luč svete vjere nije doprla, kat. vjerovjesnici (misionari) trude se, da i tamo donesu plodove Kristova otkupljenja. Makar da katolički misionari imadu malo novčane potpore, makar da im državna vlast (većinom protestantska) ne ide na ruku, ima ipak već u Australiji 1 milijun katolika, u Aziji 13 milijuna, od toga 7 milijuna na Filipinama, oko 2 milijuna u Kini, pola milijuna u Japanu, milijun u stražnjoj Indiji, 2 milijuna u prednjoj Indiji, i 2 milijuna u Africi; u Sjedinjenim Državama Sjev. Amerike ima 24 milijuna, u engleskoj Kanadi do 3 milijuna, dok su južna i srednja Amerika posvema katoličke. Možemo se ponositi i mi Hrvati, makar smo mali narod, da su desetorica ponajboljih naših svećenika i braće otišli u misionare, da šire među poganima kraljevstvo svete katol. Crkve. Trebamo ih pomoći molitvom i milostinjom po svom imetku, da im olakšamo rad i osiguramo bolji uspjeh.

Druge vjere nisu općenite (katoličke). Pravoslavna crkva nastala je oko 870. godine, kada je Focije otrgnuo skoro sve vjernike s Istoka iz krila katoličke Crkve. Protestanti otcijepili su se nastupom Martina Lutera oko 1525. godine. A gdje su bile prije te crkve? Koliko protestanti toliko i pravoslavni su se ograničili i rašireni su samo po nekojim državama i narodima, gdje sačinjavaju svoje tako zvane narodne i državne crkve, a nikako općenitu crkvu. I njihov broj daleko zaostaje za brojem katolika. Protestanata ima oko 180 milijuna ali rascijepanih, kako smo već kazali, u više od 700 raznih vjera. Pravoslavnih ima 130 milijuna, podijeljenih u različne narodne crkve, koje međusobno ne tvore nikakvu zajedničku pravoslavnu crkvu ili vjeru. Carigradskom patrijarhu ostalo je samo prazno ime. Pravoslavni se vrlo malo ili nikako ne bave širenjem svoje vjere među poganima, dok se protestanti trude daleko više, ali im posao ne uspijeva, makar da su njihovi misionari vrlo dobro plaćeni od misionarskih protestantskih društava u Evropi i Americi i ma da im državna vlast ide na ruku u svemu. Sve-

jedno, njihovo vjersko djelovanje dopire samo dotle, dokle dopiru topovska zrna velikih vlasti, koje ih štite.

2. Prava Crkva Kristova mora da je apostolska. Isus je svoju Crkvu osnovao i ustanovio da počiva na apostolima, kako lijepo veli sv. Pavao u poslanici Efežanima (2, 20.). On je naime sam izabrao, kako nam je poznato, apostole i dao im kraljevsku, svećeničku i učiteljsku vlast, da posvećuju, upravljaju i uče u Crkvi. Apostoli su se pokoravali glavi apostolskog zbora sv. Petru i u zajednici s njim vršili svoju trostruku vlast u Crkvi. Kao što je njima Bož. Spasitelj predao vlast u Crkvi, oni su po nalogu samoga Krista zaređivali svoje nasljednike i pomoćnike u službi dijeleći im istu trostruku vlast. Tako su na pr. zaredili Matiju, Barnabu, Tita, Timoteja (Djel. ap. 1, 25; 13, 3; 14, 23.) i naredili im, da isto čine i sami brinući se za valjane i vrijedne nasljednike. Zato mora prava Crkva Kristova imati takove poglavare, koji su svoju vlast u neprekidnom redu dobili od zbora apostolskoga, kojemu je na čelu stajao kao vrhovna vidljiva glava poslije uzašašća Isusova na nebo sv. Petar.

Naša rimokatolička Crkva doista je apostolska. Ona može pokazati na svoje poglavare (biskupe), koji su vlast dobili od apostola. Ona jedina dopire do apostola i nije nastala cijepanjem ili rastavom od koje druge starije crkve. Pape su nasljednici sv. Petra, te su s toga i svi naši kat. biskupi nasljednici apostola, jer bivaju na zakoniti način od pape imenovani, potvrđeni i na njegov nalog zaređeni te priznavaju papu kao jednoć sv. Petra zakonitim svojim poglavarima. Ovakvim nasljedstvom od apostola naša je Crkva sačuvala jedinstvo u vjeri i omogućila uz Božju pomoć veliku svetost svojim članovima.

I ovaj četvrti dragulj zakonitog apostolskog nasljedstva i vlasti manjka drugim kršćanskim crkvama. Ponajprije poglavari pravoslavne crkve ne žive u zajednici sa nasljednikom sv. Petra, sv. Ocem Papom, kako su apostoli živjeli sa sv. Petrom. Sami su se otcijepili od zajedničke Majke rimske Crkve. Protestantski crkveni poglavari i nemaju nikakve biskupske

vlasti na sebi, jer uopće niječu svećeničku vlast i red, nego su obični nadglednici za uzdržavanje reda u crkvi.

Dakle su svi, koji nijesu u rimokatoličkoj Crkvi, osuđeni na vječnu propast? Ako je tko doista uvjeren, da je njegova crkva i vjera prava i živi po svojoj vjeri i savjesti, taj se može spasiti. Katolička Crkva ne osuđuje nikoga, koga nije Bog osudio. Ali, ako je tkogod upoznao, da je rimokatolička Crkva i vjera prava Kristova Crkva i vjera, taj je u savjesti svojoj dužan, da stupi u katoličku Crkvu. Katol. Crkva ne nastupa nasilno proti inovjercima, dok opažamo na vlastitoj koži, kako nam bezvjerci, kad dođu do vlasti, napadaju crkvene poglavare, kako nam progone vjerska i crkveno-prosvjetna društva, te kako se kažnjava i smrću, ako se tkogod javno ispovjedi katolikom. Progoni u Meksiku!

A što govori inkvizicija u srednjem vijeku? Crkva se odmah ispočetka brinula, da se među vjernike ne uvuku šugave ovce i da ih ne zaraze kugom krivovjerja. Već je sv. Pavao upozoravao na krivovjernike, koji su mutili mir i jedinstvo vjere, pa je i sam dao u Efezu spaliti bezbožnih i protuvjerskih knjiga u vrijednosti od 50.000 dinara. Ujedno je naložio, da se svaki krivovjernik izluči i izbaci iz crkvene općine. S vremenom uredili su biskupi u svojoj biskupiji za očuvanje prave vjere posebna sudišta (inkvizicija) povjerivši ih učenim i savjesnim svećenicima i svjetovnjacima. Bilo je to potrebno radi toga, jer biskup radi velikog opsega svoje biskupije nije mogao svakuda da dospije i nadgleda vjernike kao prvi i najpozvaniji njihov dušobrižnik. Osim toga se u to vrijeme pojavila premnoga krivovjerja, koja su htjela posvema da ponište katol. Crkvu. Takvi su bili na pr. Albigenzi i Valdenzi, koji su naučavali, da Krist nije osnovao vidljivu crkvu niti joj je dao vidljive poglavare. Crkveno sudište bi ispitalo nauku optuženih, pa ako ih je pronašlo krivim, dalo im je vremena za pokajanje i za opoziv. Ako nijesu krivci htjeli svojih zabluda opozvati, izbacilo ih je sudište iz Crkve i predalo svjetovnom sudu, da ih kazni. Svjetovni sud bi

redovito strogo proti njima postupao, makar da su se papa i biskupi zauzimali za te nevoljnike, jer su krivovjerske nauke redovito dizale bune protiv državne vlasti. Nije dakle Crkva kriva, ako bi državna vlast često spaljivala i drugačije mučila krivovjernike. Ovdje se redovito zaboravlja na činjenice, kako su krivovjerci grozovitom strogošću proganjali svoje protivnike. Tako je engleska kraljica Elizabeta u šestnaestom stoljeću u jednoj godini dana poubijala više katolika, nego li sva inkvizicija za svojih pet stotina godina djelovanja. Sam Kalvin, jedan od protestantskih glava, dao je u Ženevi u vrijeme od 4 godine spaliti 76 ljudskih života, 58 dao ih je inače pogubiti, a 900 ih je trunulo u zatvorima. Španjolska inkvizicija bila je osnovana i vođena od španjolskog kralja Ferdinanda i kraljice Izabele u petnaestom stoljeću, te je radila protiv Maura u Židova, koji su raspirivali mržnju protiv kršćanstva i državne vlasti. Sva pretjerana strogost španjolske inkvizicije pada na glavu onima, koji su je osnovali i vodili, a to je španjolska državna vlast. Katol. Crkva uvijek se borila i protiv proganjanja vještica, osobito svećenik Fridrik Špe (Spee), te ga je i iskorijenila kod katolika, dok je kod inovjeraca ostala ta zabluda iz poganskog doba sve do devetnaestog stoljeća.

Ako je rimokatolička Crkva prava Kristova Crkva, zašto mnogi otpadaju od katoličke vjere i izlaze iz Crkve? Iz katoličke Crkve istupa razmjerno vrlo malo ljudi. Do otpada od katol. vjere ne dovodi ni ozbiljno razmišljanje, ni molitva, niti krepostan život. Drugi su tome razlozi: strast. Neko se hoće rastaviti i oženiti, drugi želi postići novaca i časti, treći želi slobodnije živjeti, a netko iz prkosa i inata; i tako po redu. Pogotovu otpada velika većina radi nećudorednosti. Ima ih, koji to ne vole čuti, ali se to ipak mora reći, a pogotovu u naše doba. Već je sv. Ciprijan kazao: »Neka nitko ne vjeruje, da bi dobri mogli ostaviti Crkvu.« S druge strane može se ustanoviti vrlo radosna pojava, da toliki prelaze u našu vjeru. To nam je svjedočanstvo, da je u njoj Krist, koji

privlači dobre ili zalutale duše inovjeraca. U samoj je Njemačkoj u prošlom stoljeću bilo 17 obraćenika iz vladarskih kuća, a iz drugih plemenitaških obitelji do 125, a da ne spominjemo velikog broja učenjaka i umjetnika. U Engleskoj povraćaju se plemenite duše još više vjeri svojih otaca. Tako ih je prešlo iz visokog plemstva, što muških, što ženskih 650, protestantskih svećenika i bogoslova 335, doktora najglasovitijeg sveučilišta iz Oksforda 266 a iz sveučilišta u Cambridge-u 128, od kopnenih časnika 100, a od mornarice 21. Ovom broju morao bi se pribrojiti i velik broj obraćenika iz redova advokata i profesora, liječnika i učenjaka. Slične zanimive brojeve za prelaz u katoličku vjeru mogli bismo pridonijeti iz Amerike, Danske i ostalih inovjernih država. A ako pitamo, kakve su to osobe prigrlile katoličanstvo, onda opažamo, da su to osobe, koje pošteno živu, ozbiljno misle i Bogu se mole te nisu stupile u našu Crkvu, da se riješe teških dužnosti i da mogu lagodnije živjeti. K nama ih je dovela čežnja za istinom, pa makar da su kod toga često puta izgubile poštovanje svijeta i pridonosile velike žrtve morajući napustiti sjajne položaje, bogata namještenja i prekidajući najuže rodbinske veze. Tako se Englez Lanc Foks morao odreći dohotka od 1 milijun dolara na godinu pa je istom tada smio preći katoličkoj vjeri. Protestantski povjesničar Fridrik Hurter, otac znamenitog isusovačkog bogoslovskog učenjaka, morao je nakon prelaza sa cijelom obitelju u našu vjeru napustiti rodni grad, jer bi ga nahuckani narod bio usmrtio. Protestantski svećenik Rojd odrekao se baštine od 2 milijuna dolara i postao katolikom. Takvih požrtvovnih primjera imade i više.

Svi prigovori što ih dnevno donose protivnici naše vjere, ne mogu joj osporiti, da je ona prava Kristova vjera, a naša rimokatolička Crkva da je prava Crkva Kristova, jer je jedna, sveta, katolička i apostolska. Sva vika i predbacivanje našoj Crkvi raspline se kao magla na suncu pred sudom zdravog razuma i sudom povijesti. Ako neprijatelji katoličke Crkve hoće time da preplaše, smetu i otruju kr-

šćansku i katoličku omladinu, prevarit će se, jer se katolička omladina priljubila uz svoju svetu Crkvu i svoje duhovne poglavare, te će u poslušnosti pomoći svojom suradnjom kao katolički svjetovnjaci (kat. akcija) u vršenju teške pastirske dužnosti biskupe, kamo ih je kao poglavar Crkve postavio Duh Sveti, da pasu stado Božje.

VRHOVNA PASTIRSKA VLAST U CRKVI.

Ako i na koju ustanovu u katoličkoj Crkvi navaljuju bezbošci, krivovjerci i slobodoumnici, onda se ponajviše nabacuju najgorim pogrdama na papinstvo. Izruguju mu se političari, napadaju ga novinari i ismjehuju u pogrdnim slikama; mnogi ga predstavljaju kao protivnika naše države ili naroda, a svatko misli, da može na račun papinstva da stavlja i najbedastije primjedbe. Zato mi katolici moramo da znamo, što je po volji Spasitelja sv. Otac papa u katoličkoj Crkvi, da ne padnemo žrtvom zabludama i klevetama, što se šire o papinstvu. Ujedno ćemo razotkriti, kako su neistiniti, krivi pogovori proti vrhovnoj vlasti u našoj Crkvi.

1. *Vrhovnu pastirsku vlast daje Krist apostolu Petru.*

Sam Spasitelj ustanovio je u svojoj Crkvi vrhovnu vlast ili papinstvo. Krist je htio, da njegova Crkva bude vidljivo društvo, jer ju je uspoređivao sa vidljivim predmetima, sa gradom na gori, koji se ne može sakriti, sa mrežom, sa svijećom na svijećnjaku, s njivom i s kućom. Crkva je vjersko društvo sastavljeno od ljudi i za ljude, a društvo, gdje su ljudi članovi, vidljivo je društvo. To vidljivo vjersko društvo ili Crkva imalo je i vidljivu vrhovnu glavu Isusa Krista. Ali kada je Krist uzašao na nebo, tko će onda biti vidljivi glavar vidljive Crkve? Istina, Krist je i dalje poglavar svoje Crkve, ali nevidljivi, jer je sam kazao: »Ja sam uz vas u sve dane do svršetka svijeta!« (Mat. 38, 20.). I apostole je zanimalo to pitanje, jer nam

evanđelist Marko pripovijeda, da su sami apostoli osjećali, da ne će svi biti jednaki u Crkvi Kristovoj, te su se više puta prepirali: »tko će biti veći među njima!« (Mar. 9, 33.). Spasitelj je apostolima preporučio poniznost, a Petra postavio za vrhovnog glavara i svog zamjenika u Crkvi. Krist je njega naime odlikovao, da je jedinom njemu prvotno ime Šimun promijenio već kod prvog susretaja u Petar, što znači stijena. Iz njegove lađe propovijedao je na jezeru Genezaretskom i u Petrovoj je kući u Kafarnaumu uvijek stanovao. Šimunu Petru prorekao je, da će odsele ljude loviti; naredio mu je, da hoda po vodi i da iz ribe izvadi novac potreban za plaćanje crkvenoga poreza. Kad je Krist uskrsnuo, nalaže ženama, da uskrsnuće jave Petru, te se njemu i najprvome od svih apostola poslije uskrsnuća samome javio. Šimun Petar gledao je uz Jakova i Ivana jedini Isusovo preobraženje na gori Taboru i krvavo znojenje u vrtu Getsemani.

Iz svega toga može svatko razabrati, da je Spasitelj nešto posebno nakanio i naumio s Petrom u svojoj Crkvi. Je li Spasitelj svoju nakanu i otvoreno i jasno saopćio? Jest. Kod grada Cezareje Filipove priznade Petar prije Spasiteljeve smrti u ime svih apostola Krista za Boga: »Ti si Krist, Sin Boga živoga«. Kao nagradu za toliku vjeru odgovara mu Isus i obećaje: »A ja tebi kažem: ti si Petar, to jest stijena, i na toj stijeni sagradit ću Crkvu svoju, i vrata paklena ne će je nadvladati.« (Mat. 16, 17. 18.). Ovim riječima dao je Krist Petru obećanje, da će biti u Crkvi ono, što je temelj (fundamenat) zgradi. Temelj daje zgradi jedinstvo i čvrstoću. Petar će dati Crkvi čvrstoću i jedinstvo, ako bude kod njega vrhovna vlast (primat). Da ne bi tko posumnjao, da li će zbilja Petar biti vrhovna glava u Crkvi, Spasitelj govori još jasnije u lijepoj prispodobi sa ključevima: »I tebi ću dati ključeve od kraljevstva nebeskoga.« Jer tko ima ključeve zgrade, taj je gospodar i ima vrhovnu vlast, jer može po volji otključati i zaključati prostorije u zgradi.

Iza svog uskrsnuća, Božanski Spasitelj iskupio je obećanje dano Petru, predavši Petru svu i vrhovnu vlast u Crkvi. Poslije obilnog ribolova na Genezaretskom jezeru podvori Isus apostole ribom i zapita Petra tri puta, da li ga ljubi. Petar odgovori sva tri puta, da ga ljubi. Isus mu odgovori dva puta: »Pasi jaganjce moje«, a treći put doda: »pasi ovce moje«. Petar će dakle pasti čitavo stado Isusovo t. j. čitavu Crkvu: biskupe i vjernike. Jedini Petar vodi stado na pašu i zapovijeda stadu. Eto Spasitelj daje Petru vrhovnu vlast služeći se opet slikovitim govorom. Petar ne dobiva dakle vrhovnu vlast niti od apostola niti od naroda, nego od samoga Krista, utemeljitelja Crkve. Zato mu apostoli i narod ne mogu vlasti ni oduzeti ni stegnuti, nego mu se moraju pokoriti i slijediti ga, ako hoće da ostanu u stadu ili Crkvi Kristovoj.

Petar je odmah poslije Isusova uzašašća i vršio vrhovnu vlast u Crkvi. Kod izbora nasljednika Judinog prvi predlaže Matiju i Barnabu za nasljednike; na dan dolaska Duha Svetoga prvi propovijeda javno vjeru u Isusa Krista razapetoga; prvi prima i poganina Kornelija po nalogu Božjem među kršćane i prvi predsjeda prvom apostolskom saboru u Jeruzalemu. I svi su ga apostoli priznavali prvakom i poglavarom. Makar da Petar nije bio najstariji među apostolima ni po godinama života, ni prvi po pozivu u Isusove učenike, jer su Andrija i Ivan bili prvi učenici, ipak ga evanđelisti uvijek spominju na prvom mjestu. Opširno opisuju, kako je bio Petar 42. godine po Kristu uhvaćen, a onda na čudesni način oslobođen iz tamnice.

Ali Petar nije dobio vrhovne vlasti za sebe i svoju osobu. On je dobio vlast zato, da Crkvi čuva jedinstvo, da je poučava i upravlja. Kako je Božanski Spasitelj kazao, da će njegova Crkva trajati do svršetka svijeta, morala je vrhovna vlast ostati i poslije Petrove smrti u Crkvi, da bude i dalje Crkva jedna, dobro upravljana i poučavana. Zato je Petar morao dobiti nasljednika. Tko je taj?

2. *Nasljednik Petrov u vrhovnoj crkvenoj vlasti u Crkvi jest biskup rimski ili sv. Otac Papa.*

Godine 42. po Kristu dođe Petar u Rim i ondje osnuje prvu kršćansku općinu, kojoj je bio na čelu kao rimski biskup. Umre za vrijeme cara Nerona mučeničkom smrću oko god. 67. Imamo za tu povjesnu činjenicu mnogo i raznovrsnih svjedočanstva. Tako nam i rimski svećenik Gajo javlja: »Mogu pokazati mjesta, gdje su mučeni apostoli: Petar na vatikanskom brežuljku, a Pavao na cesti u Ostiju.« Crkveni pisac Tertulijan piše: »U Rimu bio je Petar mučen kao Gospodin.« Biskup i mučenik sv. Ignacije, doveden na stratište u Rim, piše rimskoj kršćanskoj općini: »Ne mogu vam zapovijedati kao Petar i Pavao.« Petar i Pavao su naime bili zajedno u Rimu. Pa i sam Petar javlja se u prvoj poslanici vjernicima iz Rima (5, 13.) pišući: »Pozdravlja vas crkva, sabrana u Babilonu.« Nije to onaj stari Babilon, jer tamo još nije bilo kršćana, nego se Rim prispodablja radi veličine svojih grijeha i zloće sa starim Babilonom. Svi ovi, kao i drugi dokazi prisilili su i protestantske učenjake, te su javno priznali, da je Petar vladao crkvenom općinom u Rimu i tamo kao biskup umro.

Po pravu nasljedstva dobiva nasljednik svu čast i sva prava od svoga predšasnika. Tako je i nasljednik sv. Petra na biskupskoj stolici dobio u nasljedstvo ne samo rimsku biskupsku stolicu nego i zajedno vrhovnu vlast u cijeloj Crkvi. Tu je vlast rimskom biskupu priznavala svakolika Crkva, dok nije došao Focije, carigradski patrijarha, u devetom vijeku. Tako već u prvom stoljeću, treći nasljednik sv. Petra, papa Klement (+ 97), opominje crkvenu općinu u Korintu oštrim pismom, da se moraju pokoriti svom biskupu, i Korinćani su se pokorili. Korinćani su se mogli obratiti na još živog apostola sv. Ivana, koji je živio u blizom gradu Efezu. U drugom stoljeću, oko 150. godine po Kristu, zaprijetio je papa Viktor svim biskupima u Maloj Aziji, da će ih isključiti iz sv. Crkve, ako ne budu u pravo vrijeme slavili blagdan Uskrsa. Svi su ga poslušali priznavajući njegovu vr-

hovnu vlast nad sobom. Kad su afrički biskupi počeli pokajane otpadnike ponovno krstiti, papa Stjepan je ustao protiv zloporabe sv. sakramenta Krsta, i makar im je bilo teško napustiti svoj običaj, ipak su poslušali njegov nalog. Tako je sva Crkva jednoglasno priznavala papi prvenstvo u časti i vlasti nad svim vjernicima i biskupima.

Od sv. Petra apostola redaju se dalje papa za papom, lanac nije prekinut i nijedan član ne manjka, te se učiteljska, pastirska i svećenička vrhovna Petrova vlast, dobivena od Spasitelja, nastavlja do dana današnjega. Sadašnji papa slavno vladajući Pijo XI. u redu je 261. nasljednik sv. Petra. Među njima ima ih trideset i jedan, koji su dali svoj život za Krista kao mučenici, a sedamdeset i sedam ih je, koji su se odlikovali među ostalim dobrima velikom svetošću života.

Naš hrvatski narod ima više lijepih pučkih pjesama i pripovijedaka o Bogu, kojega prati na putovanju nitko od apostola, nego sv. Petar. A Bog na zagovor sv. Petra redovito čini čudesa. Narod, koji to pripovijeda i pjeva, mora biti uvjeren, da Petar iza Boga ima najveću vlast na zemlji. A Petar živi u svojim nasljednicima rimskom biskupu ili sv. Ocu Papi. Zato su se Hrvati uvijek vjerno držali, na svoju duhovnu i vremenitu sreću, uz sv. Oca u Rimu kroz 1000 godina svoga državnoga i narodnog opstanka vjerni svojoj zakletvi sv. Petru i njegovu nasljedniku izrečenu kod krunidbe prvoga hrvatskoga kralja Tomislava.

Papu ne bira i ne imenuje nijedna svjetska vlast, već ga biraju pomoćnici i savjetnici papini u upravljanju sv. Crkve, a to su kardinali ili stožernici. Koga oni izaberu za rimskog biskupa, taj je odmah i vrhovni glavar Crkve. Biskupi upravljaju po papinoj odredbi svaki svojom biskupijom, te su nasljednici apostola. Svi biskupi zajedno nijesu veći od pape, te ga ne mogu skinuti ili mu suditi, kao što nijesu ni apostoli bili veći po vlasti od sv. Petra, kao što ni udovi nijesu veći od glave.

Sv. Otac Papa zajedno sa ostalim biskupima upravlja i naučava cijelu Crkvu osobito, kad se sastanu

na općeniti sabor, kojih je do sada bilo dvadeset. Na općenitim saborima, koje saziva, potvrđuje i predsjeda im papa, svečano se proglasuje, što mi katolici treba da vjerujemo i činimo, ako se hoćemo spasiti. Takve su saborske odluke istinite, jer ih naučava vrhovno učiteljstvo Crkve, kome je Spasitelj obećao svoju pomoć kao i pomoć Duha Svetoga. »I evo ja sam s vama sve do svršetka svijeta«, (Mat. 28, 30.) ili pak: »Kad dođe Duh Istine, on će vas poučiti svu istinu. «(Iv. 14, 16.). Gdje je pak Spasitelj, vječna Istina, i gdje je Duh Sveti, tamo nema laži ni neistine. Papinstvo nije ovisno ni o državnoj vlasti niti državna vlast smije skučiti Crkvu pod svoje šake. Crkva je slobodna i ne služi nikakvoj svjetskoj vlasti za njezine zemaljske ciljeve i težnje, jer je svrha Crkve duhovna, i jer je Crkva izašla slobodno od Spasitelja, koji je bio nad svim vladarima i narodima. Da bi papa mogao svoju duhovnu vlast uspješno vršiti, morao je imati zajamčenu osobnu slobodu u svojoj vlastitoj državi, koju je papa bio tijekom stoljeća i stekao zadužbinama i darovnicama, kupovanjem zemljišta i priznanjem naroda i drugih država. No talijanska vlada otela je od pape godine 1871. Rim i državicu, te je papa sve do godine 1929. bio u svojoj zgradi u Vatikanu, kao sužanj, odakle nije izilazio. Tek je godine 1929. opet obnovljena papinska država, pa je papa opet postao posve slobodan vladar svoje države.*

Iznosimo ovdje i nekoje prigovore i na njih odgovaramo, dok na druge prigovore možemo crpsti odgovor iz iznesene već nauke o papinskoj vrhovnoj vlasti.

Bog je jedini nepogrješiv, kako može biti papa nepogrješiv ! Papa može sagriješiti kao i svaki drugi čovjek, te zato i on pere svoje grijehe i ljudske slabosti u sakramentu sv. ispovijedi. Katolici ne obožavaju papu ! Katolička nauka uči, da je papa neprevarljiv, kada kao vrhovni Učitelj Crkve Božje uči, što moramo

---

* Čitaj knjigu »Dr Andrija Spilletak: Papa Pijo XI.«, izdanu prilikom papinskog jubileja od Hrv. knjiž. Društva sv. Jeronima.

vjerovati i vršiti, da se spasimo. Ta je nauka i sadržana u sv. evanđelju u riječima, kojima je Spasitelj postavio sv. Petra i njegove nasljednike temeljem i pastirom Crkve. Kakav bi to bio temelj, koga bi mogle usklimati neistina i laž? Kakav bi to papa bio pastir duša, koji bi vjernike vodio na otrovnu pašu, da ih hrani laži mjesto istinom? A i sv. oci sa istoka i zapada, kao sv. Jeronim i sv. Bazilije, javno ističu neprevarljivost rimskog pape. Poznata je izjava sv. Augustina za vjerske rasprave: »Kada Rim izreče presudu, svaka je rasprava dovršena.« I povijest nam do sada ne može navesti nikakav slučaj, da bi ijedan papa, pa makar bio i najgori, naučavao krive ćudoredne i vjerske nauke. Nekoji slučajevi, koji se tobože navađaju, ništa ne dokazuju, jer za te se slučajeve zna, da papa nije govorio kao vrhovni Učitelj Crkve, nego su to bile odluke njegovih pomoćnih ureda.

Ali eto Strossmayer je bio protiv papine neprevarljivosti! Biskup Strossmayer bio je veliki Hrvat, koji nas je svojim velikim radom i djelima (sveučilište, akademija, galerija slika) uveo u kolo svjetskih naobraženih naroda, a bio je i veliki katolički biskup radeći na vjerskom ujedinjenju svih Slavena u rimokatoličkoj Crkvi. Najprije su naši slobodni mislioci, a onda današnji starokatolici, htjeli danas iz njega napraviti borca protiv Rima, ali sva ta njihova vika satkana je samo na njihovim željama i neistinama. Istina je samo to, da je Strossmayer na zadnjem općenitom saboru godine 1870. u Vatikanu ustao i govorio vrlo rječito proti proglašenju nauke o neprevarljivosti rimskih papa. Ali kad se sabor ipak odlučio za papinu neprevarljivost, biskup Strossmayer se pokorio toj odluci, pa je živo u svojim biskupskim poslanicama i na biskupskim pohodima razglabao i tumačio narodu ovu vjersku istinu. Sam je pak morao više puta da oprovrgne krive vijesti i spise, koje su njegovi protivnici o njemu širili.

Kako se može papa zvati sveti Otac, kad ima toliko zlih papa? Naziv »sveti« ne daje se osobi papinoj, nego službi, koju papa vrši. A njegova služba

doista je sveta, jer je vidljivi namjesnik Isusa Krista na zemlji. Zato se današnjem papi ne kaže sveti Pijo XI., jer bi se svetost pripisivala njegovoj osobi, nego se kaže: sveti otac papa Pijo XI., jer se svetost odnosi na službu. Baš kao što se naziv »Njegovo Veličanstvo« za kralja ili »gospodin« za ministra ne odnosi na osobu, jer smo svi pred Bogom jednaki, nego se odnosi na čast i dužnost, koju obnašaju. To vrijedi isto i za počasti, koje se papi iskazuju, kada ga tko posjeti. Od 260 papa ima vrlo malo zlih papa i na prst jedne ruke mogli bismo ih prebrojiti. Ali nijedan nije bio tako zao, da bi kušao kvariti nauku Kristovu ili bi učio šta nećudoredna i griješna. Baš zli pape pokazuju, da Božji duh vlada sv. Crkvom, kada ju ni griješni ljudi nijesu mogli uništiti.

Papa je uvijek Talijan! Kako smo mi krvni neprijatelji još od davnine naših najbližih prekomorskih susjeda Talijana, misle nekoji, da bi takva pojava morala biti dovoljna, da nas otrgne od rimskog pape. Po volji Kristovoj onaj je papa, koji nasljeđuje sv. Petra na njegovoj biskupskoj stolici u Rimu, gdje je Petar 67. godine umro mučeničkom smrću. Rim je u Italiji, pa je i razumljivo, da za rimskog biskupa bude izabran obično Rimljanin ili čovjek iz onih krajeva. Da je sv. Petar umro u Lijonu, Parizu, Berlinu ili Zagrebu, bio bi onda lijonski, pariški, berlinski ili zagrebački biskup papa cijele Crkve. Koje čudo, da bi onda Parižlije birali Francuza, a Zagrepčani Hrvata? Ali nije istina, da su pape samo Talijani. Bilo ih je Francuza, Engleza, Nijemaca i iz naših dalmatinskih krajeva. Što se baš u zadnje vrijeme biraju ponajviše iz Italije, leži uzrok u teškim tamošnjim prilikama. Već je sadanja talijanska vlada oduzimala papi slobodu, da nije mogao nikud iz svog stana u Vatikanu, a da nije iz Italije, bila bi ga prognala i zaplijenila sve, što su veliki pape u Rimu posagradili i skupili, i papa bi bio bjegunac bez krova. Nijedna država ne bi ni prstom makla, jer bi to pitanje smatrala nutarnjim pitanjem kraljevine Italije. Zašto nije papa Talijan kamen smutnje za Francuze, Nijemce, Ameri-

čane i ostale velike narode ? Čudno je, da se mi mali narod toliko radi toga uzvrpoljimo. Veliki katolički narodi gledaju u papi ne Talijana, nego sv. Oca svih pravovjernih katolika, koji kao glava Crkve stoji iznad svih politika, država i narodnosti. On se jednako brine za bogate američke katolike, za kulturne Nijemce, za siromašne slavenske narode kao i za novokrštenog Crnca ili Indijanca. Baš zato, jer papa ne će da bude samo Talijan, nego u prvom redu otac svega kršćanstva, digli su se proti njemu u prvom redu u Italiji slobodni zidari (framazuni) a sada fašisti, i proganjaju njegove katoličke organizacije. Mi se Hrvati-katolici damo vrlo lako nauckati od naših bezvjeraca, koji, dok psuju na papu Talijana, u isto vrijeme hvale Talijane, nazivaju ih našim prijateljima, primaju njihova odličja i sklapaju s njima vrlo unosne poslove za svoj džep, a na štetu hrvatskoga naroda.

Oglušimo se vici protivnika sv. Oca i ostanimo poput svojih pradjedova vjerni papi i vječnom gradu Rimu, središtu naše sv. Crkve. Molimo se za sv. Oca, da za našu sreću pase stado Kristovo ! Bog ga uzdržao i poživio !

NEKATOLIČKE CRKVE I SLJEDBE.

Nakon što smo se uvjerili, da je naša rimokatolička Crkva prava Kristova Crkva, možemo ogledati i ostale glavnije crkve i vjeroispovijesti na svijetu i u našim krajevima, da im vidimo sudbinu, koja ih je stigla, otkako su se odijelili od vjernoga stada Kristova.

Istočna, pravoslavna crkva počela se dijeliti od zapadne Crkve uplitanjem grčkih careva u Carigradu u crkvene stvari za vrijeme Focija (870. godine). Njega nije htio sveti i mudri Nikola I., rimski papa, da potvrdi za carigradskog patrijarhu, jer je bio nasilno izabran i jer je zakoniti patrijarha Ignacije još živ bio. Zato se Focije, poduprt od carske vlasti, odmetne od pape, a s njim velik broj biskupa. Nakon neuspjelih pokušaja pomirenja i sloge konačno patrijarh

Mihajlo Cerularije oko godine 1054. otkaže papi poslušnost i proglasi svoju stolicu vrhovnom glavom čitave Crkve. Grčki carevi pomagali su carigradske patrijarhe, te je taj bio prvi dostojanstvenik u državi iza cara. Po želji carevoj, koji ih je namještao, dobivali su veliku moć i razvijali silni sjaj, ali su morali biti potpuno odani caru i oruđe u njegovim rukama. Pod njegovu vlast spali su svi patrijarsi i biskupi na Istoku. Slavenski narodi, koji su došli baš tada iz pradomovine u Evropu : kao Rusi, Srbi, Bugari primili su sv. krštenje iz Carigrada i pali pod vlast carigradskog patrijarha. Ali kad je sjaj grčke carske vlasti počeo tamniti, otcijepio se narod po narod od tuđinske carigradske duhovne vlasti i stvorili su svoje zasebne ili tobožnje narodne crkve. Prva je taj korak učinila ruska crkva već koncem šestnaestog stoljeća, a u devetnaestom stoljeću povele se za njom grčka, bugarska, rumunjska i srpska crkva. Da ne upanu kod takvog cijepanja u prokletstvo, morali su dati novčanu odštetu carigradskom patrijarhi kao na pr. sadašnja srpsko-pravoslavna crkva u visini svote od sedam i pol milijuna franaka.

Istočne crkve vrlo su ovisne o državnoj vlasti i vladi. U vjerskoj nauci i sakramentima slažu se sa naukom katoličke crkve, osim što ne vjeruju u izlazak Duha Svetoga od Oca i Sina i u vrhovnu papinsku vlast i nepogrješivost. Kod krštenja zaronjuju u vodu, potvrdu dijele odmah iza krštenja,a sakramenat pokore dijele redovito neoženjeni monasi, iz čije se sredine obično uzimlju i episkopi (vladike). Svjetovni svećenici žene se prije ređenja. Lijepi broj članova istočno-pravoslavne crkve prešao je u katoličku Crkvu, ali su zadržali svoj lijepi i slikoviti obred u bogoslužju, te se zovu : sjedinjeni ili grkokatolici. Kod nas Hrvata imaju jednu biskupiju sa sijelom u Križevcima. Grčki raskol naškodio je najviše balkanskim Slavenima, jer smo danas pocijepani u katolike i istočno-pravoslavne. Molimo se slavenskoj braći i apostolima svetog vjerskog jedinstva svetom Ćirilu i Metodiju te sv. Josafatu, da sjedine svojim zagovorom u ovčarnici Kristovoj sve Slavene.

Starokatolička vjera nikla je pred pedeset godina u Njemačkoj u oholim glavama nekojih njemačkih profesora, jer su bili povrijeđeni, što nijesu bili pozvani na općeniti crkveni sabor u Rim godine 1869. Njemačka ih je vlada (protestantski ministar Bismark) silno pomagala u otimanju katoličkih crkava i imanja, bogato ih naplaćivala iz katoličkog državnog proračuna. No katolički ih narod nije htio da primi, jer je vidio, da je njihova vjera prkos-vjera ili bolje nevjera. Ima ih na svijetu svega 130.000.

I u hrvatskim krajevima nekoji su svećenici bili nezadovoljni, da moraju moliti, živjeti u beženstvu, slušati duhovne glavare, te su počeli iza rata, da žute kao lišće u jeseni, pa su stvorili neki pokret, koji je vođa hrv. katoličke omladine dr. Rogulja pronicavo nazvao »žuti pokret«. Opomenuti od crkvene vlasti mnogi su se svećenici vratili svetom posluhu i kreposnom životu, samo je vrlo mali broj i dalje htio prkositi, dok nijesu bili izagnani iz katoličke Crkve. Utekoše se u pomoć državi, i država ih prizna kao starokatoličku vjeru, te ih pomaže nerazmjerno mnogo našim katoličkim novcem i našim doprinosima za državu. Svejedno: pristaša ima vrlo malo (3.500), ponajviše onakih, koji se hoće rastaviti od svoga ženidbenog druga, i svećenika, koji su već živjeli ili htjeli živjeti protiv uredbe Crkve sa ženom.

Htjeli bi, da budu katolici i kao takvi se izdaju, makar nijesu. Ženidba kod njih nije sv. Sakramenat, nemaju sv. ispovijedi, ne priznaju sv. Petra i njegovog nasljednika sv. Oca Papu za vrhovnog glavara Crkve, ne priznaju pet crkvenih zapovijedi. Njihova je vjera mješavina njemačkog protestantizma i grčkog (bizantskog) pravoslavlja, ako oni uopće znadu, što smiju a što ne smiju vjerovati. U hrvatskim krajevima unijeli su u narod mnogo smutnje i trzavica, cjepkaju vjekovno jedinstvo vjersko hrvatskog naroda od doba kralja Tomislava. Počeci njihove vjere rodili su se ne kao katolička Crkva u mučeničkoj krvi i svetosti svetaca nego u nečasnim ljudskim slabostima. Nijedan hrvatski katolički biskup nije im nasjeo, pa su odveli

jednog svog svećenika u strani kraj, da im se tamo nezakonito zaredi. Među pravim Hrvatima starokatolicizam je osuđen na brzu propast i smrt, jer u njemu vide Hrvati putokaz u pravoslavlje. I ako ih je malo, stvaraju bune u svojoj crkvi i prave rascijep, te se već raspadaju.

Njemačka protestantska crkva osnovana je po Martinu Luteru početkom 1517. godine. On je bio redovnik, a onda je pogazio svoje zavjete i oženio se sa pobjeglom redovnicom. Proglasili su slobodu a ne istinu kao glavno pravilo u svojoj vjeri, a iz toga pravila rodilo se veliko bezvjerje. Dapače i među njihovim tobožnjim svećenicima ima ih već mnogo, koji niječu, da je Krist Bog. Zabacuju sve sakramente osim krsta, te sv. misu, svećeništvo i štovanje svetaca. U Njemačkoj imadu 26 neovisnih zemaljskih crkava. Vjeru izjeda bezvjerje i rastvaranje u bezbrojne manje sljedbe, ali sve su složne u borbi i protestu protiv katoličke Crkve i zato su nazvani protestantima. Njemačka broji 42 milijuna protestanata i 21 milijun katolika.

Englesko-američka protestantska crkva. Kralj Henrik osmi otcijepi svoju zemlju Englesku od rimokatoličke Crkve godine 1534. Kad naime papa nije htio da razriješi pravu i valjanu ženidbu kraljevu, proglasi se sam Henrik za vrhovnu glavu engleske crkve. Tko se nije tome htio pokoriti, dade ga smaknuti. U tom bijesu na katolike slijedila ga je i njegova nasljednica nezakonita kći Elizabeta. Osobito su proganjali dobre katolike Irce, koji su istom godine 1922. dobili svoju vjersku slobodu. Engleski katolici dobili su je stotinu godina prije. Engleska crkva zadržala je tobože još sv. misu, ispovijed, štovanje svetaca i Tijelovo. Ali što im sve to koristi, kad njihovi biskupi i svećenici nijesu valjano zaređeni! Stoga mnogi prelaze u katoličku Crkvu. Kardinali Newman, Wiseman i Manning bili su obraćenici. U sjevernoj Americi u jednoj godini prešlo ih je u našu Crkvu preko tri sto i dvadeset hiljada.

Osim ovih crkava poznate su još sljedbe : metodisti i adventisti. Metodisti imaju svoj početak iz jed-

nog engleskog društva, koje je vodilo strogi i pobožni vjerski život po stalnom pravilu i načinu (metoda). Otcijepili su se od engleske protest. crkve, a ima ih na svijetu do 28 milijuna pristaša. K njima se ubrajaju i članovi vojske Spasa. Njihovo je životno pravilo uređeno po vojničku, te se vrhovna glava zove general. U velikim gradovima rade vrlo korisno pobijajući pijanstvo i nećudoređe. Kako obiluju novcem, otvaraju pučke kuhinje, zavode za omladinu, te se tako uvlače među katolike.

Adventisti su protestantska sljedba. Oni proriču skoru propast svijeta, opisuju u lijepim knjigama brzi ponovni dolazak Kristov i tisućgodišnje njegovo kraljevstvo. U svojim opisima i proročanstvima nijesu sretne ruke: najprije su prorekli godinu 1874., onda 1914., te konačno 1926. kao konac svijeta. Svetkuju subotu a ne nedjelju.

S inovjernicima katolik će postupati, kako ga upućuje Crkva. Njihovim agitatorima zatvorit ćemo vrata svojih kuća i svoje uši. Ne sklapaj s njima mješovitih ženidaba, t. j. neka katolik ne uzima za drugaricu života nekatolikinju, niti neka katolikinja ne polazi za nekatolika. Zašto da vuku zajedno jaram sa inovjercima?

KATOLIČKI SVEĆENIK.

Iza napadaja na sv. Oca redaju se ponajljući i najžešći napadaji na kat. svećenika. Znaju neprijatelji sv. vjere: tko hoće razoriti Crkvu, počinje s napadajem na njene svećenike. Ubiješ li pastira, ovce će se i same razbježati. Oni štede rabine, protestantske pastore i pravoslavne sveštenike i svu mržnju i nezasitni bijes iskaljuju na katoličkom svećenstvu. Traže i najmanje mane svećenikove, da ih uvećaju i rastrube po čitavom svijetu preko novinstva i slika. Ako nema nikakvih istinitih pogrješaka, tada se stvaraju klevete, koje putuju od grada do grada, od sela do sela, i nitko se ne usudi dignuti svoj glas za obranu

časti katol. svećenika. A kad dođu preokreti i bune, najprije dolaze na red »crni« i njihova se krv prva lijeva. To se događa eto i u »slobodnom i prosvijetljenom« dvadesetom stoljeću u Meksiku. Pogriješi li jedan svećenik, grijeh se njegov upisuje u zlo čitavom svećeničkom staležu, a kad se već vremenom preko njega prešlo, opet se ponovo prigrijava i uvećava. Dokaže li se poslije, da su sve glasine bile prosta laž i izmišljotina, bezvjerske se novine i grlati govornici ni ne osvrću na pobjedu pravde i istine.

Katolički narod oduvijek poštuje katoličke svećenike. Njega ne zbunjuje, što se zla čeljad nabacuje blatom na službenike oltara i učenike Kristove. Sam Spasitelj, prvi i najveći svećenik, bio je oklevetan, progonjen i na križ razapet. Katolički puk zna, da ni Isusovim učenicima ne može biti bolje, jer je Krist kazao: »Nije sluga veći od svoga gospodara. Ako su mene progonili, i vas će progoniti. Kad biste bili od ljudi, svijet bi svoje ljubio, a kako nijeste od svijeta, nego sam vas ja izabrao iz svijeta, zato svijet mrzi na vas«. (Iv. 15, 19. 20.).

Svećenik je pozvan od Boga u svetište Gospodnje, jer tko bi se usudio na sebe primiti tako velike i odgovorne dužnosti, ako ga ne bi sam veliki svećenik Isus Krist pozvao i dao mu dovoljno milosti za sveto zvanje. Svećenik je posrednik između neba i zemlje, jer prikazuje svakim danom sv. žrtvu novoga zavjeta t. j. sv. misu. Obnavlja nekrvnim načinom istu žrtvu, koju je Krist prikazao žrtvovavši sebe na križu krvnim načinom. A time sipa blagoslov na sve vjernike za njihovo vremensko i duhovno dobro, te koristi pokojnicima. Preko naših svećenika u našim hramovima i crkvama stoluje u svetohraništu Spasitelj, kamo se u nedjelju i blagdane, a gdjegdje i svakim danom, sakupljamo, da sazovemo blagoslov Božji na sebe i na svoje, te da izmolimo izmirenje. Samo desnica katoličkog svećenika rješava pokajnika i najtežih grijeha, vraća mir u dušu, slogu u obitelj, red i poredak u zajedničkom životu. Usne njegove i jezik

drobe hljeb riječi Božje, svetu i veselu evanđeosku vijest, svima bez razlike staležima.

Svećenici su biskupovi pomoćnici, jer biskup ne može sam po čitavoj biskupiji propovijedati, krstiti i dijeliti ostale sv. sakramente. Zato postavlja na pojedine župe župnike i dijeli im po potrebi mlađe svećenike kao kapelane; nekoje postavi kao vjeroučitelje, da po školama tumače kršćanske istine mladeži, a nekoje zadrži u svom gradu, da mu kao kanonici pomognu u upravljanju biskupije. Samo oni svećenici zakonito vrše svoje dužnosti, koje je poslao njihov vlastiti biskup.

Katolika prati svećenik od zipke pa do groba djelima Božje milosti i dobrote. Svećenik je najbliži svom narodu, ima srca za njegove tjelesne nevolje i za spas njegove duše rado žrtvuje i svoj život. Stoga u svećenički stalež stupaju sinovi seljačkih i kneževskih roditelja te bogatijih i siromašnijih građana. I katolički puk vidi to i osjeća, zato ljubi i štuje svoga duhovnog oca i službenika sv. Crkve i pokazuje ljubav na vanjski način. Tako je neki odlični veletržac uvijek s poštovanjem poljubio ruku svećeniku, kad bi mu se god pružila prilika. Kad mu je neki prijatelj predbacio, da je to pretjerano, odgovorio je pobožni muž: »Posvećena desnica svećenikova vrelo je nebrojenih milosti za mene i za svakoga katolika«. Pa i sami nesretnici, koji su se ogriješili o zakon ljudski i Božji, katkada javno ispovijedaju štovanje spram svećenika. Jedan takav govorio je prije izvršenja smrtne osude svojim utamničenim drugovima: »Drugovi, kada se ide u smrt, ne laže se; dajte, da vam zato kažem, prije nego stupim pred lice vječne pravde, koja su dva naša najbolja prijatelja. To su: svećenik i raspelo.«

Pogledajmo bez straha u oči nekojim prigovorima na katoličko svećenstvo!

Zašto se svećenici katolički ne žene? Ima više dubokih i svetih razloga za beženstvo katol. svećenstva. U prvom redu iz želje, da nasljeduju Isusa Krista, koji je sam bio neženja i sin Djevice, te više puta

sam i preko apostola Pavla preporučio djevičanstvo. Tko će poslušati Spasiteljev savjet, ako ne oni, koji su najbliži Svetištu. Svećenik treba propovijedati više životom i primjerom nego riječju. Beženstvom propovijeda vrijednost žrtve samoga sebe, pobjedu duha nad tijelom, kori raspuštene, potiče dobre. Svećenik je kao svjetionik na uzburkanom moru ljudske zlobe i raspojasanosti. Svećenik mora posvećivati. Usta, koja izgovaraju presvete riječi euharistijske žrtve ne smiju se izložiti drugoj sjetilnoj ljubavi. Njegovo srce mora pripadati posvema i isključivo velikom Svećeniku. Svećenik mora ispovijedati. Zamislite se malo, da li bi mladež, odrastao muž, majka obitelji, dolazili i saopćivali najveće tajne svoga srca, svoje mane i grijehe mladome svećeniku, koji ima kod kuće ženu? Već je i neki protestantski pisac na ovo pitanje pametno primijetio: kad je Luter jednom dao svome svećenstvu žene, bilo je prirodno, da u protestantizmu dokine tajnu ispovijedi. Time je i odnio kršćanskom svećeniku sav njegov ponos i duhovnu pomoć. Mi opažamo i kod pravoslavnoga svijeta, da sve manje polaze na ispovijed svojim oženjenim parosima, te se radije u pitanju savjesti obraćaju na svoje neoženjene kaluđere. A i sama pravoslavna crkva daje prednost neoženjenom svećenstvu, ukoliko samo oni mogu biti episkopi, te ne dopušta ženidbu iza ređenja, ni ponovnu ženidbu sveštenika-udovaca. Konačno, da iznesemo pred katol. puk pitanje: želi li oženjeno ili neoženjeno svećenstvo, velika većina odlučila bi se za neoženjeno svećenstvo. U ovom je slučaju glas naroda — glas Božji.

Ukinite beženstvo kod svećenstva i ne će biti toliko tako zvanih svećeničkih sablazni! Dobro, ali onda bi trebalo uništiti i sve brakove, jer se događa toliko bračnih svađa, tučnjava, rastava i ostalih škandala za djecu i okolicu. Trebalo bi odrubiti sve glave, jer nas često glava boli; izvaditi sve zube, jer nas katkada bole itd.! Ako na žalost i ima slučajeva povrede svećeničke čistoće, što bezvjerske novine na veliko opisuju pretjerujući i u broju i u načinu,

zašto se u isti čas ne vagne i korist, za pojedinca i narode, svećeničkog beženstva? Svećenik ima veliku obitelj vjernika i zato je on duhovni otac; radi nje ostaje i neženja. I doista, baš kao neženja može se, lišen običnih i zemaljskih veza obitelji, da žrtvuje za obitelj, za sirotu, za bolesne i nemoćne zaboravljajući posvema na sebe. Tko se više brinuo i brine se za tjelesno dobro vršeći djela milosrđa nego naše katoličko svećenstvo u davnini i sada? može ponosom pitati svaki katolik!

Beženstvo je ludo, jer je protiv prirode. Tako kažu naši bezvjerci, koji možda i u svom zakonitom braku traže grješne naslade po tuđim ognjištima, ili kao neženje rasipavaju svoju muževnu snagu u ludom grijehu, pa se ovom rečenicom hoće da ispričaju. Mi vjerujemo više Isusu Kristu, koji je i sam bio neženja i beženstvo preporučio. On nam ne bi preporučio nešta neprirodno. Kršćanin, iako pripoznaje u sebi zakon puti i tijela, zna ipak dobro, da ima obilje nadnaravnih sredstava: molitva, post, ispovijed, pričest, koji mu omogućuju, da uspješno vodi taj boj proti nečistoći i putenosti.

Čemu posjedi svećenstvu? Veoma je raširena židovska i framazunska krilatica, da su crkvena imanja prevelika i neiskorišćena. Crkvena imanja zovu oni »mrtvom rukom«. Hoće reći time, da su crkvena imanja kao mrtva ruka, koja ne može da radi i koristi, premda je od Boga stvorena za rad.

Ne stoji, da su crkvena imanja prevelika. To je stara kleveta. Pri koncu 19. stoljeća dizala je židovsko-framazunska javnost veliku viku o neizmjernom bogatstvu katol. Crkve u Francuskoj. I oteli su Crkvi sva njezina imanja, pa i same crkve. Tom se prigodom službeno proračunalo, da je 160.000 francuskih vjerskih redovnika posjedovalo imanja u ukupnoj vrijednosti od jedne milijarde franaka. Od toga je bilo 40.000 hektara zemljišta. A u isto vrijeme je sam pariški židov Rotšild posjedovao 180.000 hektara zemljišta uz 10 milijardi franaka ostalog imetka. O tome se šutilo i u njegov imutak nije nitko dirao. God.

1919. vikala je bezvjerska štampa o veličini crkvenih posjeda u Madžarskoj. A mukom je prelazila preko činjenica, da su posjedi židovskih banaka i njihovih dioničara tri puta veći od sveukupnog crkvenog imutka.

Nije istina, da je crkveni imutak »mrtva ruka«. Tolike životne potrebe ne namiruju se iz zraka nego po novcu. »Tko oltaru služi, od oltara neka i živi«, kazao je već apostol Pavao. Nije nagrada za sv. misu ili druge crkvene čine nikakva plaća, jer se duhovna dobra ne mogu naplatiti nikakvim novcem. Katol. vjernici drage volje žrtvuju za svoje svećenike, a mrmljaju samo oni, koji traže od svećenika, da razvije, na pr. kod pokopa njihove rodbine, sav crkveni sjaj, koji je sam po sebi nepotreban, zaboravljajući, da se suvišna pompa i sjaj mora svagdje nagraditi i da su »računi« drugih daleko »skuplji« od crkvenih.

Ruku na srce svi, koji se rugaju crkvenim naplatama i neka izjave, koliko su platili, kad su se išli ispovijedati, kad su se pričestili, kad su slušali sv. misu, kad su krstili ili potvrđivali dijete ? Neka kažu, koliko su potrošili, kad su stupili u vjerska društva, kada su slušali propovijedi na nedjelje ili za svečanih zborovanja i euharističkih kongresa na katol. Danu ? Zar su »platili« štogod, kad im je svećenik pohodio teško i zarazno bolesnog ukućanina ili kad ga je na samrtnom času spremio lijepo i smireno za dugi put u vječnost ? Neka odgovore, ako imaju poštenu svijest !

Crkva je svoja zemljišta i imanja stekla redovitim načinom kao što i drugi posjednici : darovnicama (zadužbinama) ili kupoprodajnim ugovorima. Imamo mnogo pisanih spomenika, gdje su već naši kraljevi i knezovi domaće krvi i pojedini mogućnici Crkvi poklanjali svoja imanja za molitve i čitanje sv. misa za ispokoj darovateljeve duše. Crkva nije prevarom, krađom ili oružjem došla u posjed svojih imanja. Crkovnjaci su osobitim marom njegovali svoja imanja i zato su im gospodarstva bila uzorna. Od toga se uzdržavalo svećenstvo po evanđeoskom propisu, pa tko oltaru služi, od oltara treba da i živi ; uzdržavala se crkva i služba Božja, školovali su se nebro-

jeni seljački sinovi narodni i hranila se seoska i gradska sirotinja. Korist od tih imanja nije išla, za razliku od imanja svjetovnih veleposjednika, u korist jedne osobe ili obitelji, nego se upotrebljavala za opće i narodno dobro. Crkveni ljudi znali su se lišiti svojih imanja i bili su gladni kruha, da potpomognu borbu proti nekrstu i podignu narodnu prosvjetu.

Makar da dandanas Crkva u Hrvatskoj ima samo u nekojim svojim dijelovima nešto posjeda, koji daleko zaostaju za velikim imanjima grofova i vlastele, ona je u većini danas tako siromašna, da nam se crkve ruše, a svećenstvo grize u studeni tešku i crnu koru kruha. Zato bi se sa agrarnom reformom u prvom redu moralo pripomoći siromašnom svećenstvu naše domovine.

Međutim kat. Crkva, kad je u korist siromašnog i seljačkog puka, ne boji se podvrći svoj posjed pravednoj agrarnoj reformi. Crkva je i svoje posuđe žrtvovala za gladne i osiromašjele krajeve. A pravda zahtijeva, da se u prvom redu ostavi Crkvi ona veličina zemljišta, koja joj je potrebna za pristojnu ishranu njezinih službenika, uzdržavanje svećeničkog podmlatka, dijeljenje potpora za korisne katoličke narodne stvari i milostinje. Nadalje traži pravda, da kat. crkveno zemljište dobiju u prvom redu katolici seljaci i težaci, koji će zemlju sami obrađivati, a ne nekatolici ili oni, koji otkupljenu zemlju ponovno daju u zakup. Konačno treba dati Crkvi za njezino zemljište razmjernu odštetu. Ako seljak ili težak ne može sam da isplati, država, koja se ima brinuti za opće dobro, mora mu namaknuti sredstava za otkup zemlje. Država bi godišnje, mjesto prevelikih izdataka za koješta, doznačila neku pripomoćnu svotu zadrugama, koje bi seljaku radi te pripomoći uz vrlo jeftini zajam omogućile postepenu isplatu otkupnine. Nipošto se ne bi smjelo događati, da država naprosto bez otštete otme Crkvi zemljište i da ga preko političkih agitatora dijeli kome kapom a kome šakom, dok sirotinja i dalje ostaje, da strada. Ako su velika imanja štetna za narodno gospodarstvo, i ako sitna gospodar-

stva stvaraju seljački proletarijat, onda neka država dijeli najprije svoja velika imanja, koja su svakojako upravljana i neka se donesu zdravi društveni zakoni o testamentima, o izvozu i uvozu itd. Seljaci udruženi u svoje seljačke komore i u gospodarskoj skupštini mogli bi stvarati takve zakone. Inače će se oduzimanjem crkvenog zemljišta još više uvećati seljačka bijeda.

Svećenik je krvnik seljačkog narodnog vođe, opetuje se danas stara neistina. Matija Gubec bio je uz svoje drugove Ivana Pasanca, Iliju Gregorića i Ivana Mogaića vođa ustanka hrvatskih seljaka godine 1573. Hrvatski seljaci ustadoše protiv vlastele za staru pravicu. Htjeli su jednakost u dužnostima i jednakost u pravima. Povod im je dao zloglasni hrvatski velikaš Franjo Tahi iz Donje Stubice, koji je bičevao i prodavao kmetove, otimao žene i djevojke i seljačko blago. Nadbiskup Antun Vrančić piše caru Maksimilijanu: »Neka mi vjeruje vaše veličanstvo, seljaci se ne tuže bez razloga. Jer kod nas bolje i čestitije postupkaju gospodari s marvom, nego vlastela s ovakim podanicima.« Makar, da je seljak Ilija Gregorić sastavio vješti ratni nacrt, ustanak nije uspio, jer su se iznevjerili uskoci i štajerski kmetovi, a i sami seljaci nijesu bili izvježbani u oružju, te ih stoga Gašpar Alapić hametom potuče 9. veljače. Seljaci su se borili kao lavovi, te ih pogibe do 6.000. Matiju Gubca uhvatiše, a onda ga izmrcvariše, te ga kao tobožnjeg seljačkog kralja okruniše užarenom željeznom krunom i raščetvoriše tijelo kao razbojniku. Dok su Gubcu sudili, bio je hrvatskim banom biskup Juraj Drašković. Njegova je mudrost i poštena uprava bila poznata na daleko, bio je učen i pobožan, pa je njegova učenost i svetost bila priznata od svega svijeta. Biskup Drašković je htio lijepim načinom, da se utiša ustanak i da se seljacima dade pravica. Zato im je slao svećenike i svjetovnjake za savjetnike, ročio ih je k sebi, jamčio im je slobodan dolazak i odlazak. Dapače, prije nego će hrvatski narod smaknuti Gubca, tražio je pomilovanje u kralja Maksimilijana. Kraljevski povjerenici nijesu mnogo marili za njegove banska

prava i biskupsko dostojanstvo, nego na okrutan, onda uobičajeni način, pogubiše Gubca. Plemstvo se osvetilo grozno seljačkom vođi, s jedne strane zato, jer su i nekoji seljaci u ustanku činili krivice, a s druge strane radi toga, što su držali, da seljaci hoće istrijebiti svu vlastelu i njihove porodice, što dakako, nije bilo istinito. Strašnoj smrti Matije Gubca krivo je dakle hrvatsko plemstvo i nasilni povjerenici kralja Habzburga Maksimilijana. Biskup i ban Drašković dao je za sirotinju seljačku sve svoje imanje i novac, pa nije imao ni toliko dohodaka, da bi mogao nabaviti jelo za svoj stol, kako nas izvješćuju njegovi nepristrani suvremenici.

Kako je svećenička služba i zvanje uzvišeno i sveto, malo se danas mladića, osobito kod nas, posvećuje tom najčasnijem i najljepšem pozivu. Naši biskupi posagradiše sjemeništa, gdje će se mladići već od mladih nogu uzgajati za svećenički stalež. Pomognimo doprinosima uzdržavanje svećeničkog podmlatka, ili još više pobožnom molitvom. Teško narodu, koji nema svećenika ! Ako vidimo, da koji svećenik ne hoda Božjim putem, ne treba njegove mane staviti na zvono, radije ih kaži gospodinu dekanu ili samom biskupu. Biskup će sve poduzeti, da se popravi; ako ne bi ništa pomoglo, on će ga odstraniti. Mi se molimo za zabludjelog pastira i mislimo : pao je radi ljudske slabosti. Dignut će se i bit će s nama grješnicima još milostiviji, jer će znati iz vlastitog iskustva što je napast i ljudska slabost.

ŽIVOTNA SNAGA KATOLIČKE CRKVE.

Predbacuje se često katolicima, da im Crkva ubija volju i smisao za život, za društvo i bližnjega. Ipak nije tako. Istina je, da kat. Crkva uči svoje vjernike, da je ovaj život samo priprava za budući život u nebu i da mi nemamo ovdje stalna boravišta, nego smo samo putnici na prolazu. Crkva se bori ponajprije za kraljevstvo Božje i pravdu Božju. Ali je u isto

vrijeme kat. nauka, da se dobrim djelima pripravljamo za vječnost, te da razumno ljubimo sebe i bližnjega dobrim djelima. Katoliku je bližnji svaki čovjek, bio on prijatelj ili neprijatelj. Baš po toj nauci i njezinim plodovima naša katol. Crkva, po riječima velikih ljudi, zasadila je sreću i na ovom svijetu, te je u tom nadvisila sve ostale crkve i vjere.

Duh Sveti, koga je Spasitelj svojoj Crkvi obećao i dao, upravlja Božjom Crkvom, otkako je na nju sašao na blagdan Duhova, zalijeva je i oplođuje kao kakvu plodorodnu njivu vodom sv. milosti, koja teče iz sedam sv. sakramenata. On ju oživljuje i posvećuje, poučava i blagosivlja. Duh Sveti je duša Crkve, koja djeluje u svakom živom članu Crkve.

Plod milosti Duha Svetoga jest krepost. Danas manjka čovječanstvu živih uzora kreposti, jer zlo hoće da svijetom prevlada. A eto iz krila katoličke Crkve je proizašlo u zadnje vrijeme preko 400 najkreposnijih uzora, koje mi štujemo kao svetice i svece. Oni su svojim žrtvama, svojim molitvama, svojim djelima i primjerom dozivali obilje Božjeg blagoslova na sveukupno čovječanstvo a svojima su suvremenicima bili stalni i živi poticaj za bolji i pravedniji život. Previše vidimo zla i previše osjećamo na svakom koraku, da nas grijeh tišti i sapinje, a u najsavršenijim sinovima i kćerima Crkve Božje gledamo pobjedu dobra nad zlim, čistoće, samoprijegora, vjernosti, savjesnog vršenja dužnosti, te se i mi sami onda lakše krećemo teškom stazom života, koju su nam oni utrli. Katolici se mogu podičiti svojim redovništvom, koje nas zavjetovanim siromaštvom, poslušnošću i čistoćom neprestano nuka, da pobijamo u sebi pohlepu naših očiju, pohotu tijela i oholost života, izvor tolikih svađa, ratova i nesreća. Mi imademo vjerska udruženja i katoličke staleške organizacije, imamo misijska društva, imamo pokret za duhovne vježbe i pokret za čestu sv. pričest, tolike lijepe nabožne glasnike i knjige, učenih i zabavnih, napisanih u kršćanskom duhu. Sve nas to popravlja, oplemenjuje i osvježuje za rad na duhovnu i tjelesnu korist našu

i bližnjega. Pod snagom svih tih sredstava duše su katoličke bodre, srce veselo, duh prepun novih poticaja i osnova za rad i posao prema riječima neumornog radnika u vinogradu Božjem sv. Ignacija, koji reče : »Radi mnogo i svestrano, kao da ćeš sto godina još živjeti, a moli pobožno i puno, kao da ćeš sjutra umrijeti«.

Tko ti čuva najsavjesnije bez oružja i bez vojske najdragocjenije zemaljsko blago na svijetu što ga imaš — život ? Zar ne kat. Crkva, koja po Božjem nalogu uči, da nijedan ubojica ne će imati udijela u kraljevstvu Božjem, makar izbjegao sudu ljudske pravde, nego će biti predan đavlu i slugama njegovim na vječne muke. Francuski bezbožnik Voltaire (čitaj : Volter) jednom je objedovao sa svojim prijateljima, koji su se izrugivali vjeri i Crkvi. Zamoli ih, da prestanu : »Pričekajte, dok moj sluga ode van sa podvorbom, jer bi me inače mogao noću ubiti.« Kad bi se živjelo po nauci Crkve, ne bi se dogodilo nikada umorstvo. Bez bojazni svatko bi nosio novac i život po najvećoj tami, a i kraljevi ne bi trebali toliko tajnih stražara za zaštitu svoga života. Danas se ubija za stotinjak dinara.

Što će ti sve zemaljsko blago, novac i ljepota, ako nemaš zdravlja i ako si prikovan uz krevet na teret sebi i drugima ? Zdravlje je, kaže se, pola života. Ako se prošetaš velikim gradskim bolnicama, pa upitaš liječnike ili same bolesnike za uzrok njihove bolesti, naći ćeš u velikom broju, da su sami griješili ili da trpe zle posljedice grijeha svoj h roditelja. Kad bi toliki i toliki poslušali glas sv. Majke Crkve, da poštuju šestu zapovijed Božju, ili da uživaju umjereno hranu i pilo, da ne živu rasipno, bilo bi na svijetu puno manje sušice, samoubojstava i tajnih bolesti. Poznato je, da su katolički krajevi daleko ćudoredniji ego krajevi ostalih vjeroispovijesti i da je katolički živalj mnogo zdraviji i otporniji za život. U miješanim krajevima ima katolika najmanje u bolnicama i ludnicama. Tako se ustanovi o u našim krajevima kao n. pr. u Bosni i Hercegovini, da od 10.000

osoba u godini dana umre od sušice: katolika samo 29, pravoslavnih 34 a muslimana 44. Sifilis napadno je proširen među muslimanima. Tako je u srezu Cazinu u zadnje 4 godine pred rat njegovano 3831 bolesnika ili 12 postotaka svega žiteljstva. Iza rata raširio se sifilis po neđim krajevima bosanske Posavine i istočne Bosne, najviše među pravoslavnima. Posve katolički srezovi kao Duvno, Livno, Ljubuški i Mostar potpuno su čisti od sifilisa. U miješanim srezovima, s katoličkom, većinom ponajviše su zaraženi muslimani, onda pravoslavni, a na trećem mjestu su katolici.

Dobri upliv Crkve opaža se i u širenju temeljne narodne prosvjete. Znano je, da u ovoj državi Srba, Hrvata i Slovenaca posvema katolički kraj mariborska oblast, nema ni jednoga nepismenjaka, jer svi znaju čitati i pisati. U Bosni ima nepismenih katolika 77.4%, pravoslavnih 89.9%, a muslimana 94%, po računu od 1920. godine. A po računu od godine 1923. polazi u školu najviše katoličke djece 47.7%, pravoslavne 38% a muslimanske samo 23%.

Tvoj imetak, mukom i trudom stečeno vlasništvo, zar ti ne čuva ponajbolje sv. Crkva? Da prevlada komunizam ili socijalizam, nepravedno bi dijelili drugi tvoj posjed i tvoju uštednju, a da prevladaju druge bezvjerske nauke, oduzeo bi ti kapitalizam sve i ostavio te sirotanom i robom na milost i nemilost. Ne strada li i ne gubi li u bunama i revoluciji najviše seljak i mali građanin, a Crkva eto uči poslušnost zakonitoj duhovnoj i svjetovnoj vlasti, da bude mir i poredak. Obitelj, koja je izvor snage i sreće svakog naroda, podgrizaju nesretne protukršćanske nauke, dopuštajući i zalažući se za rastavu i mnogoženstvo, dok ju Crkva štiti nerazrješivošću i posvećuje sakramentom. Da ne bi neki bogatiji slojevi ljenčarili i trošili goleme svote u pretjerane gozbe, odijela i zabave a sve na račun maloga čovjeka, nauka je katolička, da je svatko dužan raditi, da je milostinja prema sirotinji obvezatna, da su bratska ljubav, umjerenost i suzdržljivost u jelu i pilu i nošnji (modi) jedna od pr-

vih čovječanskih dužnosti. Takva crkvena nauka malo je pomalo već od davnine razbijala obruč poganskog naziranja na seljaka i siromašni puk, u koji su ih bili moćnici okovali i izrabljivali. U društvenom životu pod uplivom Crkve ukidalo se ropstvo te pravo i sila jačega (tko jači, taj kvači), radi kojih je seljak i građanin najviše trpio. Nauka katolička brani, da se država i vladar smatraju kakvim božanstvom, koji će žderati imutak podložnika, kao što je poganski bog Moloh žderao djecu. Crkva je naprotiv učila, da je dužnost države, da se brine za sve staleže, a ponajviše za seljaštvo i građanstvo, na kojima u glavnom i počiva država. Kad je Crkva imala u svijetu vlast, svojim je naredbama i kaznama iskorijenila privatne ratove, koji su se bili u narodu uvriježili te proždirali svakog desetog stanovnika, trgali ljude od ognjišta i polja a oduzimali svaku sigurnost selima i gradićima.

A koliko je obitelji stradalo radi lihve, kada su lihvare radi strahote nazivali trgovcima suza? Ne samo, da je Crkva pod smrtni grijeh branila lihvu, nego su njezini redovnici širili zadruge i zalagaonice (zvali su ih »brda milosrđa«), da preko njih oslobode sirotinju iz lihvarskih ruku. U povijesti se spominju kao branitelji i spasitelji naroda sv. Franjo, sv. Antun Padovanski, sv. Bernardo iz Siene i odgojitelj mladeži Bernardo iz Feltre.

Kad je razvojem prilika Crkva počela gubiti upliv na javni život, a prevladale bezvjerske i nekršćanske struje, osvanuli su crni dani za narod. Slobodu mu oduzeše vladari i država, a gospodarska prava bankiri, te je seljak danas bez samouprave a prezadužen do grla kao n. pr. kod nas, gdje seljački dug iznosi do 4 milijarde dinara.

Crkva je opazila, da narod bez njezine suradnje strada i propada, pa je ponukala katoličke naobražene svjetovnjake i svećenike, sve većinom seljačke sinove, da se dignu i da spasu, što se još dade spasti. Kristovi su se službenici bili zavukli u sakristiju i svetišta kao u zimske stanove, ali su čuli poziv pape Leona

XIII., koji im je doviknuo: »Hajdete narodu«. Papinim pozivom ubijeno je u klici ono pogubno načelo, što ga je katolicima uštrcavala država i kriva nauka nekih francuskih naučenjaka, da je svećenik samo za službu Božju, a katolik da je katolik samo dok je u crkvi. Kao da se djelovanje Crkve dade iscrpsti brigom za duše tako, te bi morala napustiti ono, što se odnosi i na zemaljski i smrtni život. S druge strane vapije narod Crkvi: »Branite nas i branit ćemo vas!« U katoličkim krajevima Njemačke, Austrije, Belgije, Holandije, Slovenije nikoše udruženja osnovana na kršćanskim i katoličkim načelima, koja se bore za pravice katoličkog naroda u gospodarstvu i politici i stoga se tamo bolje i sigurnije živi. Kršćanskom naukom prosvijetljeni seljaci nijesu preuzetni, da drže, da su oni jedini stalež na ovom svijetu, i znadu, da su laskavci i lašci, koji im tako govore. Znaju, da bi se takvi ljudi na njihovoj grbači htjeli popeti do vlasti u državi, do novaca i bogatstva na štetu seljačke sirotinje. Kršćansko seljaštvo hoće da u miru živi sa radništvom, obrtništvom i svojom kat. inteligencijom na korist svih staleža i zvanja, po načelima sv. Crkve.

Kod prosuđivanja gospodarskog djelovanja Crkve moramo dobro lučiti kapital i kapitalizam. Kapital je prišteđeni novac, koji se čuva u zalihi ili se pak njime radi, da se dobiju novi dohoci. Kapital je isto tako pravedan kao vlasništvo i pištednja, te je plod marljivosti i razboritosti. Proizlazi iz naravnog prava po kojem mora svatko izdržavati na životu sebe i svoje. Zato u Crkva nije nikada osuđivala kapital, nego je dapače sav zakonito dobiveni kapital dala u pobožne zaklade za izdržavanje sirota, nemoćnika, škola i drugih općih čovječanskih ustanova. Ako je tkogod htio, da se po savjetu Gospodina Isusa Krista, a ne po zapovijedi odreče svega kapitala, Crkva je takvo odricanje primila i preporučila u obliku katol. redovništva.

Kad se kapital zloupotrebljava, stvara se kapitalizam, a protiv toga se Crkva borila uvijek, a naročito se danas bori. Kapitalizam je prvorođeno čedo gospo-

darskog i protukršćanskog bezvjerstva, po kojem su sila i vlast jedino i pravo mjerilo svega života, a Bog, pravo, ćudoređe i zakon ne znače ništa. Kapitalizam ruši Boga, ruši ljubav prema sebi i bližnjemu. poništava sve zakone Božje i crkvene i snizuje vrijednost čovjeka na niže od vrijednosti stroja. Kapitalizam uči, da se ljudska snaga i vrijednost sastoji u proizvođenju novčanih dobara, te uzima radnika kao sredstvo proizvodnje i određuje mu nadnicu po zahtjevu poslodavca. Po kapitalizmu slobodno je povećavati kapital prijevarama na burzi, osnivanjem nepouzdanih društava, grabežljivim bankarskim kamatima, besavjesnom spekulacijom, lihvom, držanjem radnika kao u ropskom stanju. Kapitalizam je kriv tjelesnom propadanju pučanstva, silnom pomoru djece radi pomanjkanja dovoljne hrane, nebrojenim samoubojstvima radi bijede, propadanju obitelji radi majčinog rada u tvornicama i pomanjkanju pristojnog stanovanja. Kapitalizam je uzrok bunama, štrajkovima i sukobima između radnika i gospodara.

Dok su država, društvo i pojedinci sramotno poklekli pred božanstvom kapitalizma, katolička Crkva preko svih svojih sv. ustanova, sv. sabora i općenitog učenja tukla je u srce i žilu kucavicu kapitalizam govoreći cijelome svijetu : čovjek je iznad svih stvari, iznad svega novca i blaga i ništa nerazumna ne smije da mu gospodari, da bude vrijednije nego čovjek. Tko otima ili umanjuje zasluženu plaću, čini u nebo vapijući grijeh. Čovjek je jedino pokoran svome Stvoritelju, kome mora doći spasivši dušu svoju i tome konačnom cilju ima da se pokori i novac, znanje, vlast, snaga, posjed, kapital, država i sve što čovjek posjeduje. Sami socijalistički pisci moraju priznati, da je radništvo pod vodstvom Crkve pred 500 godina postiglo onu svrhu, za koju se sad bori. Onda se je radilo s manjim naporom i u kraćem radnom vremenu, a ipak je plaća bila veća, da su se radnici i obrtnici oblačili u samet i svilu. Kalfe su dobivali velike plaće i opskrbu, kakve nijesu imali nikada više ni prije ni poslije. Radost i zadovoljstvo vladalo je u svim

slojevima pučanstva, zato je život bio veseo, ali i čestit. Veliki papa Leon XIII. u svojim poslanicama pokazao je put, kojim će se i dandanas najuspješnije pobijati kapitalizam: strukovnom organizacijom radništva i zaštitnim zakonodavstvom. Papu su poslušale i liberalne države (Francuska), a katolici Austrije Njemačke, Belgije i Slovenije stvoriše takve strukovne organizacije, da je radni narod dobro zaštićen protiv kapitalističke more.

Koliko je samo zla spriječila i nepravda i štete poravnala sv. ispovijed? Svaki katolik znade, da ne može dobiti odriješenja za kradu ili za nepravedno štetovanje na tuđem imutku, ako nije štetu nadoknadio ili ukradenu stvar povratio. Nije čudo, ako nas novine tu i tamo obavijeste, kako su preko katol. ispovjednika povraćene ukradene svote. Tako je u Madrigu vraćena svota od 200.000 peseta, nekoj banci u Sardiniji 72 tisuće lira, jednoj trgovačkoj firmi u Njemačkoj 20 tisuća maraka, a nekoj banci u Monakovu 50 tisuća maraka preko siromašnog kapucina, koga je direktor banke već htio dati odstraniti držeći, da je došao prositi milostinju. Protestantske i pravoslavne bogatije obitelji izjavljuju, da vole katoličku služinčad, jer je poštenija, pa ako ukrade, svećenik ju na ispovijedi prinuka, da pokradeno povrati.

Što bi nam istom znala pričati bijeda, siromaštvo i bolest o životnoj sposobnosti katoličke Crkve? Koliko se samo dobrih i svetih žena, katol. redovnika i redovnica i drugih muževa skoro isključivo posvećuju čitav svoj život baš ovakvim nesretnim članovima ljudskog društva, a da ne govorimo o svestranom i djelotvornom milosrđu ostalih članova sv. Crkve! U našoj domovini imamo mi poznate sestre sv Vinka Paulskog i sv. Križa, koje podržavaju bolnice, pa ostale sestre sv. Krvi, sv. Josipa, Franjevke, Dominikanke, Kćeri Božje Ljubavi i druge pobožne redovnice, koje drže sirotišta, nahodišta, ubožnice i druge dobrotvorne zavode. Mi imademo oko 2.500 redovnica u stotinu njihovih kuća, koje dnevno poučavaju, njeguju i odgajaju do pedeset hiljada naše mladeži, bolesnika

i ubogara prehranjujući se radom svojih ruku nikome na teret.

U Fancuskoj imadu samo sestre sv. Vinka Paulskoga 2434 kuća, u kojima poučavaju 185 hiljada djece i njeguju 45.000 upisanih bolesnika. U Aziji i Sjevernoj Americi imaju iste sestre 328 kuće, gdje uzgajaju 32.970 djece sviju vjera i narodnosti, u bolnicama njeguju 79.900 ljudi a opskrbljuju lijekovima 2 milijuna i devet sto četrdeset i sedam hiljada bolesnika. U Austriji imaju redovnice na svojoj brizi 148 sirotišta, 13 nemoćnica, 11 ubožnice i preko 600 bolnica za raznovrsne bolesti. U samom Beču godišnje njeguju sestre 30.000 bolesnika, ishranjuju do 12.000 djece sirotinjske. Milosrdna braća u 50 godina djelovanja njegovala su 12 i pol milijuna dana sveukupno 750.000 bolesnika bez razlike vjere i narodnosti. Na čitavom svijetu ima 410.000 kat. redovnica koje dnevno njeguju i dvore do četiri milijuna bolesnika, unesrećenih, bijednika, ostavljenih, poludjelih, nejake dječice i sirota.

Nitko uopće ne može da izbroji koliko kat. Crkva preko svojih članova dijeli nevoljnom ljudskom rodu, jer njezini sinovi i kćeri rade prama onoj, da ne zna ljevica, što radi desnica. I druge neke vjere, a osobito državna vlast, hoće da oponašaju kat. Crkvu u djelotvornom milosrđu, ali ne uspijevaju, makar su bogatiji i moćniji nego kat. Crkva. Iskreni protivnici katoličke vjere javno priznavaju, da vjere i narodi, koji su se odijelili od rimske, katoličke Crkve samo se manjkavo i nesavršeno povađaju za velikodušnom ljubavi bližnjega naše Crkve. Oni tvrde, i to, da nijedna druga vjera nije se brinula niti će se brinuti u tolikoj mjeri za bijedno čovječanstvo, koliko rimokatolička Crkva.

Pa i jest tako! Prvu veliku bolnicu, kako nas povijest uči, podigao je sv. biskup Bazilije godine 370. pred vratima svoga biskupskog grada Cezareje. Samostanci Benediktinci uz svoje su samostane dizali ubožnice i sirotišta. U 12. i 13. stoljeću podigla je kršćanska ljubav oko 20 tisuća kuća za njegu gubavaca i usto premnoga nahodišta i bolnice. Crkva je bila uto-

čište roda ljudskoga, a vjernici su joj doprinosima i žrtvama omogućivali takav blagoslovljeni rad.

Osobito su se odlikovali pojedini članovi Crkve u radu za vremenitu sreću ljudsku. Tako je sveti časnik — pukovnik Sebastijan po tamnicama pohađao priznavaoce Kristove, da ih bolesne i mučilima izmučene krijepi i njeguje; sv. Ivan biskup, koji je odmah, čim je postao biskupom u Aleksandriji, popisao sve bolesnike i siromahe svoga grada, da njima žrtvuje sve svoje dohotke i svu svoju pomoć. Opat sv. Odilo dao je i sveto crkveno posuđe založiti, samo da pomogne pobijati kugu; sv. Elizabeta sama je dvorila kao kneginja najteže i najosornije bolesnike cjelivajući im rane i čirove. Češka nam povijest potvrđuje, da je sv. Većeslav, kralj i mučenik, po hladnim zimskim noćima sam pohađao bolesnike noseći im hranu i lijekove. Sveti Karlo Boromejski založio je svoje imanje i svoj biskupski štap i prsten, da pomogne bolesnicima, kad je izbila u Milanu kuga. Sam je okuženike dvorio, kao i njegov rođak isusovac sv. Alojzije u Rimu, koji je zaražen od kuge i umro. Kroz ruke sv. Vinka Paulskoga prošlo je do 30 milijuna franaka u korist siromaha i bolesnika. Sv. Bernardo u neke bi dane nahranio do 18 hiljada gladnih, a biskup Julije iz Vircburga uredio je bolnicu, u kojoj je godišnje liječio do 3000 stalnih i do 20000 prolaznih bolesnika bez razlike vjere i narodnosti. U Rimu je papa sam izdržavao do 20 dobro uređenih bolnica. Don Bosco (čitaj: Bosko) sakupio je i porazdijelio sirotinji 80 milijuna lira i ostavio po svojoj smrti red Salezijanaca sa 152 kuće te 130.000 gojenaca na opskrbi i brizi. U Turinu je kanonik Cottolengo milodarima dobrih ljudi sagradio bolnicu, gdje je dnevno na njezi i opskrbi do 11.000 bolesnika svake vrsti. Ovdje možemo spomenuti i oca Mathewa, kapucina, koji je molitvom i propovijedanjem uspio, da je šest milijuna Itaca predobio, da su se zavjetom vezali pred oltarom, da ne će više piti pogubne rakije. Time je milijunima osigurao bolju budućnost i postavio temelj današnjoj narodnoj slobodi Iraca od Engleske pre-

vlasti. U zadnje vrijeme sva se Evropa divila ocu Damjanu Devensteru, koji se je dragovoljno žrtvovao za gubavce i otišao na otok Kalavo, gdje su boravili sami gubavci. Tamo se sav njima posvetio, bio im je liječnik, župnik, učitelj, dok i njega nije bolest zarazila te među njima umro.

Spomenimo još i sarajevskog nadbiskupa Stadlera, koji je podigao mnoge ubožnice, sirotišta, dnevno prehranjivao tolike sirote u svojoj kući otkidajući sebi od usta, jer je i sam bio sirota. A da ne govorimo o dobrotvornim zavodima, konviktima i sjemeništima, svećeničkim i kanoničkim domovima, koji su prehranili premnoge sirote, otrli dosta suza, odgojili i za život spremili toliko vrijednih narodnih vođa, učenjaka, te pomogli zborom i tvorom svim osobama i u svm poduzećima, koje su bile rodu na čast i glas.

I nakon svega ovoga, što smo ovdje samo letimice spomenuli, neka tko još kaže, da Crkva ne mari za zemaljsko blagostanje čovječanstva i da je njezina snaga za ovaj svijet bez vrijednosti! Takav bi bio slijep kraj zdravih očiju!

NEPOBJEDIVA KATOLIČKA CRKVA.

Božanski je Spasitelj obećao svojoj Crkvi, da ju ne će nadvladati ni najveća paklenska sila, i da će trajati do konca svijeta, dok bude i zadnjeg Adamovog potomka na zemlji. Isus Krist ispunja svoje obećanje kroz tisuću i devet stotina godina takvom svojom Božanskom zaštitom, da je Crkva iza toliko stoljeća, što ju je Krist utemeljio na zboru apostola, još uvijek svježa i zdrava, kao skoro nikad prije, da se je papinstvo visoko diglo u ugledu, te ga katolici sve više ljube, a inovjerci štuju. Krv je Crkve pročišćena od zaraznog otrova krivih nauka, srce je zdravo, a u njezinim vjernicima kola novi, bujni vjerski život; svećenstvo je dobro i temeljito naobraženo, poglavari su umni i sveti duhovi; novi narodi primaju krst katoličke Crkve, a sinovi i kćeri otpalih naroda Evrope vraćaju se raskajani u krilo svoje Majke.

Žestoke su se oluje survale na lađu katoličke Crkve tokom njezina života, ali je nijesu skršile. Bilo je časova i događaja, kad su i dobri kršćani kimali glavom dvojeći u njezin opstanak, dok su zlobni neprijatelji porugljivo dovikivali: kakva crkva, crkve više nema, može joj se nad grobom samo pjevati: pokoj vječni! Ali su se prevarili. Crkva je prošla stazom od Boga određenom sad puna neodoljive mladenačke ljepote i snage, sad pognuta od žestokih udaraca i navala. I kad bi ju već njezini neprijatelji dovukli do bezdna, da ju rinu, ona bi im se izmakla iz šaka, a oni bi se sami survali u provaliju na vlastitu sramotu. Kriva znanost i nauka, nova izumjeća združile bi se sa ljudskom zlobom, silom i vlašću, da potkopaju temelje Crkvi. I nakon dugih napora nakon mnogo vike po novinama, skupštinama, školama, nakon utrošenog novca, a mnogoputa i potoka ljudske krvi, moraju i sami neprijateljski vojskovođe priznati, da nijesu nijednog kamena temeljca izvadili iz Crkve, već da su ju samo toliko tresli, koliko potresu dječaci kakvu veličanstvenu crkvu, kad od dosade grebu na kojem njezinom stupu.

Prvi su udarili na Crkvu Božju isti oni, koji su Krista razapeli — Židovi. Nijesu štedjeli ni prijetnja, ni udaraca, samo da ju u zametku utuku, ali je bila posljedica toga, da je dika i ponos Židova, jeruzalemski hram, bio uništen i razoren, a crkveni je kormilar sv. Petar bez bojazni okrenuo kljun lađe i upravio ga na pobjedonosno osvajanje velikog poganskog svijeta rimske carevine. I poganstvo upre sve sile, da uguši nadošlu evanđeosku istinu. Tri stotine godina borilo se poganstvo očajno, na život i smrt, sa Crkvom. Carevi, kao predstavnici poganstva, tjerali su svoje vojnike, svoje učenjake, svoje svećenstvo, gladni i razdražljivi puk u boj i navalu na mlado vjersko društvo. Da bi Crkva sačuvala živote svojih dragih i vjernih, krila se u podzemne katakombe, ali ih je svejedno poganska vlast pronašla, pribijala na križ, vukla na igralište pred divlje zvijeri, žive palila i na drugi način ubijala. Krv se lila crkvenih prvaka i sve-

ćenika, nejake djece i svetih djevica, odvažnih mladića i umnih te razboritih muževa. Kršćanstvo je žrtvovalo poganstvu do tri milijuna svojih ponajboljih članova u toj oštroj borbi. Poganske su vlasti za cara Dioklecijana, najgoreg progonitelja kršćanstva, koji je ubio vlastitu ženu i kćer radi pristajanja uz Krista, a u jedan mjesec dana poništile 17.000 kršćana i već postavljale spomenike pobjedi poganstva nad razorenim kršćanstvom, kad najednom nestade Dioklecijana. Iz pepela spaljenih kršćana, iz prolivene krvi, iz mračnih katakomba izađe Crkva mnogo ljepša i svježija, puna pobjedničkog dostojanstva, a poganstvo se povlačilo sa poprišta svijeta kao što noćne tmine uzmiču pred sjajem velikog ljetnog sunca. Ali jedva da je Crkva počela uživati stečenu slobodu za vlade cara Konstantina Velikog, nakon njegove smrti unuk mu Julijan, odmetnik od kršćanstva, htjede da se još jednom kao zadnji poganin na carskom prijestolju ogleda sa kršćanstvom. I ako se je pobojao uzeti život kršćanima, nije štedio poruge ni javnog izrugivanja. Rugao se: »Ja ću napraviti mrtvački lijes za vašeg Nazarenca«. Zato izda zakon, da samo pogani mogu biti učitelji mladeži, umjetnici i državni činovnici. Kršćanske mladež, nada njegova, dana je bila na milost i nemilost poganskoj školi, crkvama su bila oduzeta sva dobra, svećenstvo je gladovalo, kršćansko je činovništvo ostalo na ulici bez kore hljeba. A ikap iza 20 mjeseci takvog rada za umiruće poganstvo pogiba Julijan odmetnik u ratu sa Perzijancima, pa kažu, da je doviknuo trgnuvši strijelu iz grudi: »Pobijedio si, Galilejče !« — dok je Crkva i dalje ostala nesavladiva.

Kad su minuli teški dani tjelesnog i vanjskog progona Crkve, nadošli su još grozniji dani, nutarnjih borba i trzavica, koje su prijetile, da će poput vran-gavrana iskljubati nutrašnjost Božje Crkve. I u tome je katolička Crkva slična svom Utemeljitelju, koji nije ni dana ni časa imao pokoja pred svojim neprijateljima.

Pojavili su se u Crkvi krivovjerci razdirući kao divlji vuci nešivenu haljinu Kristovu, što je Crkva.

Jedni su učili, da Krist nije Bog, drugi su tvrdili, da nije pravi čovjek. Jedni su pobijali potrebu milosti i sv. sakramenata, dok su drugi napadali papinsku vlast i Božansko uređenje Crkve. Nadošao je i onaj strašni dan, kad se je skoro čitav Istok otrgao od jedne i svete Kristove Crkve. Pa ipak je Duh Božji nadahnuo Crkvu, da je sve krive nauke i krivovjerja raspršila proglašujući čitavom kršćanstvu pravu evanđeosku nauku, te šaljući svoje vjerovjesnike i glasnike na Istok za rad oko sv. sjedinjenja. Malo kasnije javio se islam (Turci), koji je demeškinjom u jednoj ruci a u drugoj s peharom naslada nastupio na kršćansko tlo, da silom i milom poturči kršćanski svijet. U takvim teškim danima nije preostalo Crkvi, nego da pokupi oko sebe svoje podrto odijelo i da nastavi svoj mučni put dajući znak životne snage time, da je iz njezinog krila baš u tim godinama proizašlo mnogo i mnogo svetaca Božjih.

Teško da je itko tako napao papinstvo i Crkvu kao nevjerni i otpali redovnik Martin Luter. Ta oholica, koji se često opijao i hotomično lagao, slikao je papu kao đavola tako, da su ljudi doista dolazili, da se uvjere, da li papa ima rogove, gubicu i rep. Strastvenim načinom i neopranim jezikom tako se je izrugivao sv. sakramentima, oprostu i potrebi dobrih djela, da su i njegovi sami pristaše pitali, da li je Luter pri zdravoj pameti. Na smrtnoj je postelji još očajnički hulio: »Papa, papa, dok sam živio, bio sam kuga za tebe, kad umrem bit ću tvoja propast!« Dogodilo se je baš obratno, jer je Luter bio krivi prorok. Njegova se vjera rastočila u bezbroj drugih vjeroispovijesti i u potpunom je rasulu, dok katoličko papinstvo osvaja nova srca i hrli od pobjede do pobjede.

Luteru uz bok u napadajima na rimokatoličku Crkvu stoji engleski kralj Henrik osmi i njegovi nekoji nasljednici kao Elizabeta i Jakov prvi. Šta nijesu sve oni počinili, da se osvete papi. Opljačkali su veličanstvene crkve, poharali manastire i rasprodali su crkveni imutak. Pale su pod mačem najumnije i najčasnije glave engleskog kraljevstva: kao prvog doglav-

nika Tome Mora i nadbiskupa Fišera, a krv se potokom lijevala, dok su tamnice bile prepune katolika. Bezbroj je lješina ležalo na ulicama Londona. Srce je Crkve Božje krvarilo, gledajući kako »otok svetih«, tako su zvali Irsku radi ogromnog broja mučenika, gine za svoju Majku. Danas nema više ni traga ni tim progoniteljima, a protjerana se katolička Crkva vraća natrag slavodobitno u svoju staru postojbinu, jer se Engleska razmjerno najviše obraća na katoličku vjeru.

Kako su samo bezbožni francuski učenjaci udruženi sa revolucijom preko svojih knjiga i mačem udarali na Crkvu! Već je bezbožni Volter mislio, da će joj pjevati opijelo, te je pisao svome nekome bezbožnom drugu: »Već mi je dosta slušati, da je bilo dosta dvanajstorica neukih ljudi i ribara, da raširе katoličku vjeru; htio bih im pokazati, da je jedan čovjek dovoljan, da ju uništi.« Dvadeset godina kasnije, baš isti dan kada je pisao navedene retke, izdisao je Volter svoju griješnu dušu napušten od Boga i ljudi, a Crkva nije uginula u Francuskoj, već i dalje živi i cvate. I jedan drugi Francuz, veliki vojskovođa Napoleon, u danima svoje slave znao se uzoholiti tako daleko, da je riječima grdio papu Pija šestoga i dao ga zasužnjiti te odvesti iz Rima. Tvrdio je,da je to zadnji papa rimokatoličke Crkve. A kad ga je papa kaznio radi nasilja nad Crkvom crkvenim kaznama, tada je prezirno dobacio: »Prokletstvo ne će istrgnuti mojim vojnicima puške iz ruku«. A dogodilo se baš, da su mu vojnicima u Rusiji od studeni padale puške, da je bio poražen i od tog časa, da ga je ostavila sreća, dok se nije skrušio kao engleski zarobljenik na otoku Elbi. Ispunile su se na njemu proročke riječi, što mu ih je poručio preko jednog generala papa Pijo sedmi: »Recite caru, da je katolička Crkva bila prije njega i bit će još poslije njega«.

Prije 50 godina došla je navala i na katoličku Crkvu u Njemačkoj, koju je navalu vodio silni i jaki ministar Bismark, nazvan željezni ministar. Taj se boj zvao kulturni boj. Nekoliko je stotina svećenika

i biskupa bilo izagnano iz zemlje, prepune su bile tamnice odličnih katolika. Samostani su bili raspušteni, a imutak im je pograbila država. »Ako bude katolička Crkva izdržala ovakvu navalu«, govorili su ljudi, »onda moramo vjerovati u njezino Božansko porijeklo.« Sami su nepristrani Luterani priznali, da je Crkva izdržala, te da je iz boja izašla još i jača, mjesto da je podlegla ili oslabila. Sam Bismark je nezadovoljan prije smrti doviknuo: »Prevario sam se.« Svi njegovi pomoćnici pošli su za njim u grob, a Crkva još dalje propovijeda moć i slavu Božju novim pokoljenjima i naraštajima.

Tako je danas po čitavom svijetu. Valovi mogu pokriti lađicu Crkve, kao n. pr. sada u Meksiku, ali je ne mogu zdrobiti i potonuti. Nema nijednog znaka, govore umnici i trijezni inovjerci, koji bi pokazivao, da se primiče kraj njezinom duhovnom kraljevstvu. Prolaze vladari i zemaljska kraljevstva, ruše se prijestolja, nestaje carstva i naroda, gube se i raspršuju poput pljeve ostale vjere i crkve, ali je katolička Crkva još u svim krajevima svijeta, jer je određena, da vidi i dočeka konac svijeta. Može nestati Londona, Pariza, Berlina, Newyorka, ali Crkve Božje ne će nestati.

Zašto? Jer ju prati obećanje i sila njezinog Božanskog utemeljitelja Isusa Krista. Da su Crkvu katoličku osnovali vladari ili narodi, da ju podržava milost i pomoć bogataša ili sila naroda i knezova, ljudski zakon ili ljudska lukavost, onda bi Crkva već davno bila uništena. Nju drži Božja moć. Spasitelj se molio, da ne potone lađa, kojoj je kormilar sv. Petar i zato Crkva ne će potonuti. U Crkvi je Krist kao što je bio i u lađici za vrijeme oluje na jezeru Genezaretskom. Makar da su valovi pokrili lađicu, da su se i sami iskusni apostoli — ribari preplašili, brod nije propao. Mi bi poput apostola zaslužili ukor Isusov, kada bi dvojili o sretnoj budućnosti Crkve: »Zašto se bojite?« (Mat. 8, 23.). Nju drži jedan, koji je mudriji nego sva vijeća i lože slobodnih zidara, silniji nego sva moć svih svjetskih državnika i jači nego sva pa-

klenska sila. Taj njezin Božanski Čuvar kazao je za Crkvu: »ni vrata paklena ne će je nadvladati.« (Mat. 16, 16.).

Obnovimo svoju ljubav prama takvoj Crkvi, budimo ponosni, da ispovijedamo katoličku vjeru i pripadamo katoličkoj Crkvi. Držeći se njezina skuta kao što se dijete drži skuta svoje majke, mi ćemo sretno proći ovim zemaljskim životom kroz sve gudure i preko svih grebena do luke spasa i sretne vječnosti.

* * *

Oprovrgli smo napadaje na kršćansku vjeru i uvjerili smo se, da je rimokatolička Crkva pravo stado Kristovo, kojemu je Isus pastirom. Usrećeni smo velikom milošću i dobročinstvom, što smo sinovi i kćeri katoličke Crkve. A to nije naša zasluga nego dar Božji. Premnogi ljudi nijesu tako sretni. Zahvalimo se Božjem milosrđu i providnosti ostajući čitav život vjerni Kristovoj vjeri i Crkvi. To je bio sveti amanet naših pradjedova, koga su nam kao svetinju ostavili u nasljedstvo pod lozinkom: »Za krst časni i slobodu zlatnu«. Pridružimo li našem osjećanju još dobra djela savjesnog katoličkog života, mi ćemo postati poput prvih kršćana, živa i najuvjerljivija obrana naše sv. vjere i Katoličke Crkve.

(Konac).

ČITATELJIMA OVE KNJIGE.

Već se odavna osjećala kod nas potreba priručne pučke obrane vjere. Isticali su potrebu takvog djela u prvom redu duhovni pastiri našega katoličkog puka te ju izražavali što pismeno a što usmeno na skupštinama Društva sv. Jeronima. Njezinu potrebu osjeća i katolička muška i ženska omladina udružena u društvima Katoličke Akcije i hrvatskoga katoličkoga Pokreta, jer im je manjkala dosada knjiga, koja bi im uglavnom rješavala sve prigovore protiv temelja katoličke vjere iznesene od bezvjeraca ili slobodoumnika. I katolički naobraženi slojevi željili su, daim se u ruke dade priručnik za obranu sv. vjere, koji će im nadopuniti znanje stečeno u školi i osvježiti mnoge zaboravljene istine.

Ova knjiga hoće, da, koliko je moguće, udovolji toj istaknutoj potrebi. Ponajprije se dokazuje temeljna istina svake vjere, a to je opstojanje Božje. Odmah su pobijeni i glavniji običniji prigovori, koji se čuju u narodu. Zatim je izložena i kršćanska nauka o Božanskom Spasitelju, čija je osoba već dandanas izravno i neizravno napadnuta i u našim krajevima. U trećem dijelu izloženo je katolička nauka o Crkvi našega Gospodina Isusa Krista i pobijeni su veći prigovori i napadaji na to Božansko djelo Kristovo, koji su sada poslije rata i povratka muškog svijeta iz stranih država kao zarobljenika ili radnika osobito rašireni u svim slojevima hrvatskog naroda.

Dakako da nijesu mogli biti oprovrgnuti svi prigovori i odbijene sve klevete, jer tih ima danas preveliki broj. Ni omeđen prostor ove knjige ne dopušta podrobnije iznošenje i pobijanje svih prigovora. Ipak su u knjizi izložena glavna kršćanska i katolička načela, po kojima se dadu svi prigovori riješiti. Dalnjim obrađivanjem katoličke vjerske i ćudoredne nauke te povijesti Crkve u posebnim knjigama zaokružit će se i upotpuniti izlaganje izneseno u ovoj knjizi.

U Senju u siječnju 1929.

PISAC.

S A D R Ž A J

I DIO.

Strana

II. DIO.

III. DIO.

DESET KNJIGA

koje treba da se u svakoj katoličkoj kući čitaju:

1. »ISUS KRIST«, život našega Spasitelja, napisao dr Rudolf Vimer, u 3 knjige sa 900 strana, sa mnogo slika.
   Cijena 72 Din, za jeronimske članove 36 Din
   uvezano 100 Din, » » » 65 Din
2. »SVETO PISMO NOVOGA ZAVJETA«, preveo i protumačio dr Franjo Zagoda, izdao dr Stj. Markulin. Ima 600 st.
   Cijena uvezano u platno 100 Din
3. »SEDAM PUTA UDARANI«, roman o sv. Jeronimu, zaštitniku Društva sv. Jeronima, napisao dr Velimir Deželić sin, slike od V. Kirina.
   Cijena 15 Din, za jeronimske članove 12 Din
   uvezano 25 Din, » » » 22 Din
4. »SOFIJU ODABRA«, roman o sv. Ćirilu, napisao dr V. Deželić sin.
   Cijena 15 Din, za jeronimske članove 12 Din
   uvezano 25 Din, » » » 22 Din
5. »SUNČANOM STAZOM«, pripovijest o ljubavi prema svećeničkom staležu, napisao Miroslav Vanino D. I., slike od Gabriela Jurkića.
   Cijena 15 Din, za jeronimske članove 12 Din
   uvezano 25 Din, » » » 22 Din
6. »BOŽJI VITEZ«, roman o mladosti sv. Franje Asiškoga, napisao dr Isidor Kršnjavi, slike od M. Račkoga.
   Cijena 15 Din, za jeronimske članove 12 Din
   uvezano 25 Din, » » » 22 Din
7. »BOŽJI SIROTAN«, roman o svetačkom životu sv. Franje Asiškoga, napisao dr Isidor Kršnjavi, slike od M. Račkoga.
   Cijena 15 Din, za jeronimske članove 12 Din
   uvezano 25 Din, » » » 22 Din
8. »QUO VADIS« (»KUDA ĆEŠ ?«), roman o sv. Petru i Pavlu i o prvim kršćanima u Rimu, napisao Henrik Sienkievič. Ima 528 strana, sa slikama P. Stahievića.
   Cijena 45 Din, za jeronimske članove 36 Din
   uvezano 60 Din, » » » 50 Din
9. »ROMAN JEDNOGA KAPELANA«, roman o borbi tako zvanih starokatolika protiv katoličke vjere, napisao H. Štrahvic, preveo dr Josip Andrić.
   Cijena 15 Din, za jeronimske članove 12 Din
   uvezano 25 Din, » » » 22 Din
10. »SUZANA«, roman djevojke, koja je vidjela Isusa, napisala R. Monlaur, prevela Eugenija Šah.
    Cijena 15 Din, za jeronimske članove 12 Din
    uvezano 25 Din, » » » 22 Din

Sve je te knjige izdalo

Hrvatsko Književno Društvo sv. Jeronima, Zagreb,
Trg Kralja Tomislava broj 20.